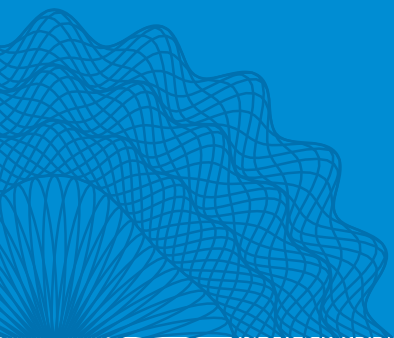

АУДИТЛАГДСАН САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН

ТӨРИЙН БАНК ХХК
(МОНГОЛ УЛСАД БҮРТГЭЛТЭЙ АЖ АХУЙН НЭГЖ)

2018 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

АГУУЛГА

БАНКНЫ ТАЛААРХ МЭДЭЭЛЭЛ

ТӨЛӨӨЛӨН УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛИЙН ДАРГА БА ГҮЙЦЭТГЭХ
УДИРДАГЫН МЭДЭГДЭЛ

ТӨРИЙН БАНК ХХК-ИЙН ХУВЬЦАА ЭЗЭМШИГЧДЭД ЗОРИУЛСАН
ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ДҮГНЭЛТ

АШИГ, АЛДАГДАЛ БА БУСАД ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГЫН ТАЙЛАН

САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН

ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ТАЙЛАН

МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГУУД

ТӨЛӨӨЛӨН УДИРДАХ
ЗӨВЛӨЛИЙН ГИШҮҮД:

Жигжидийн Ганбат
Идэшийн Батхүү
Ургамалын Бямбасүрэн
Пүрэвжавын Сайнзориг
Миширийн Батжаргал
Аюушийн Ганзориг
Тамжидын Цогтбаяр
Зоригтбаатарын Энхболд
Мэргээгийн Батхуяг

НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА:

Баяндалайн Болор-Эрдэнэ

АЛБАН ХАЯГ:

Төрийн Банк ХХК-ийн байр
Бага тойруу - 7/1, 1-р Хороо,
Чингэлтэй Дүүрэг,
Улаанбаатар - 210644,
Монгол Улс

АУДИТОР:

Кэй Пи Эм Жи Аудит ХХК
602 тоот, Блю Скай цамхаг,
Энхтайваны өргөн чөлөө 17,
1 дүгээр хороо, Сүхбаатар дүүрэг,
Улаанбаатар 14240, Монгол Улс

Төрийн Банк ХХК (цаашид “Банк” гэх)-ийн Төлөөлөн Удирдах Зөвлөл (цаашид “ТУЗ” гэх)-ийн дарга Жигжидийн Ганбат, Гүйцэтгэх Захирал Ганбямбын Дөлгөөн болон Санхүү Хариуцсан Дэд Захирал Ганзоригийн Тогтохбаатар, бид энэхүү тайлангийн 38-90 дүгээр хуудсанд толилуулсан Банкны санхүүгийн тайлан нь 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх Банкны санхүүгийн байдал, тухайн өдрөөр дуусгавар болсон жилийн үйл ажиллагааны үр дүн, мөнгөн гүйлгээг бүх материаллаг зүйлсийн хувьд Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандарт (“СТОУС”)-д тулгуурлан Монголбанкнаас баталсан заавар, журмын дагуу үнэн зөв, бодитой илэрхийлсэн гэдгийг үүгээр мэдэгдэж байна.

Бид Банкны санхүүгийн байдлыг үндэслэлтэй, үнэн зөв илэрхийлж чадах, санхүүгийн

тайлангууд нь тодруулга 2-т дурдсан шаардлагуудад нийцсэн гэдгийг баталгаажуулах боломжийг хангах зөв зохистой нягтлан бодох бүртгэлийг хөтөлж байгаа гэдгийг баталгаажуулах үүрэгтэй.

Мөн бид Банкны эд хөрөнгийг хадгалан хамгаалах, аливаа залилан ашиглан, зүй бус үйлдлээс сэргийлэх, ийм үйлдэл гарвал илрүүлэхэд шаардлагатай арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлэх ерөнхий үүрэгтэй.

Бид санхүүгийн тайланг бэлтгэхдээ тохиромжтой нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг сонгож, тууштайгаар хэрэглэж, үндэслэлтэй, нягт нямбай тооцоолол, үнэлэмж хийж, бүх холбогдох нягтлан бодох бүртгэлийн стандартыг мөрдсөн гэж үзэж байна.

ЖИГЖИДИЙН
ГАНБАТ

(Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн Дарга)

ГАНБЯМБЫН
ДӨЛГӨӨН

(Гүйцэтгэх Захирал)

ГАНЗОРИГИЙН
ТОГТОХБААТАР

(Санхүү Хариуцсан Дэд Захирал)

Монгол Улс, Улаанбаатар хот
2019 оны 3 дугаар сарын 27-ны өдөр

Кэй Пи Эм Жи Аудит ХХК
Монгол улс, Улаанбаатар - 14240, Сүхбаатар дүүрэг, 1-р хороо,
Энхтайваны өргөн чөлөө 17, Блю Скай Тауэр, 602 тоот

Утас : +976 7011 8101
Факс : +976 7011 8102
www.kpmg.com/mn

ДҮГНЭЛТ

Бид Төрийн Банк ХХК (цаашид “Банк” гэх)-ийн 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн байдлын тайлан, тухайн өдрөөр дуусгавар болсон жилийн ашиг, алдагдал болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлан, өмчийн өөрчлөлтийн тайлан, мөнгөн гүйлгээний тайлан, мөн нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогуудын хураангуй болон тайлбар тодруулгуудаас бүрдсэн санхүүгийн тайланд аудит хийлээ.

Бидний дүгнэлтээр, Банкны санхүүгийн тайлангууд нь 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн байдал, тухайн өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн санхүүгийн үр дүн болон мөнгөн гүйлгээг бүх материаллаг зүйлсийн хувьд Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандарт (“СТОУС”)-д тулгуурлан Монголбанкнаас баталсан заавар, журмын дагуу үнэн зөв, бодитой илэрхийлсэн байна.

Дүгнэлтийн үндэслэл

Бид аудитаа Аудитын Олон Улсын Стандарт (“АОУС”)-ын дагуу гүйцэтгэсэн. Уг стандартын дагуу хүлээх үүрэг хариуцлагыг энэхүү тайлангийн Санхүүгийн тайлангийн аудитад аудиторын хүлээх үүрэг хариуцлага хэсэгт харуулсан. Бид Нягтлан Бодогчдын Ёс Зүйн Олон Улсын Стандартын Зөвлөл (“НБЁЗОУСЗ”)-ийн Мэргэжлийн Нягтлан Бодогчдын Ёс Зүйн Дүрэм болон санхүүгийн тайлангийн аудиттай холбоотой Монгол Улс дахь ёс зүйн зохих шаардлагуудын дагуу Банкнаас хараат бус байж, НБЁЗОУСЗ-ийн Ёс Зүйн Дүрэм болон эдгээр ёс зүйн шаардлагуудад нийцүүлэн бусад ёс зүйн үүрэг хариуцлагаа бүрэн биелүүлсэн болно. Бидний олж авсан аудитын нотолгоо нь аудитын дүгнэлт гаргах хангалттай, зохих үндэслэл болно гэдэгт бид итгэж байна.

Удирдлага болон засаглах эрх мэдэл бүхий этгээдүүдийн санхүүгийн тайланд хүлээх үүрэг хариуцлага

Санхүүгийн тайланг СТОУС-д тулгуурлан Монголбанкнаас баталсан заавар журмын дагуу

үнэн зөв бэлтгэж, тайлагнах нь Банкны удирдлагын үүрэг хариуцлага юм. Залилан эсвэл алдааны улмаас материаллагаар буруу илэрхийлэгдээгүй санхүүгийн тайланг бэлтгэж, үнэн зөв толилуулахтай холбоотой удирдлагын шаардлагатай гэж тодорхойлсон дотоод хяналтууд нь мөн энэхүү хариуцлагад хамаарна.

Санхүүгийн тайланг бэлтгэхдээ удирдлагын зүгээс Банкны тасралтгүй үйл ажиллагаа эрхлэх чадамжийг үнэлэн, шаардлагатай гэж үзвэл тасралтгүй үйл ажиллагаатай холбоотой асуудлуудыг санхүүгийн тайланд тодруулж, Банкыг татан буулгах юм уу үйл ажиллагааг нь зогсоох эсвэл ингэхээс өөр бодит сонголт байхгүй байхаас бусад тохиолдолд нягтлан бодох бүртгэлийн тасралтгүй үйл ажиллагааны зарчимд суурилан санхүүгийн тайлангаа бэлтгэх үүргийг Банкны удирдлага хүлээнэ.

Засаглах эрх мэдэл бүхий этгээдүүд нь Банкны санхүүгийн тайлагналын үйл явцад хяналт тавих үүрэг хүлээнэ.

Санхүүгийн тайлангийн аудитад аудиторын хүлээх үүрэг хариуцлага

Санхүүгийн тайлан нь залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэх материаллаг буруу илэрхийллээс бүхэлдээ ангид эсэх талаарх үндэслэлтэй нотолгоог олж авах, бидний дүгнэлтийг агуулж буй аудиторын тайланг танилцуулах нь бидний зорилго юм. Ул үндэслэлтэй нотолгоо гэдэг нь өндөр түвшний баталгаажуулалт хэдий ч АОУС-ын дагуу гүйцэтгэсэн аудит нь бүхий л материаллаг буруу илэрхийллийг байнга илрүүлнэ гэсэн баталгаа биш юм. Буруу илэрхийлэл нь залилан эсвэл алдааны улмаас үүсч болох ба дангаараа эсвэл нэгдсэн дүнгээрээ уг санхүүгийн тайланд үндэслэн гаргах мэдээлэл хэрэглэгчдийн эдийн засгийн шийдвэрт нөлөөлөхөөр хүлээгдэж байвал материаллаг гэж үзнэ.

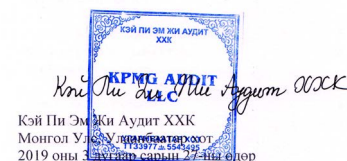
АОУС-ын дагуу аудитыг гүйцэтгэхдээ мэргэжлийн үнэлэмж, үнэлгээ хийх, мөн мэргэжлийн үл итгэх үзлээр хандахыг аудитын ажлын явцад шаарддаг. Бид мөн:

- Санхүүгийн тайланд залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэх материаллаг буруу илэрхийллийн эрсдэлийг тодорхойлж, түүнийг үнэлэн уг эрсдэлд тохирохуйц аудитын горимыг боловсруулан хэрэгжүүлж, өөрсдийн дүгнэлтийн үндэслэл болохуйц хангалттай, зохистой аудитын нотолгоог олж авдаг. Залилан нь хуйвалдаан, бичиг баримт хуурамчаар үйлдэх, санаатайгаар орхигдуулах, буруу илэрхийлэх болон дотоод хяналтыг орхигдуулах зэрэг явдлуудыг агуулсан байдаг тул залилангаас үүсэх материаллаг буруу илэрхийллийг илрүүлэхгүй байх эрсдэл нь алдааны улмаас үүсэх буруу илэрхийллийг илрүүлэхгүй байх эрсдэлээс харьцангуй их байдаг.
- Банкны дотоод хяналтын үр ашигтай байдалд дүгнэлт өгөх зорилгоор бус харин тухайн нөхцөл байдалд тохирохуйц аудитын горимыг боловсруулахын тулд аудитын ажилтай холбоотой дотоод хяналтын талаар ойлголт олж авдаг.
- Удирдлагын ашигласан нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогуудын зохистой байдал, нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын үндэслэл болон холбогдох тодруулгуудыг үнэлдэг.
- Нягтлан бодох бүртгэлийн тасралтгүй байх суурийг удирдлага зохистой хэрэглэсэн эсэх, мөн бид олж авсан нотолгоондоо тулгуурлан Банкны тасралтгүй үйл ажиллагаагаа эрхлэх чадамжид мэдэгдэхүйц эргэлзээ үүсгэхүйц үйл явдал, нөхцөл байдалтай холбоотой материаллаг тодорхой бус байдал оршин байгаа эсэхийг тодорхойлдог. Материаллаг тодорхой бус байдал оршин байна гэж үзвэл бид аудиторын тайланд санхүүгийн тайлангийн холбогдох тодруулгад анхаарал хандуулах эсвэл энэхүү тодруулга нь хангалтгүй бол дүгнэлтээ хязгаарлах шаардлагатай болдог. Бид дүгнэлтээ

аудиторын тайлан гаргах өдөр хүртэлх олж авсан аудитын нотолгоонд үндэслэн гаргадаг. Гэхдээ ирээдүйн үйл явдал, эсвэл нөхцөл байдал нь Банкыг тасралтгүй байх зарчмын дагуу үйл ажиллагаагаа үргэлжлүүлэн явуулах боломжгүй болгоход хүргэж болно.

- Санхүүгийн тайлангийн ерөнхий толилуулга, бүтэц болон агуулгыг тодруулгуудын хамт үнэлж, санхүүгийн тайлан нь холбогдох ажил гүйлгээнүүд болон үйл явдлуудыг үнэн зөв илэрхийлсэн эсэхийг тодорхойлдог.

Бид бусад асуудлуудын дундаас аудитын ажлын төлөвлөсөн цар хүрээ, хугацаа болон аудитын явцад илрүүлсэн томоохон асуудлууд, тодорхойлсон дотоод хяналтын аливаа мэдэгдэхүйц доголдлыг засаглах эрх мэдэл бүхий этгээдүүдтэй харилцдаг.

Энэхүү тайлан нь аудитын тайлангийн өдөр буюу 2019 оны 3 дугаар сарын 27-ны өдрөөр хүчин төгөлдөр үйлчилнэ. Аудитын тайлангийн өдөр болон энэхүү тайланг хэрэглэх хугацааны хооронд тохиолдож болох аливаа тайлагналын үеийн дараах үйл явдал, нөхцөл байдал нь уг санхүүгийн тайлан болон тодруулгад материаллаг нөлөө үзүүлж болох юм. Тиймээс аудитын тайланг хэрэглэгчид нь уг тайлагналын үеийн дараах үйл явдал, нөхцөл байдлын нөлөөллийг дээрх аудитын тайланд тусгаагүйг анхаарна уу. Энэхүү тайланг зөвхөн Банкны Төлөөлөн Удирдах Зөвлөл болон одоогийн хувьцаа эзэмшигчдэд зориулсан болно. Бид энэхүү тайлангийн агуулгын хүрээнд өөр аливаа нэг гуравдагч талын өмнө үүрэг, хариуцлага хүлээхгүй болно.

	Тодруулга	2018 мян.төг	2017 мян.төг
Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого	3	319,420,175	286,926,914
Хүү болон түүнтэй адилтгах зардал	4	(206,959,320)	(178,820,410)
Хүүгийн цэвэр орлого		112,460,855	108,106,504
Хураамж ба шимтгэлийн орлого	5	20,902,843	17,428,547
Хураамж ба шимтгэлийн зардал	5	(5,671,133)	(3,199,456)
Хураамж ба шимтгэлийн цэвэр орлого		15,231,710	14,229,091
Арилжааны цэвэр орлого	6	2,771,420	6,911,753
Үйл ажиллагааны бусад орлого	7	2,188,670	1,256,305
Үйл ажиллагааны нийт орлого		132,652,655	130,503,653
Эрсдэлийн сангийн зардал	8	(48,611,192)	(41,962,043)
Үйл ажиллагааны цэвэр орлого		84,041,463	88,541,610
Үйл ажиллагааны зардал	9	(82,437,003)	(76,211,320)
Татварын өмнөх ашиг		1,604,460	12,330,290
Орлогын албан татвар	10	–	62,549
Тайлант жилийн ашиг		1,604,460	12,392,839
Бусад дэлгэрэнгүй орлого			
<i>Дараагийн тайлант хугацаанд ашиг, алдагдал руу дахин ангилагдах эсвэл ангилагдах боломжит зүйлс:</i>			
<i>Бодит үнэ цэнийн нөөц (борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө оруулалт): Бодит үнэ цэнийн цэвэр өөрчлөлт</i>			
Холбогдох татвар	20	(206,452)	121,678
<i>Ашиг, алдагдал руу дахин ангилагдахгүй эсвэл ангилагдах боломжгүй зүйлс:</i>			
<i>Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээ</i>			
Тайлант жилийн бусад дэлгэрэнгүй (алдагдал)/орлого, татварын дараах	26	14,698,000	(1,095,708)
Тайлант жилийн татварын дараах нийт дэлгэрэнгүй орлого		16,302,460	11,297,131

Хавсаргасан тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно.

ТӨРИЙН БАНК ХХК
2018 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨРХ САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН

	Тодруулга	2018.12.31 мян.төг	2017.12.31 мян.төг	2017.01.01 мян.төг
ХӨРӨНГӨ				
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах	11	278,688,430	269,922,019	288,418,179
Бусад банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	12	29,416,237	49,304,129	142,206,967
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	13	4,225,997	282,957	2,998,768
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	14	1,753,343,924	1,399,758,870	1,128,995,688
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – борлуулахад бэлэн	15	562,429,870	426,570,369	106,376,122
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – буцаан худалдан авах нөхцөлтэй хэлцлийн барьцаанд буй борлуулахад бэлэн	15	153,892,396	–	–
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших	15	–	93,956,414	321,243,169
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – буцаан худалдан авах нөхцөлтэй хэлцлийн барьцаанд буй дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших	15	87,043,032	7,760,816	7,760,816
Бусад хөрөнгө	16	13,665,601	6,522,293	12,778,559
Борлуулах зориулалттай хөрөнгө	19	1,966,138	–	–
Үндсэн хөрөнгө	17	102,640,378	82,858,961	78,914,811
Биет бус хөрөнгө	18	2,637,230	1,402,091	1,962,475
НИЙТ ХӨРӨНГӨ		2,989,949,233	2,338,338,919	2,091,655,554
ӨР ТӨЛБӨР				
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	21	74,199,644	193,282,383	127,139,398
Буцаан худалдан авах нөхцөлтэй хэлцэл	22	229,761,662	7,722,342	7,722,342
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	13	5,286	–	6,997
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	23	2,064,090,542	1,567,195,225	1,351,618,088
Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл	24	336,924,420	304,898,808	351,859,125
Бусад өр төлбөр	25	11,227,117	8,008,511	7,190,858
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр	20	584,084	377,632	561,859
НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР		2,716,792,755	2,081,484,901	1,846,098,667
БАНКНЫ ХУВЬЦАА ЭЗЭМШИГЧДЭД НОГДОХ ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ				
Энгийн хувьцаа	26	113,000,000	113,000,000	113,000,000
Бусад нөөц	26	29,589,886	15,243,886	16,691,594
Хоёрдогч өглөг	27	65,000,000	65,000,000	65,000,000
Хуримтлагдсан ашиг		65,566,592	63,610,132	50,865,293
НИЙТ ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ		273,156,478	256,854,018	245,556,887
НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР БА ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ		2,989,949,233	2,338,338,919	2,091,655,554

Хавсаргасан тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно.

	Энгийн хувьцаа мян.төг (Тодруулга 26)	Бусад нөөц мян.төг (Тодруулга 26)	Хуримтлагдсан ашиг мян.төг	Хоёрдогч өглөг мян.төг (Тодруулга 27)	Нийт мян.төг
2017.01.01-ний өдрөөрх	113,000,000	16,691,594	50,865,293	65,000,000	245,556,887
Тайлант жилийн ашиг	–	–	12,392,839	–	12,392,839
Бусад дэлгэрэнгүй зардал	–	(1,095,708)	–	–	(1,095,708)
Нийт дэлгэрэнгүй орлого	–	(1,095,708)	12,392,839	–	11,297,131
Шилжүүлсэн	–	(352,000)	352,000	–	–
2017.12.31-ний өдрөөрх	113,000,000	15,243,886	63,610,132	65,000,000	256,854,018
Тайлант жилийн ашиг	–	–	1,604,460	–	1,604,460
Бусад дэлгэрэнгүй орлого	–	14,698,000	–	–	14,698,000
Нийт дэлгэрэнгүй орлого	–	14,698,000	1,604,460	–	16,302,460
Шилжүүлсэн	–	(352,000)	352,000	–	–
2018.12.31-ний өдрөөрх	113,000,000	29,589,886	65,566,592	65,000,000	273,156,478

Хавсаргасан тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно.

	Тодруулга	2018 мян.төг	2017 мян.төг
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ			
Татварын өмнөх ашиг		1,604,460	12,330,290
Тохируулга:			
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	13	(3,937,754)	(289,954)
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны зардал	8	55,231,642	34,980,713
Бусад хөрөнгийн эрсдэлийн сангийн зардал	8	(6,620,450)	6,981,330
Борлуулахад бэлэн үнэт цаасыг борлуулсаны цэвэр олз	6	(18,275)	(3,732,057)
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	9	6,727,665	5,975,535
Биет бус хөрөнгийн хорогдол	9	1,141,537	1,178,191
Данснаас хассан үндсэн хөрөнгийн гарз	9	640,648	365,382
Данснаас хассан биет бус хөрөнгийн гарз	9	–	13,146
Ажлын капиталын өөрчлөлтийн өмнөх үйл ажиллагааны ашиг		54,769,473	57,802,576
<i>Үйл ажиллагааны хөрөнгийн өөрчлөлтүүд:</i>			
Монголбанканд заавал байлгах нөөц	11,28	(14,094,134)	(44,586,813)
Бусад банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	12	19,887,892	70,867,845
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	14,19	(410,782,834)	(305,743,895)
Буцаан худалдан авах нөхцөлтэй урвуу хэлцэл		–	2,998,768
Бусад хөрөнгө	16	(522,858)	(725,064)
<i>Үйл ажиллагааны өр төлбөрийн өөрчлөлтүүд:</i>			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	21	(119,082,739)	66,142,985
Буцаан худалдан авах нөхцөлтэй хэлцэл	22	222,039,320	–
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	23	496,895,317	221,849,444
Бусад өр төлбөр	25	3,218,606	817,653
Үйл ажиллагаанаас орсон мөнгөн гүйлгээ		252,328,043	69,423,499
Орлогын албан татварын төлөлт		–	–
Үйл ажиллагаанаас орсон цэвэр мөнгөн гүйлгээ		252,328,043	69,423,499
ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ			
Худалдан авсан санхүүгийн хөрөнгө оруулалт		(358,552,907)	(141,190,206)
Борлуулсан санхүүгийн хөрөнгө оруулалт		172,970,048	341,980,586
Үндсэн хөрөнгө худалдан авалт	17	(14,529,774)	(10,285,067)
Биет бус хөрөнгө худалдан авалт	18	(1,408,615)	(630,953)
Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаанаас орсон цэвэр мөнгөн гүйлгээ		(201,521,248)	189,874,360

Хавсаргасан тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно.

	2018	2017
Тодруулга	мян.төг	мян.төг
САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ		
Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээлийн эргэн төлөлт	(135,553,255)	(118,721,300)
Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл	97,064,679	65,488,676
Санхүүгийн үйл ажиллагаанд зарцуулсан цэвэр мөнгөн гүйлгээ	(38,488,576)	(53,232,624)
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн цэвэр өсөлт	12,318,219	206,065,235
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	490,206,546	284,141,311
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	502,524,765	490,206,546
28	502,524,765	490,206,546

1. БАНКНЫ ТАЛААРХ МЭДЭЭЛЭЛ

Төрийн Банк ХХК (цаашид “Банк” гэх) нь Монголбанкнаас олгосон 26 тоот тусгай зөвшөөрлийн дагуу банк, санхүүгийн үндсэн үйлчилгээ үзүүлдэг. 2018 оны тайлант жилд Банкны үйл ажиллагаанд ямар нэг томоохон өөрчлөлт гараагүй.

Банк нь Монгол Улсад бүртгэлтэй, тус улсын нутаг дэвсгэр дээр үйл ажиллагаа явуулдаг хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани юм. Банкны албан ёсны хаяг нь Монгол Улс, Улаанбаатар хот – 210644, Чингэлтэй дүүрэг, 1-р Хороо, Бага тойруу-7/1, Төрийн Банк ХХК-ийн байр болно.

Банкны хувьцааны 24.779% -ийг Монгол Улсын Сангийн Яам, 75.221% -ийг Монгол Улсын Хадгаламжийн Даатгалын Корпораци (“ХДК”) эзэмшдэг. ХДК нь аливаа саналын эрхгүй болно.

Төрийн Банк ХХК нь 2019 оны 3 дугаар сарын 26-ны өдрийн Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн шийдвэрээр 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон жилийн санхүүгийн тайланг нийтэд нийтлэн гаргахыг зөвшөөрч батлав.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО

2.1 ТАЙЛАН БЭЛТГЭХ СУУРЬ

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө оруулалтууд, үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэлүүд болон бодит үнэ цэнээр хэмжигдсэн үндсэн хөрөнгүүдээс бусад зүйлсийн хувьд түүхэн өртгийн зарчмаар бэлтгэсэн. Энэхүү тайланг толилуулахдаа Банкны бүртгэлийн валют болох Монгол Улсын мөнгөн тэмдэгт төгрөгөөр илэрхийлсэн бөгөөд тусгайлсан хэсэгт онцлон зааснаас бусдаар бүх дүнг мянгачилж толилуулсан.

Тайлагналын нийцэл

Банкны санхүүгийн тайлангуудыг Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандарт (“СТОУС”)–д тулгуурлан Монголбанкнаас баталсан заавар, журмын дагуу бэлтгэсэн. Банк нь нягтлан бодох бүртгэлийн үзэл баримтлалаа 2018 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандарт (“СТОУС”)–д тулгуурлан Монголбанкнаас баталсан заавар, журам болгон өөрчилсөн ба Тодруулга 2.2-д дэлгэрэнгүй тайлбарласан.

Тайлант жилийн толилуулгад нийцүүлэх зорилгоор холбогдох тоон мэдээллийг дахин ангилсан.

Санхүүгийн тайлангийн толилуулга

Банк санхүүгийн байдлын тайлангаа хөрвөх чадварын дарааллаар нь толилуулсан. Тайлант жил дуусгавар болсон өдрөөс хойш 12 сарын дотор (эргэлтийн); тайлант

жил дуусгавар болсон өдрөөс хойш 12 сараас дээш хугацаанд (эргэлтийн бус) төлөх эсвэл төлөгдөх аливаа төлбөр тооцоотой холбоотой шинжилгээг Тодруулга 33-д толилуулсан.

Банк нь хүлээн зөвшөөрсөн санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрүүдийг ирээдүйд болох аливаа болзошгүй үйл явдлаас хамааралгүй хаах хууль эрх зүйн эрхтэй бөгөөд дараах бүх тохиолдолд цэвэр дүнгээр нь төлөх зорилготой үед хооронд нь хааж, санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг санхүүгийн байдлын тайланд цэвэр дүнгээр тусгадаг.

- Бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны үед;
- Төлбөрийн чадваргүй болсон үед;
- Банк эсвэл түүний хамтрагч талууд төлбөрийн чадваргүй болсон эсвэл дампуурсан үед

Цэвэр дүнгээр нь хүлээн зөвшөөрсөн позицд гол төлөв арилжаа, буцаан худалдан авах нөхцөлтэй хэлцлүүд, клирингийн тооцоо болон брокерын үлдэгдлүүд багтана. Цэвэр дүнгээр илэрхийлэх мастер хэлцэлтэй үүсмэл хөрөнгө болон өр төлбөрийг зөвхөн төлбөрийн чадваргүй болсон үед бус дээрх бүх шалгууруудыг хангасан нөхцөлд цэвэр дүнгээр толилуулдаг.

2.2 НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГОД ОРСОН ӨӨРЧЛӨЛТҮҮД

Нягтлан бодох бүртгэлийн үзэл баримтлал

Банк 2018 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдөр нягтлан бодох бүртгэлийн үзэл баримтлалаа Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартаас Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартад тулгуурлан Монголбанкнаас баталсан заавар, журам болгон өөрчилсөн. Энэхүү өөрчлөлтийн үр дүнд, 2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр зарим борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө оруулалтыг дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших санхүүгийн хөрөнгө оруулалт болгон дахин ангилсан. 2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр болон тухайн өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилд толилуулсан харьцуулагдах тоон мэдээлэлд өөр бусад томоохон өөрчлөлт ороогүй болно. Энэхүү өөрчлөлт нь Банкны өөрийн хөрөнгөд нөлөө үзүүлээгүй ба өөрчлөлтийн нөлөөлийг Тодруулга 35-с харна уу.

СТОУС-аас ялгаатай Монголбанкнаас баталсан заавар, журмаар зохицуулсан Банканд томоохон нөлөөлж буй дараах зүйлс байна. Дэлгэрэнгүйг холбогдох тодруулгуудад тайлбарласан болно.

- 2018 оноос 2020 хүртэл хойшлуулсан СТОУС 9-ийн хэрэгжилтийн хойшлуулалт
- Зээлийн болзошгүй эрсдэлийн сан, авлага, аккредитив, ашиглагдаагүй зээлийн үүрэг, эх үүсвэргүй санхүүжилт, өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгө
- Дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын бүртгэл
- Хойшлогдсон татварын бүртгэл

СТОУС 15, Харилцагчтай байгуулсан гэрээний орлого

СТОУС 15 нь 2017 оны 01 дүгээр сард хэвлэгдсэн ба хэзээ, ямар дүнгээр орлого хүлээн зөвшөөрөх талаар дэлгэрэнгүй суурийг бий болгосон. Энэ стандарт нь НББОУС 18 Орлого, НББОУС 11 Барилгын Гэрээ болон НББОУСХТ 13 Хэрэглэгчийн Урамшууллын Хөтөлбөр зэрэг одоо мөрдөгдөж буй стандартуудыг орлох юм. СТОУС 15 нь 2018 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдөр буюу түүнээс хойшхи хугацаанд хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж эхлэх ба заасан хугацаанаас эрт хэрэгжүүлэхийг зөвшөөрсөн.

СТОУС 15 нь орлогыг ямар дүнгээр, хэзээ хүлээн зөвшөөрөхийг тусгасан дан ганц бөгөөд дэлгэрэнгүй тогтолцоот хандлагыг танилцуулсан. Стандартын гол зарчим нь байгууллага харилцагчид үзүүлэхээр тохиролцсон үйлчилгээгээ үзүүлсний хариуд хүлээн авах төлбөрийн дүнгээр орлогоо хүлээн зөвшөөрөх явдал юм.

Шинэ стандарт нь дараах 5 алхамт арга хандлагыг танилцуусан:

- 1 дүгээр алхам: Харилцагчтай байгуулсан гэрээг (гэрээнүүдийг) тодорхойлох.
- 2 дугаар алхам: Гэрээнд тусгагдсан бие даасан гүйцэтгэлийн үүргүүдийг тодорхойлох.
- 3 дугаар алхам: Хэлцлийн үнийг тодорхойлох.
- 4 дүгээр алхам: Хэлцлийн үнийг бие даасан гүйцэтгэлийн үүргүүдэд хуваарилах.
- 5 дугаар алхам: Гүйцэтгэлийн үүрэг бүрэн хангагдсан үед орлогыг хүлээн зөвшөөрөх.

Өмнөх нягтлан бодох бүртгэлийн практик болон СТОУС 15-ын шинэ шалгууруудын хооронд зөрүү үүсгэх томоохон нөлөөллүүд тодорхойлогдоогүй.

2.3 НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН ҮНЭЛЭМЖ, ТООЦОЛОЛ БОЛОН ТААМАГЛАЛУУД

Банкны санхүүгийн тайланг бэлтгэх үйл явц нь үнэлэмж, тооцоолол, таамаглал дэвшүүлэхийг удирдлагаас шаарддаг ба энэхүү үнэлэмж, тооцоолол болон таамаглал нь нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын хэрэглээ болон бүртгэсэн хөрөнгө, өр төлбөр, орлого, зардлын дүн болон тодруулгууд, мөн болзошгүй өр төлбөрийн тодруулгад нөлөөлдөг. Эдгээр таамаглал болон тооцооллын тодорхойгүй байдал нь ирээдүйн тайлант жилд холбогдох хөрөнгө эсвэл өр төлбөрийн дансны үнэд материаллаг залруулга шаардах үр дүнд хүрч болно.

Дараагийн тайлант жилийн хөрөнгө болон өр төлбөрүүдийн дансны үнэд материаллаг залруулга бий болгох томоохон эрсдэл бүхий ирээдүйн талаарх гол таамаглалууд болон тайлагналын өдрөөрх тодорхой байдлын тооцооллын бусад гол эх сурвалжын

талаар дор тодорхойлов. Банк нь санхүүгийн тайланг бэлтгэх үед бэлэн байсан хүчин зүйлст үндэслэн таамаглал болон тооцооллыг хийдэг. Ирээдүйн хөгжилийн талаарх одоогийн нөхцөл болон таамаглал нь Банкны хяналтаас гадуурх зах зээлийн өөрчлөлт эсвэл нөхцөл байдлаас хамааран өөрчлөгдөж болно. Эдгээр өөрчлөлтүүдийг тухайн өөрчлөлт орсон үед нь таамаглалд тусгадаг.

Тасралтгүй үйл ажиллагаа

Банкны удирдлага нь тасралтгүй үйл ажиллагаа явуулах чадамжийг үнэлсэн бөгөөд ойрын ирээдүйд бизнесээ тасралтгүй үргэлжлүүлэх хэмжээний нөөцтэй гэж дүгнэсэн. Түүнчлэн удирдлага нь Банкны үйл ажиллагааг тасралтгүй үргэлжлүүлэх чадамжийн талаар ихээхэн эргэлзээ төрүүлэх аливаа материаллаг тодорхой бус байдлын талаар мэдсэн зүйлгүй байна. Тиймээс, Банкны санхүүгийн тайлангуудыг тасралтгүй үйл ажиллагааны зарчимд суурилан бэлтгэсэн.

Санхүүгийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнэ

Санхүүгийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнэ гэдэг нь хэмжилтийн өдөр зах зээлд оролцогчид хөрөнгийг худалдахад хүлээн авах үнэ, өр төлбөрийг шилжүүлэхэд төлөх үнэ байна. Хөрөнгийг борлуулах болон өр төлбөрийг шилжүүлэх гүйлгээ нь (эсвэл хамгийн ашигтай) зах зээлд (жишээ нь: эцсийн үнэ) тухайн үед тодорхойлсон үнэ бөгөөд тухайн үнэ нь шууд ажиглагдахуйц эсвэл үнэлгээний бусад арга техник ашиглаж тооцсон эсэхээс үл хамаарна.

Санхүүгийн байдлын тайланд бүртгэсэн санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийг идэвхтэй үйл ажиллагаатай зах зээл дээрээс олж мэдэх боломжгүй байгаа үед тэдгээрийг математик загваруудыг ашиглах гэх мэт төрөл бүрийн үнэлгээний техникүүдийг ашиглан тодорхойлно. Тэдгээр загварт хэрэглэх өгөгдлүүдийг зах зээлийн боломжит өгөгдлүүдээс гарган авах ба ашиглах боломжтой зах зээлийн өгөгдөл байхгүй тохиолдолд бодит үнэ цэнийг тодорхойлохдоо үнэлгээг хийх шаардлагатай болно. Үнэлгээ хийх болон тооцоолол хийхдээ төлбөрийн чадвар болон зээлийн эрсдэл (өөрийн болон харилцагч талын), санхүүжилтийн үнэ цэнийн тохируулгууд тэдгээрийн хамаарал болон хэрхэн өөрчлөгдөх талаарх төсөөлөл хийн загварын өгөгдлүүдийг авч үзнэ. Бодит үнэ цэнийг тодорхойлох талаарх илүү дэлгэрэнгүй мэдээллийг Тодруулга 31-д толилуулсан болно.

Үр ашигт хүүгийн түвшний арга (ҮАХ)

Банкны ҮАХ-ийн аргачлал нь зээл болон хадгаламжийн талаарх хүлээгдэж буй тогтмол өгөөжийн талаар хийсэн хамгийн сайн үнэлгээг илэрхийлж чадах өгөөжийг ашиглан гаргасан хүүгийн орлогыг хүлээн зөвшөөрч, мөн нөгөө талдаа бүтээгдэхүүний мөчлөгийн янз бүрийн үе шатанд тооцож болох боломжит янз бүрийн зээлийн хүүгийн (урьдчилгаа төлбөр болон торгуулийн хүү болон төлбөрийг оруулаад) нөлөө болон бусад гарч болох шинж чанаруудын нөлөөг хүлээн зөвшөөрдөг. Энэ тооцоолол нь мөн чанараараа аливаа хэрэгслүүдийн мөчлөг болон хүлээгдэж буй шинж чанарын

талаарх үнэлгээ гаргахыг шаарддаг бөгөөд үүнд Монголбанкны бодлогын хүүд гарч болох өөрчлөлт, тухайн хэрэгслээс үүсэх бусад хүү шимтгэлийн орлогын талаар өөрчлөлтүүдийг ч таамаглах болдог.

Зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын алдагдал

Банкны хөрөнгийн дансны үнийг үнэ цэнийн бууралт үүссэн шинж тэмдэг байгаа эсэхийг тодорхойлохын тулд тайлант хугацаа бүрийн эцэст хянадаг. Хэрвээ үнэ цэнийн бууралтын шинж тэмдэг илэрвэл тухайн хөрөнгийн нөхөгдөх дүнг тооцоолдог.

Зээл ба урьдчилгааг зээлийн болзошгүй эрсдэлийн санг хассан дүнгээр тайлагнадаг. Зээл ба урьдчилгааны үлдэгдэлд хийх байнгын хяналт шалгалтын үр дүнд зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнэ буурсан гэж үзвэл Монголбанкны активыг ангилах, активын эрсдэлийн сан байгуулж, зарцуулах журмын дагуу болзошгүй эрсдэлийн сан байгуулж, зээл ба урьдчилгааны дансны үнийг нөхөгдөх дүн хүртэл нь бууруулдаг. Болзошгүй эрсдэлийн санг нэмэгдүүлэх бичилтийг ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрдөг. Зээл төлөгдөхгүй нь тодорхой болж, шүүх, эрх зүйн арга хэмжээнүүд дуусгавар болж, эцсийн алдагдлын хэмжээг тогтоосон тохиолдолд зээлийг данснаас хасдаг.

2017 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдөр шинэчлэгдсэн Монголбанкны активыг ангилах, активын эрсдэлийн сан байгуулж, зарцуулах журмын дагуу Банк нь тэнцлийн гадуур бүртгэлтэй хөрөнгө болон болзошгүй өр төлбөрийн ангилалыг төлбөр хариуцагчийн чанарын хүчин зүйлд үндэслэн тодорхойлж, эрсдэлийн сан байгуулах үүрэгтэй. Монголбанкны активыг ангилах, активын эрсдэлийн сан байгуулж, зарцуулах журам нь тухайн гэрээг хэрэгжүүлэх үлдсэн хугацаанаас хамааран эрсдэлийн хувь хэмжээг тодорхойлох загварыг тогтоосон. Энэхүү загварын дагуу Банк нь 1 жил хүртлэх хугацаанд хэрэгжих тэнцлийн гадуур бүртгэлтэй хөрөнгө болон болзошгүй өр төлбөрийн алдагдалд эрсдэлийн ангилалын хэвийн, хугацаа хэтэрсэн, хэвийн бус, эргэлзээтэй болон муу ангилалд тохирох 0%, 5%, 25%, 50% болон 100%-ийн болзошгүй эрсдэлийн санг, 1 жилээс дээш хугацаанд хэрэгжих тэнцлийн гадуур бүртгэлтэй хөрөнгө болон болзошгүй өр төлбөрийн алдагдалд эрсдэлийн ангилалын хэвийн, хугацаа хэтэрсэн, хэвийн бус, эргэлзээтэй болон муу ангилалд тохирох 0%, 1%, 15%, 35% болон 75%-ийн болзошгүй эрсдэлийн санг тус тус байгуулдаг.

Хэрвээ тайлант хугацааны дараагийн үеүдэд үнэ цэнийн бууралтын алдагдал буурсан тохиолдолд ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэсэн үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг буцаах байдлаар тусгадаг.

Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээ

Банк нь өөрийн газар болон барилгыг дахин үнэлгээгээр хэмжиж, бодит үнэ цэнийн

өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод (БДО) хүлээн зөвшөөрдөг. 2018 онд Банк нь хараат бус мэргэжлийн үнэлгээний компанитай гэрээ байгуулж өөрийн барилгууд болон газар ашиглах эрхийг үнэлүүлсэн. Барилгын үнэлгээнд зах зээл дээр борлогдсон ижил төстэй барилгуудын үнийг байршил, шинж чанар, нөхцөл байдал гэх мэт зах зээлийн хүчин зүйлүүдээр тохируулсан үнийг суурь үнэ болгон ашигласан. Зах зээлд суурилсан нотолгоо байхгүй үед буюу нилээд алслагдсан байршилтай барилгын хувьд ижил барилгын дахин барих өртөгт суурилан үнэлүүлсэн. Энэхүү дахин үнэлгээг үнэлж үзэхийг удирдлагаас шаарддаг бөгөөд эдгээр барилгууд болон бусад таамаглалын талаарх тэдний тайлагнасан хараат бус үнэлгээг Тодруулга 31-д харуулсан.

Хойшлогдсон татварын хөрөнгө

Хойшлогдсон татварын хөрөнгийг татварын алдагдлын хувьд тухайн алдагдлыг ашиглах боломжтой хангалттай хэмжээний татвар ногдох ашиг олох магадлалтай хэмжээнд нь хүлээн зөвшөөрдөг. Хүлээн зөвшөөрөх хойшлогдсон татварын хөрөнгийн дүнг боломжит цаг хугацаа, ирээдүйн татвар ногдох ашгийн түвшин болон ирээдүйн татварын төлөвлөгөө, стратегийн хамт тодорхойлоход үнэлэмж шаарддаг.

Сангууд болон бусад болзошгүй өр төлбөр

Банк нь хууль эрх зүйн зохицуулалтын орчинд үйл ажиллагаагаа явуулдаг ба үйл ажиллагаанаасаа хамаарч шүүхийн зарга маргааны эрсдэлд орох боломжтой байдаг. Үүний үр дүнд, Банк өөрийн ердийн үйл ажиллагааныхаа явцад үүссэн төрөл бүрийн шүүхийн болон арбитрын хэргийн байцаалтанд Монгол Улсад мөрдөгдөж буй хууль журмын хүрээнд оролцож байна.

Банк нь аливаа шүүхийн маргаантай хэргээс үүсэх магадлалтай хохирлын хэмжээг зохистойгоор тооцоолж түүнд ногдох үнэ цэнийн бууралтын санг тухай бүрт нь байгуулдаг. Хохирлын хэмжээг зохистойгоор үнэлэх боломжгүй эсвэл хохирол үүсч болох магадлал нь тодорхойгүй тохиолдолд Банк үүнийг болзошгүй өр төлбөр хэмээн толилуулдаг.

Гэсэн хэдий ч Банк дээрх тооцооллуудыг маргаантай хэрэг тус бүрээр толилуулах нь тухайн хэргийн үр дүнд сөргөөр нөлөөлж болно гэсэн байр суурьтай байдаг тул санхүүгийн тайландаа хэрэг тус бүрээрх дэлгэрэнгүй тодруулгуудыг толилуулдаггүй.

Банк нь учирч болох алдагдлын хэмжээ, үүсэх магадлал болон тодорхой бус байдлыг харгалзан мэргэжлийн зөвлөгөө авах, хэргийн үе шат болон адил төстэй хэргийн түүхэн баримтуудыг цуглуулах зэрэг бусад арга хэмжээг авч ажилладаг. Эдгээр тооцооллыг хийхэд ихээхэн үнэлэмж шаарддаг. Сан болон бусад болзошгүй өр төлбөрийн талаарх дэлгэрэнгүйг Тодруулга 29-с харна уу.

2.4 ШИНЭЭР ГАРСАН БОЛОВЧ МӨРДӨЖ ЭХЛЭЭГҮЙ БАЙГАА СТАНДАРТУУД

Доорхи шинэ стандарт, нэмэлт өөрчлөлт болон тайлбарууд нь ирэх тайлант жилүүдэд хүчин төгөлдөр үйлчилж эхлэх бөгөөд Банк эдгээрийг эрт хэрэгжүүлээгүй байна.

(i) СТОУС 9 Санхүүгийн хэрэглүүр (СТОУС 9)

2015 оны 12 дугаар сард хэвлэгдсэн СТОУС 9 нь одоо мөрдөгдөж байгаа НББОУС 39 Санхүүгийн Хэрэглүүр: Хүлээн зөвшөөрөлт ба Хэмжилтийг орлох болсон. СТОУС 9 нь санхүүгийн хэрэглүүрийн ангилал, хэмжилтийн талаарх шинэчлэсэн удирдамжийг агуулсан ба үүнд санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтыг тооцоход хүлээгдэж буй зээлийн алдагдагдлын загварыг ашиглаж, мөн хейджиин нягтлан бодох бүртгэлийн ерөнхий шинэ шаардлагууд багтсан. Мөн санхүүгийн хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрөх болон үл хүлээн зөвшөөрөх СТОУС 9-ийн удирдамжийг уг стандартад оруулсан.

Санхүүгийн хөрөнгийн ангилал

СТОУС 9 нь санхүүгийн хөрөнгийг мөнгөн урсгалын үзүүлэлтэд үндэслэн ангилах болон хэмжих шинэ бизнесийн моделд суурилсан шинэчилсэн аргачлалыг багтаасан.

СТОУС 9 нь санхүүгийн хөрөнгийн үндсэн гурван ангилалтай: хорогдуулсан өртгөөр хэмжсэн, бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр илэрхийлсэн (БДОБҮЦ) болон ашиг, алдагдлаар бодит үнэ цэнээр илэрхийлсэн санхүүгийн хөрөнгө (ААБҮЦСХ) зэрэг үүнд багтана. Уг стандарт нь одоогийн НББОУС 39-ийн хөрөнгийн ангилал болох дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших санхүүгийн хөрөнгө (ДХХЭСХ), зээл ба авлага, борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө (ББСХ) гэх ангилалуудыг байхгүй болгосон.

Санхүүгийн ба гэрээний хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт

СТОУС 9 нь НББОУС 39-ийн “алдагдал хүлээх үйл явдал тохиолдсон байх” гэсэн загварыг “хүлээгдэж буй алдагдал” (ХБА) зарчмаар орлох болсон. Ингэснээр эдийн засгийн үзүүлэлтүүд хэрхэн хүлээгдэж буй алдагдлын тооцоололд нөлөөлөх тухай жигнэсэн дундаж аргыг ашиглан дүгнэлт хийх болох юм.

Шинэ үнэ цэнийн бууралтын загварыг өмчийн хэрэглүүр дэх хөрөнгө оруулалтаас бусад хорогдуулсан өртгөөр хэмжсэн санхүүгийн хөрөнгө, БДОБҮЦ-ээр илэрхийлсэн санхүүгийн хөрөнгө болон гэрээний хөрөнгөд ашиглана.

СТОУС 9 –н дагуу эрсдэлийн санг дараах хоёр суурийн аль нэгээр хэмжинэ:

- 12 сарын хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал. Энэ нь тайлагналын өдрөөс хойш 12 сарын хугацаанд үүсч болох төлбөрийн чадваргүй болох үйл явцаас ХБА юм.

- Ашиглалтын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал. Энэ нь санхүүгийн хөрөнгийг ашиглалтын хугацаанд үүсч болох төлбөрийн чадваргүй болох үйл явцаас ХБА юм.

Ашиглалтын хугацаанд үргэлжлэх хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг санхүүгийн хөрөнгийн анх хүлээн зөвшөөрснөөс хойш хөрөнгийн үнэ цэнэ их хэмжээгээр буурсан тохиолдолд ашиглах бөгөөд бусад тохиолдолд 12 сарын ХБА-г ашиглах юм.

Санхүүгийн өр төлбөрийн ангилал

СТОУС 9 нь санхүүгийн өр төлбөрийн ангиллын хувьд НББОУС 39-ийн одоо мөрдөгдөж буй ихэнх шаардлагуудыг хэвээр үлдээсэн.

СТОУС 39 –н дагуу санхүүгийн өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг, алдагдал руу хаадаг байсан бол СТОУС 9 –н дагуу бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг дараах байдлаар толилуулдаг:

- Санхүүгийн өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн дүн нь зээлийн эрсдэлээс шалтгаалсан бол бусад дэлгэрэнгүй орлогод тайлагнана.
- Санхүүгийн өр төлбөрийн үнэ цэнийн өөрчлөлт бусад эрсдэлээс шалтгаалсан бол бусад ашиг, алдагдлаар тайлагнана.

2018 онд Монголбанкнаас арилжааны банкуудыг СТОУС 9-ийг хэрэгжүүлэхийг 2020 он хүртэл хойшлуулах шийдвэр гаргасан. Банк нь одоогоор СТОУС 9-ийг Монголбанкнаас ирэх жилүүдэд хэрэгжүүлэхийг хойшлуулсанаас санхүүгийн тайланд үүсэх боломжит нөлөөлөл, нягтлан бодох бүртгэлийн тайлагналын зарчим, СТОУС-ын нийцэл зэргийг үнэлж байна. Үүнээс үүдтэйгээр, Банк нь СТОУС 9-ийг хэрэгжүүлсэнээс үүсэх нөлөөллийг бүрэн хэмжээнд хараахан үнэлээгүй байна.

(ii) СТОУС 16 Түрээс (СТОУС 16)

2017 оны 01 дүгээр сард хэвлэгдэн гарсан СТОУС 16 нь НББОУС 17 стандартыг орлоно. СТОУС 16 нь түрээслүүлэгч санхүүгийн болон үйл ажиллагааны түрээсийн аль нэгээр ангилан бүртгэх стандартыг хассан. Оронд нь, бүх түрээсийг НББОУС 17-ын дагуу санхүүгийн түрээстэй адилтган үзэхээр заасан. Өмнө нь үйл ажиллагааны түрээс гэж ангилагдаж байсан түрээсийн хувьд гарсан томоохон өөрчлөлт нь түрээсийн хөрөнгө болон санхүүгийн өр төлбөрийг өсгөж, зардлын шинж чанар өөрчлөгдөнө. СТОУС 16 нь түрээслэгчийг богино хугацаат түрээс болон бага дүнтэй хөрөнгийн түрээсийн хувьд хөрөнгө, өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрөхийг шаардаагүй. СТОУС 16 нь 2019 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдөр эсвэл түүнээс хойшхи хугацаанд хүчин төгөлдөр мөрдөж эхлэх ба заасан хугацаанаас эрт хэрэгжүүлэхийг зөвшөөрсөн.

Банк нь СТОУС 16-гийн хэрэгжүүлэлтээс үүсэх санхүүгийн тайланд үзүүлэх боломжит нөлөөллийг үнэлж байна.

(iii) 17 СТОУС 17 Даатгалын Гэрээ (СТОУС 17)

2018 оны 5 дугаар сард хэвлэгдсэн СТОУС 17 нь даатгалын гэрээний хүлээн зөвшөөрөлт ба хэмжилт, танилцуулга ба тодруулгыг хамарсан нягтлан бодох бүртгэлийн шинэ цогц стандарт юм. Хэрэгжиж эхэлмэгц СТОУС 17 нь 2005 онд хэвлэгдсэн СТОУС 4 Даатгалын Гэрээ (СТОУС 4)-ийг орлоно. СТОУС 17 нь бүх төрлийн даатгалын гэрээ (амь насны, амь насны бус, шууд даатгал, давхар даатгал гэх мэт)-ний хувьд гэрээ хийсэн аж ахуйн нэгжийн төрлөөс үл хамааран хэрэгжих ба түүнчлэн хэлцэлийн оролцоотой тодорхой баталгаа болон санхүүгийн хэрэгсэлд мөн хамаарна.

Хамрах хүрээнд үл хамаарах цөөхөн хэдэн зүйл бий. СТОУС 17-ийн ерөнхий зорилго нь даатгуулагчдын хувьд илүү хэрэгцээтэй, тууштай байх даатгалын гэрээний нягтлан бодох бүртгэлийн загварыг гаргаж өгөх явдал юм. Өмнөх нягтлан бодох бүртгэлийн журмуудыг үргэлжлүүлэн ашиглахад суурилсан СТОУС 4-ийн шаардлагуудтай харьцуулахад СТОУС 17 нь даатгалын гэрээнүүдийн хувьд бүхий л нягтлан бодох бүртгэлийн чухал хүчин зүйлүүдийг хамарсан дэлгэрэнгүй загвараар хангасан. СТОУС 17-ийн гол шинж чанар нь ерөнхий загварчлал ба энэ нь дараах нэмэлтүүдтэй:

- Шууд оролцооны хүчин зүйл бүхий гэрээний хувьд тусгай нэвтрүүлэлт (хувьсах төлбөрийн аргачлал),
- Ихэвчлэн богино хугацаат гэрээний хувьд хялбаршуулсан аргачлал (шимтгэл хуваарилах аргачлал)

СТОУС 17 нь 2021 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдөр буюу түүнээс хойшхи хугацаанд хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж эхлэнэ. Банк СТОУС 9 болон СТОУС 15-ыг хэрэгжүүлж эхэлсэн эсвэл СТОУС 17-г хэрэгжүүлж эхлэх хугацаанаас өмнө хэрэглэх тохиолдолд заасан хугацаанаас эрт хэрэгжүүлэхийг зөвшөөрсөн.

Банк нь СТОУС 17-ийн хэрэгжүүлэлтээс санхүүгийн тайланд томоохон нөлөө үүсэхгүй гэсэн хүлээлттэй байна.

2.5 НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН ҮНДСЭН БОДЛОГУУДЫН ХУРААНГУЙ

(1) Гадаад валютаарх ажил гүйлгээ

Банкны үйл ажиллагааны бүртгэлийн валют нь Монгол төгрөг юм. Гадаад валютаар хийгдсэн ажил гүйлгээг тухайн ажил гүйлгээг хийсэн өдрийн албан ханшаар бүртгэлийн валют руу хөрвүүлэн бүртгэдэг.

Гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн мөнгөн хөрөнгө ба өр төлбөрийг тайлагналын өдрийн спот ханшаар бүртгэлийн валют руу хөрвүүлж бүртгэдэг. Арилжааны бус үйл ажиллагаанаас үүссэн ханшийн бүх зөрүүг ашиг, алдагдлын тайланд үйл ажиллагааны бусад орлого/зардлаар хүлээн зөвшөөрнө.

Гадаад валютаар түүхэн өртгөөрөө хэмжигдсэн мөнгөн бус зүйлийг хүлээн зөвшөөрөхдөө тухайн өдрийн албан ханшаар хөрвүүлдэг.

2018 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх ам.долларын төгрөгтэй харьцах ханш 2,642.92 төгрөг болон 2,427.13 төгрөг байна.

(2) Санхүүгийн хэрэгсэл - анхны хүлээн зөвшөөрөлт ба дараа үеийн хэмжилт

Санхүүгийн хэрэгсэл гэдэг нь нэг а.а.н-ийн санхүүгийн хөрөнгийг өөр а.а.н-ийн санхүүгийн өр төлбөр эсвэл өмчийн хэрэгсэлээр өсгөж харуулдаг аливаа гэрээ хэлцлийг хэлдэг.

(i) Хүлээн зөвшөөрөх өдөр

Банк нь харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа, харилцагчдын харилцах болон хадгаламжаас бусад бүх санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийг анх хүлээн зөвшөөрөхдөө арилжаа хийсэн өдөр (Банк тухайн хэрэгслийн гэрээний нэг тал болсон өдөр) хүлээн зөвшөөрдөг. Үүнд “хэвийн нөхцөлтэй арилжаа” буюу санхүүгийн хөрөнгө худалдан авах, худалдахад холбогдох хөрөнгийг зах зээлийн журам, хэлцлээр тогтоосон хугацаанд зайлшгүй шилжүүлэхийг шаарддаг арилжаа орно. Харилцагчдад олгосон зээл болон урьдчилгааг хөрөнгийг харилцагчдын дансанд шилжүүлсэн үед хүлээн зөвшөөрнө. Банк нь харилцагчдын харилцах хадгаламжийн өр төлбөрийг уг хөрөнгийг Банк хүлээн авсанаар хүлээн зөвшөөрдөг.

(ii) Санхүүгийн хэрэгслийн анхны хэмжилт

Санхүүгийн хэрэгслийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үеийн ангилал нь тухайн хэрэгслийн зорилго, онцлог мөн удирдлагын уг хэрэгслийг олж авах болсон үндсэн шалтгаанаас хамааран тодорхойлогддог. Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр бүртгэдэг санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрөөс бусад бүх санхүүгийн хэрэгслүүдийн анхны хэмжилт нь тэдгээрийн бодит үнэ цэнэ дээр ажил гүйлгээний зардлыг нэмсэн дүн байна.

(iii) Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр бүртгэсэн үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл

Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл нь санхүүгийн хэрэгсэл эсвэл бусад гэрээ байхын тулд дараах гурван шинж чанаруудыг бүгдийг агуулдаг:

А) Үнэ цэнэ нь тодорхой хүүгийн түвшин, санхүүгийн хэрэгслийн үнэ, өргөн хэрэглээний бараа бүтээгдэхүүний үнэ, валютын ханшийн түвшин, үнэ эсвэл ханшийн индекс, зээлжих зэрэглэл эсвэл зээлийн индекс, болон гэрээний холбогдох талын үүрэг хариуцлагад хамаарахгүй бусад санхүүгийн бус хувьсагчийн өөрчлөлтөөс хамаардаг бол.

Б) Анхны цэвэр хөрөнгө оруулалт шаарддаггүй эсвэл зах зээлийн хүчин зүйлсийн

өөрчлөлтөнд ижил байдлаар хандахаар хүлээгдэж буй бусад төрлийн гэрээнд шаарддагаас бага анхны цэвэр хөрөнгө оруулалт шаарддаг бол.

В) Ирээдүйд төлөгдөхөөр бол.

Банк нь төрөл бүрийн харилцагчидтай үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн хэлцлүүд хийдэг. Эдгээрт хүүгийн болон кросс ханшийн своп, гадаад валютын болон хүүгийн форвард гэрээ хэлцлүүд орно. Үүсмэл санхүүгийн хэрэгслүүдийг бодит үнэ цэнээр нь бүртгэдэг ба бодит үнэ цэнэ нь эерэг байгаа үед хөрөнгө, харин сөрөг байгаа үед өр төлбөр гэж бүртгэдэг.

Үүсмэл санхүүгийн хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг хейджийн нягтлан бодох бүртгэл хэрэглэж байгаагаас бусад үед “Арилжааны цэвэр орлого”-оор бүртгэдэг.

Бусад санхүүгийн хэрэгслүүдэд агуулагдсан үүсмэл санхүүгийн хэрэгслүүдийг тусдаа үүсмэл хэрэглүүр гэж авч үзэх ёстой ба хэрэв тэдгээр нь үүсмэл хэрэглүүрийн тодорхойлолтын шалгуурыг хангасан бол (дээр дурдсанчлан) бодит үнэ цэнээр нь хэмждэг. Тэдгээрийн эдийн засгийн үзүүлэлтүүд болон эрсдэлүүд нь агуулагч гэрээний эдийн засгийн үзүүлэлтүүд болон эрсдэлүүдтэй нягт холбоотой биш, мөн агуулагч гэрээг худалдах зорилгоор эзэмшээгүй ба анх хүлээн зөвшөөрөхдөө бодит үнэ цэнээрх ашиг алдагдлын дансанд бүртгэгдэх гэж ангилаагүй тохиолдолд тэдгээрийг үүсмэл санхүүгийн хэрэгслүүдийн тодорхойлолт (дээр тодорхойлсон)-нд нийцэж байвал бодит үнэ цэнээр нь бүртгэдэг. Агуулагч гэрээнээс нь салгасан үүсмэл санхүүгийн хэрэгслүүдийг арилжааны багц дахь бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөр нь бүртгэх ба уг өөрчлөлтийг нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрдөг.

(iv) Арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй санхүүгийн хөрөнгө эсвэл санхүүгийн өр төлбөр

Банк нь арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй санхүүгийн хөрөнгө эсвэл санхүүгийн өр төлбөрийг худалдан авах эсвэл арилжааны үйл ажиллагаагаар богино хугацааны ашиг олох зорилгоор анх авсан, эсвэл богино хугацаанд ашиг олох нь нотлогдохуйц багц санхүүгийн хэрэгслүүдийн хэлбэрээр олж авсан үеүдэд “худалдах зорилгоор эзэмшиж буй” санхүүгийн хөрөнгө эсвэл өр төлбөр гэж ангилдаг. “Худалдах зорилгоор эзэмшиж буй” санхүүгийн хөрөнгө эсвэл өр төлбөрийг санхүүгийн байдлын тайланд бодит үнэ цэнээр нь хэмжиж, бүртгэдэг. “Арилжааны цэвэр орлого”-д бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг тусгадаг. Хүүгийн болон ногдол ашгийн орлого эсвэл зардлыг гэрээний нөхцөлийн дагуу эсвэл төлбөрийн эрх үүссэн үед нь орлого, зардлын дансанд бүртгэдэг. Энэ ангилалд ойрын хугацаанд буцаан худалдан авах эсвэл худалдах зорилгоор эзэмшиж байгаа өрийн үнэт цаас, энгийн хувьцаа, өөрийн хөрөнгө, богино позицууд болон харилцагчдын зээл багтдаг.

(v) Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөр

Энэ бүлгийн санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөр нь удирдлага анх хүлээн зөвшөөрөхдөө

энэ бүлэгт оруулахаар шийдвэрлэсэн санхүүгийн хэрэгслүүд байна.

2018 болон 2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр Банканд санхүүгийн хөрөнгө эсвэл өр төлбөргүй байна.

(vi) Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө оруулалт

Борлуулахад бэлэн гэж ангилсан хөрөнгө оруулалтуудад өмчийн болон өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалтууд багтана. “Арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй” ба “бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь орлого, зардлын дансанд бүртгэгдэх” гэж ангилагдаагүй өмч хөрөнгө оруулалтыг “Борлуулахад бэлэн” гэж ангилдаг. Тодорхойгүй хугацаагаар эзэмших хандлагатай, төлбөрийн чадварын хэрэгцээг хангах үүднээс эсвэл зах зээлийн нөхцөл байдал өөрчлөгдсөний улмаас борлуулж болох өрийн үнэт цааснууд энэ ангилалд орно. Банк нь аливаа зээл, авлагуудыг “Борлуулахад бэлэн” санхүүгийн хөрөнгө гэж ангилаагүй. Анхны хэмжилтийн дараа борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө оруулалтуудыг бодит үнэ цэнээр нь хэмждэг.

Бодит бус олз ба гарзыг БДО дахь “Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын нөөц”-д бүртгэдэг. Хөрөнгө оруулалтыг борлуулахад, өөрийн хөрөнгөд өмнө хүлээн зөвшөөрсөн хуримтлагдсан ашиг эсвэл алдагдлыг орлогын тайланд үйл ажиллагааны бусад орлогоор хүлээн зөвшөөрнө. Банк нь нэг төрлийн үнэт цаасанд нэгээс илүү удаа хөрөнгө оруулсан бол тэдгээрийг “эхэлж авснаа эхэлж зарлагдах” зарчмыг баримтлан борлуулсан гэж үзнэ. Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө оруулалтыг эзэмшиж байх хугацаанд олсон хүүгийн орлогыг тухайн хэрэгслийн өгөөжийн салшгүй хэсэг болох хөнгөлөлт/урамшуулал болон холбогдох зардлыг харгалзан үзсэн үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хүүгийн орлогоор бүртгэнэ. Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө оруулалтыг эзэмшиж байх хугацаанд олсон ногдол ашгийг төлбөрийн эрх нь тогтоогдсон үед орлогын тайланд үйл ажиллагааны бусад орлогоор хүлээн зөвшөөрдөг. Ийнхүү хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралтаас үүссэн алдагдлыг орлогын тайлангийн “Санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралтын алдагдал”-д хүлээн зөвшөөрч, борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын нөөцөөс хасч өгнө.

(vii) Дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших санхүүгийн хөрөнгө оруулалт

Тогтмол эсвэл тодорхойлж болохуйц төлбөртэй, тогтоосон дуусгавар хугацаатай, Банк дуусгавар хугацаа хүртэл нь эзэмших хандлагатай бөгөөд чадвартай үүсмэл бус санхүүгийн хөрөнгийг “Дуусгавар хугацаа хүртэл нь эзэмших санхүүгийн хөрөнгө оруулалт” гэнэ. Эхний хэмжилтийн дараа дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших санхүүгийн хөрөнгө оруулалтыг үр ашигт хүүгийн арга ашиглаж тооцсон хорогдуулсан өртгөөс үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хассан дүнгээр хэмждэг. Хорогдуулсан өртгийг үр ашигт хүүгийн салшгүй хэсэг болох худалдан авалтын урамшуулал, хөнгөлөлт болон шимтгэлийг оролцуулан тооцдог. Хорогдуулалт

нь дэлгэрэнгүй орлогын тайлангийн “Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого”-д багтана. Уг хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралтаас үүссэн алдагдлыг орлогын тайлангийн “Эрсдэлийн сангийн зардал”-д хүлээн зөвшөөрдөг.

(viii) Банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах хадгаламж болон харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа

Энд идэвхитэй зах зээл дээр бүртгэлгүй, тогтмол эсвэл тодорхойлох боломжтой төлбөртэй дараахаас бусад “Банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж” ба “Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа” гэсэн үүсмэл бус санхүүгийн хөрөнгүүд багтана. Үүнд:

- Банк нэн даруй эсвэл ойрын хугацаанд борлуулах зорилготой байгаа ба Банк анх хүлээн зөвшөөрөхдөө “ААБҮЦ-ээр илэрхийлсэн” гэж ангилсан санхүүгийн хэрэгслүүд;
- Банк анх хүлээн зөвшөөрөхдөө “Борлуулахад бэлэн” гэж ангилсан санхүүгийн хэрэгслүүд;
- Банк зээлийн үнэ цэнийн бууралтаас биш өөр бусад шалтгааны улмаас анх оруулсан хөрөнгөө нийт дүнгээр нь эргүүлэн олж авч чадахгүй болсон санхүүгийн хэрэгслүүд.

Анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараа “Банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж” ба “Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа”-ны дараа үеийн хэмжилтийг үр ашигт хүүгийн арга ашиглаж тооцсон хорогдуулсан өртгөөс үнэ цэнийн бууралтын санг хассан дүнгээр хэмжинэ. Хорогдуулсан өртгийг үр ашигт хүүгийн салшгүй хэсэг болох худалдан авалтын урамшуулал, хөнгөлөлт болон шимтгэлийг оролцуулан тооцно. Хорогдуулалт нь орлогын тайлангийн “Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого”-д багтана. Уг хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралтаас үүссэн алдагдлыг орлогын тайланд “Зээлийн эрсдэлийн сангийн зардал”-аар хүлээн зөвшөөрнө.

Банк нь тодорхой зээлийн санхүүжилтийн хэлцэл хийх төлөвлөгөөтэй байгаа ба уг зээлийн санхүүжилт Банканд хэвээр үлдэх бөгөөд богино хугацаанд худалдахгүй гэсэн хүлээлтэй байгаа бол энэ үүргийн гэрээг алдагдал хүлээх магадлалтай үед л алдагдалтай гэрээгээр бүртгэнэ.

(ix) Гаргасан өрийн хэрэгсэл ба банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл

Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл нь гадаад дотоодын санхүүгийн байгууллагад гэрээгээр хүлээсэн үүргийг хэлнэ.

Анхны хэмжилтийн дараа, зээлүүдийг дараагийн тайлант хугацаанд үр ашигт

хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр нь хэмжинэ. Хорогдуулсан өртгийг тооцохдоо гүйлгээтэй холбоотой аливаа зардлуудыг харгалзан үзсэн үр ашигт хүүгийн аргаар тооцно.

Гэрээт зохицуулалтын агуулга нь өөрийн тодорхой тооны хувьцааны оронд бэлэн мөнгө эсвэл өөр ямар нэг санхүүгийн хөрөнгийг өгөх үүргийг эсвэл үүнээс өөр аргаар өөрийн өр төлбөрийг барагдуулах үүргийг Банканд үүсгэж байгаа үед, Банкнаас гаргасан бөгөөд “ААБҮЦ” болон “Арилжаалах зорилгоор эзэмшиж байгаа” гэж ангилагдаагүй санхүүгийн хэрэгслүүдийг “Гаргасан өрийн хэрэгсэл ба зээлээр авсан бусад эх үүсвэр” гэсэн нэрээр өр төлбөрийн хэсэгт ангилна.

Анхны хэмжилтийн дараа гаргасан өрийн хэрэгсэл ба зээлээр авсан бусад эх үүсвэрийг үр ашигт хүүгийн аргаар хорогдуулсан өртгийн дүнгээр бүртгэнэ. Хорогдуулсан өртгийг тооцохдоо худалдан авах үед үзүүлсэн аливаа нэг хөнгөлөлт эсвэл урамшуулал ба үр ашигт хүүгийн салшгүй хэсэг болсон холбогдох зардлыг авч үзнэ.

Өр төлбөр ба өөрийн хөрөнгийн аль алиных нь элементүүдийг агуулсан нийлмэл санхүүгийн хэрэгслүүдийн бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг хүлээн зөвшөөрөгдөх өдөр салгана.

Банк нь эдгээр үүсмэл бус санхүүгийн хэрэгслүүдийг бүртгэлд тусгахдаа эхлээд тухайн хэрэгсэл нь нийлмэл эсэх талаар болон тухайн хэрэгслүүд болон бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг НББОУС 32-н дагуу санхүүгийн өр төлбөр болон хөрөнгө эсвэл өмчийн хэрэглүүр гэж ангилна. Банк нь санхүүгийн хэрэгслийн бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг дараах байдлаар хүлээн зөвшөөрнө: (а) Банканд санхүүгийн өр төлбөр болж байвал, (б) Тухайн хэрэгслийг эзэмшигчид, хэрэгслийг Банкны өмчийн хэрэгсэлд хөрвөх бололцоо өгч байвал. Хөрвөх хэрэгслийн өр төлбөр болон өөрийн хөрөнгийн бүрэлдэхүүнүүдийн ангилал нь тухайн хөрвөх нөхцөл нь зарим нэг эзэмшигчдийн хувьд эдийн засгийн давуу талтай байсан ч хөрвөх нөхцөл нь хэрэгжих эсэх болон түүний өөрчлөгдөх магадлалаас шалтгаалан өөрчлөгддөггүй. Хөрвөх санхүүгийн хэрэгслийн өөрийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн бүрэлдэхүүн хэсгүүдийн бүртгэлийн дүнг хуваарилахдаа өөрийн хөрөнгийн бүрэлдэхүүний дүн нь тухайн хэрэгслийн нийт бодит үнэ цэнээс өр төлбөрийн бүрэлдэхүүн гэж тусад нь тодорхойлсон дүнг хассанаас үлдсэн дүн байна.

(ix) Гаргасан өрийн хэрэгсэл ба зээлээр авсан эх үүсвэр

Нийлмэл санхүүгийн хэрэгсэлд агуулагдсан өөрийн хөрөнгийн бүрэлдэхүүнээс (өөрийн хөрөнгийн хөрвөх нөхцөл гэх мэт) бусад аливаа үүсмэл хэрэгслийн үнэ цэнэ нь (худалдан авах опцион гэх мэт) өр төлбөрийн бүрэлдэхүүнд багтана. Банк нь тухайн хэрэгслийн өөрийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн бүрэлдэхүүнүүдийг салгах гэж буй бол тухайн өр төлбөрт салгах шаардлагатай агуулагдсан үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл байгаа эсэхийг үнэлнэ. Банк нь агуулагч гэрээ болон дансаас

агуулагдсан үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийг зөвхөн доорх нөхцөлд салгана:

- Агуулагдсан үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн эдийн засгийн болон эрсдэлийн шинж чанар нь агуулагч гэрээний эдийн засгийн болон эрсдэлийн шинж чанартай нягт холбоотой биш үед
- Агуулагдсан санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэлтэй ижил нөхцөлтэй салангид хэрэгсэл нь санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн тодорхойлолтыг хангаж буй тохиолдолд
- Холимог (нэгдсэн) хэрэгсэл нь бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь орлого, зарлагын дансанд бүртгэгдсэн өөрчлөлттэйгөө бодит үнэ цэнээрээ бүртгэгддэггүй (жишээ нь, бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь орлого зардлын дансанд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө эсвэл өр төлбөрт агуулагдсан санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл)

Хувьцаанд хөрвөх нөхцөлтэй банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээлийг өөрийн хөрөнгө дэх хоёрдогч өглөгөөр толилуулсан.

(x) Борлуулах зориулалттай хөрөнгө

Борлуулах зориулалттай хөрөнгө нь хүлээн зөвшөөрснөөс хойш нэг жилийн хугацаанд борлуулалтын хэвийн нөхцлийн дагуу борлуулах магадлал өндөртэй санхүүгийн бус өмчлөх бус хөрөнгө бөгөөд үнэ цэнийн бууралтын санг Монголбанкаас баталсан заавар, журмын дагуу хүлээн зөвшөөрдөг.

(xi) Харилцагчдын харилцах, хадгаламж

Үүнд харилцагчдаас авсан харилцах, хугацаагүй, хугацаатай хадгаламж болон банкны баталгааны эх үүсвэр хамаарна. (Тодруулга 23)

Анхны хэмжилтийн дараа үед харилцагчдад өгөх өр төлбөрүүдийг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр нь хэмжинэ.

(xii) Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж

Бусад банк, санхүүгийн байгууллагуудаас татсан төгрөгийн болон валютын хадгаламжууд болон дотоод гадаадын арилжааны банкууд, Монголбанкны хугацаатай хадгаламжууд хамаарна (Тодруулга 21). Банк нь харилцагчдын харилцах, хадгаламжийг уг хөрөнгийг Банк хүлээн авсан үед хүлээн зөвшөөрдөг. Анхны хэмжилтийн дараа бусад банкуудад өгөх өр төлбөрийг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр нь хэмжинэ.

(xiii) “Эхний өдөр”-ийн ашиг ба алдагдал

Ажил гүйлгээний үнэ нь ижил төстэй санхүүгийн хэрэгслийн зах зээлийн ажил

гүйлгээний бодит үнэ цэнээс ялгаатай эсвэл нээлттэй зах зээлийн мэдээллийн үнэлгээний аргад суурилсан байвал Банк бодит үнэ цэнэ, ажил гүйлгээний зөрүүг нэн даруй бусад үйл ажиллагааны цэвэр орлогоор хүлээн зөвшөөрнө (Эхний өдрийн ашиг ба алдагдал). Илэрхий нээлттэй мэдээлэлд суурилагүй бол ажил гүйлгээний үнэ болон үнэлгээний загварын зөрүүг орлого орж ирэх нь тодорхой болсон эсвэл санхүүгийн хэрэгслийг үл хүлээн зөвшөөрөх үед бодит үнэ цэнийг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

(xiv) Санхүүгийн хөрөнгийн дахин ангилал

“Борлуулахад бэлэн” ангиллаас дахин ангилсан санхүүгийн хөрөнгө дээр өмнө нь хүлээн зөвшөөрч, өөрийн хөрөнгөнд бүртгэсэн аливаа нэг олз гарзыг хөрөнгө оруулалтын үлдсэн хугацааны туршид үр ашигт хүүгийн аргаар хорогдуулж, орлого, зардлын дансанд бүртгэнэ. Шинэ хорогдуулсан өртөг үнэ, хүлээгдэж буй мөнгөн урсгалын хоорондох аливаа нэг зөрүүг мөн хөрөнгийн үлдсэн хугацааны туршид үр ашигт хүүгийн аргаар хорогдуулдаг. Хэрэв дараагийн тайлант хугацаанд хөрөнгийг үнэ цэнийн бууралтад орсон гэж тодорхойлбол өмнөх хугацаанд өөрийн хөрөнгөд бүртгэсэн дүнг дэлгэрэнгүй орлогын тайлан руу шилжүүлэн бүртгэнэ.

Хэрэв хөрөнгө нь зээл ба урьдчилгааны тодорхойлолтод нийцэж байгаа бөгөөд Банк хөрөнгийг ойрын ирээдүйд эсвэл дуусгавар хугацаа хүртэл нь эзэмших зорилготой ба эзэмших чадвартай байгаа бол Банк үүсмэл бус санхүүгийн хөрөнгийг “Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй” гэсэн ангиллаас “Урьдчилгаа” гэсэн ангилалд дахин ангилж болно. Хэрэв санхүүгийн хөрөнгийг дахин ангилсан ба орж ирэх мөнгөн урсгалын хэмжээ өссөний улмаас Банк ирээдүйд хүлээн авахаар тооцсон мөнгөн дүнг дараагийн тайлант хугацаанд өсгөсөн бол уг өсөлтийн нөлөөг тооцоололд өөрчлөлт оруулсан өдрөөс эхлэн “Үр ашигт хүүгийн түвшинд хийсэн залруулга” гэж хүлээн зөвшөөрнө.

Дахин ангилал нь удирдлагын шийдвэрээс хамаарах ба хэрэгсэл тус бүр дээр тодорхойлно. Банк анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараа аливаа нэг санхүүгийн хэрэгслийг ААБҮЦ бүлэгт дахин ангилахгүй.

(3) Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн үл хүлээн зөвшөөрөлт

(i) Санхүүгийн хөрөнгө

Банк санхүүгийн хөрөнгийг (санхүүгийн хөрөнгийн хэсгийг эсвэл хоорондоо төсөөтэй нэг бүлэг санхүүгийн хөрөнгийн хэсгийг) тухайн хөрөнгөөс мөнгөн урсгал хүлээн авах эрх нь дууссан үед үл хүлээн зөвшөөрнө. Мөн Банк нь хөрөнгийг шилжүүлсэн бөгөөд шилжүүлэлт нь үл хүлээн зөвшөөрөх шаардлагыг хангаж байгаа нөхцөлд хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрнө.

Дараах тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрнө. Үүнд:

- Банк тухайн хөрөнгөөс мөнгөн урсгал хүлээн авах эрхээ шилжүүлсэн, эсвэл
- “Дамжуулан өнгөрөөх” хэлцлийн дагуу хүлээн авсан мөнгөө нийт дүнгээр нь удаан хугацаагаар саатуулалгүйгээр гуравдагч талд төлөх үүрэг хүлээсэн “Дамжуулан өнгөрөөх” хэлцэл нь Банк тухайн санхүүгийн хөрөнгөөс хүлээх гэрээний эрхээ хадгалж үлдэх бөгөөд (анхны хөрөнгө) доорх гурван нөхцөл биеэлж байх нөхцөлд гэрээний үүргийн дагуу тэдгээр хүлээн авсан мөнгөн урсгалыг нэг болон түүнээс дээш аж ахуйн нэгжид (эцсийн хүлээн авагчид) шилжүүлнэ.
- Хэрэв тухайн нэг аж ахуйн нэгжийн зээлдүүлсэн дүн дээр зах зээлийн хүүгээр хуримтлагдсан хүүтэй хамт бүрэн авах эрхтэй богино хугацаат урьдчилгааг оруулалгүйгээр Банк нь эцсийн хүлээн авагчид анхны хөрөнгө нь дүйцэх хэмжээний мөнгөн урсгалыг цуглуулаагүй цагт ямар нэгэн төлбөр төлөх үүрэггүй болно.
- Банк нь эцсийн хүлээн авагчдаас мөнгөн урсгал хүлээн авахын тулд үнэт цааснаас бусад нөхцөлөөр анхны хөрөнгийг зарах эсвэл барьцаалж болохгүй.
- Банк нь эцсийн хүлээн авагчдын өмнөөс цуглуулсан мөнгөн урсгалыг удаан хугацаагаар саатуулалгүйгээр шилжүүлэх үүрэгтэй. Үүнээс гадна, Банк нь тэдгээр мөнгөн урсгалыг цуглуулсан өдрөөс шаардлагатай гуйвуулгын өдөр хүртэлх мөнгө болон түүнтэй адилтгах хөрөнгө оруулалт хийсэн богино тооцооны хугацаанаас бусад үед дахин хөрөнгө оруулалтанд оруулахгүй бөгөөд тэдгээр хөрөнгө оруулалтуудаас үүссэн хүү нь эцсийн хүлээн авагчид шилжинэ.

Дамжуулалтыг зөвхөн доорх нөхцлүүдээс аль нэгийг хангасан тохиолдолд үл хүлээн зөвшөөрнө:

- Банк хөрөнгийн бараг бүх эрсдэл ба өгөөжийг шилжүүлсэн, эсвэл
- Банк тухайн хөрөнгөтэй холбоотой эрсдэл ба өгөөжийг шилжүүлээгүй болон хадгалж үлдээгүй боловч хөрөнгийн хяналтыг шилжүүлсэн.

Банк хөрөнгөөс мөнгө хүлээн авах эрхээ шилжүүлсэн эсвэл “дамжуулан өнгөрөөх” хэлцэл хийсэн боловч хөрөнгөтэй холбоотой ихэнхи эрсдэл, өгөөж болон хяналтыг шилжүүлээгүй тохиолдолд хөрөнгийг Банкны уг хөрөнгөд үргэлжлүүлэн оролцоор байх хэмжээгээр нь хүлээн зөвшөөрнө. Энэ тохиолдолд Банк холбогдох өр төлбөрийг мөн хүлээн зөвшөөрнө. Шилжүүлсэн хөрөнгө ба холбогдох өр төлбөр Банкны хадгалж үлдсэн эрх, үүргийг тусган харуулсан сууриар хэмжинэ.

Энэхүү үргэлжилсэн оролцоо нь шилжүүлсэн хөрөнгийн баталгаа хэлбэртэй байвал оролцоог тус хөрөнгийн анхны бүртгэлийн дүн ба Банкны төлөх шаардлагатай болох хамгийн их дүнгийн аль багаар хэмжинэ.

(ii) Санхүүгийн өр төлбөр

Санхүүгийн өр төлбөрийг төлөхөөс чөлөөлөгдсөн, өр төлбөр цуцлагдсан эсвэл хугацаа нь дууссан бол үл хүлээн зөвшөөрдөг. Хэрэв одоо байгаа санхүүгийн өр төлбөрийн зээлдүүлэгч нь хэвээрээ боловч ялгаатай нөхцөлтэй зээлийн гэрээгээр сольсон эсвэл одоо байгаа зээлийн нөхцөл эрс өөрчлөгдсөн бол эдгээр өөрчлөлт шинэчлэлтийг анхны санхүүгийн өр төлбөрийн үл хүлээн зөвшөөрөлт ба шинэ өр төлбөрийн хүлээн зөвшөөрөлт гэж үзнэ. Анхны санхүүгийн өр төлбөрийн бүртгэлийн дүн ба төлсөн дүн хоёрын зөрүүг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

(4) Буцаан худалдан авах, буцаан худалдах нөхцөлтэй хэлцлүүд

Ирээдүйд тодорхой заасан хугацаанд буцаан худалдан авах нөхцөлтэй хэлцэл (“репо”)-ийн дор худалдсан үнэт цаасыг санхүүгийн байдлын тайлангаас үл хүлээн зөвшөөрөхгүй. Учир нь Банк эзэмшилтэй холбоотой ихэнхи эрсдэлийг хүлээж, өгөөжийг хүртэж байдаг. Санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн авсан бэлэн мөнгөө хөрөнгөөр, репо хэлцлийн хуримтлагдсан хүүг өр төлбөрөөр тус тус тусгах ба энэ нь Банканд олгосон зээл гэсэн эдийн засгийн утга агуулгыг илэрхийлнэ. Борлуулсан ба ирээдүйд буцаан худалдан авах үнийн зөрүүг хүүгийн зардал гэж үзэж үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан гэрээний хугацааны турш хуримтлуулна. Нөгөө тал нь үнэт цаасыг худалдах эсвэл дахин барьцаалах эрхтэй бол, Банк нь тухайн үнэт цаасуудыг санхүүгийн байдлын тайландаа борлуулахад бэлэн барьцаанд тавьсан санхүүгийн хөрөнгө эсвэл борлуулахад бэлэн барьцаанд тавьсан санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын аль тохиромжтой ангилалд үлдэнэ.

Эсрэгээрээ, буцаан худалдах хэлцэл (“урвуу репо”)-ийн дор худалдан авсан үнэт цааснуудыг санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн зөвшөөрдөггүй. Төлсөн мөнгөө хуримтлуулсан хүүгийн хамт тайлан тэнцэлд “Зээлсэн үнэт цаас ба урвуу буцаан худалдан авах хэлцлүүдийн бэлэн мөнгөөрх барьцаа” гэж тусгах ба энэ нь Банкнаас авсан зээл гэсэн эдийн засгийн утга агуулгыг илэрхийлнэ. Худалдан авсан ба буцаан худалдах үнийн зөрүүг “Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого” гэж бүртгэх ба үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан гэрээний хугацааны турш хуримтлуулна.

Хэрэв буцаан худалдах хэлцлээр худалдан авсан үнэт цаасыг гуравдагч талд худалдсан бол үнэт цаасыг буцаан өгөх үүргийг “Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй санхүүгийн өр төлбөр” гэж бүртгэх ба бодит үнэ цэнээр нь хэмжиж, бодит үнэ цэнийн аливаа олз эсвэл гарзыг “Арилжааны цэвэр орлого”-д бүртгэнэ.

(5) Бодит үнэ цэнийн тодорхойлолт

Банк нь үнэлгээний техникүүдийг ашиглан санхүүгийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлох, толилуулахдаа дараах түвшнийг хэрэглэдэг. Үүнд:

- **Түвшин 1- санхүүгийн хэрэгслүүд**

Үнэлгээнд ашиглагдсан өгөгдлүүд нь хэмжилтийн өдрөөрх бирж дээр бүртгэлтэй адил төсөөтэй хөрөнгө болон өр төлбөрийн (залруулаагүй), идэвхитэй зах зээл дээрх үнэ. Банк нь хэмжээ болон төлбөрийн чадварын хувьд адил төсөөтэй хөрөнгө болон өр төлбөрийн санхүүгийн тайлангийн өдрөөр боломжтой, заавал болон хэрэгжих үнийн хангалттай арилжааны үйл ажиллагаатай байхыг идэвхтэй зах зээл гэж үзнэ.

- **Түвшин 2- санхүүгийн хэрэгслүүд**

Үнэлгээнд ашиглагдсан өгөгдлүүд нь, санхүүгийн хэрэгслийн амьдралын мөчлөгийн туршид боломжтой байх зах зээлийн бүх өгөгдлүүдээс шууд болон шууд бусаар үнэлгээнд ашигласан өгөгдлүүд юм. Эдгээр өгөгдлүүдийн дотор идэвхтэй зах зээл дээрх адил төстэй хөрөнгө болон өр төлбөрийн үнэ, идэвхгүй зах зээл дээрх адил төстэй хэрэгслийн үнэ болон үнэнээс өөр хүүгийн түвшин, өгөөжийн муруй, харгалзах хэлбэлзэл болон зээлийн эрсдэлийн үнэ гэх зэрэг ажиглагдахуйц өгөгдлүүд орно. Мөн түүнчлэн, тухайн хөрөнгийн нөхцөл байдал болон байршил мөн харьцуулах зүйлсийн аль нь үнэлэгдсэн хэрэгсэлтэй холбогдох зэргээс залруулга шаардлагатай байж болно. Гэвч ажиглагдахуйц бус өгөгдөл дээр үндэслэн нийт хэмжилтэнд чухал ач холбогдолтой дээрх залруулгыг хийсэн бол Банк нь хэрэгслүүдийг Түвшин 3-р ангилна.

- **Түвшин 3- санхүүгийн хэрэгслүүд**

Эдгээрт, хэмжилтийн бүхэлд нь чухал ач холбогдолтой, нэг болон түүнээс дээш ажиглагдахуйц бус өгөгдлүүд багтана.

Хөрөнгө ба өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийг хэмжихэд ашигласан үнэ нь зах зээлд оролцогчид нь хөрөнгө ба өр төлбөрийн эдийн засгийн хамгийн өндөр үр өгөөжийг хүртэнэ гэсэн төсөөлөл дээр үндэслэдэг.

Санхүүгийн бус хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн хэмжилтийг тухайн зах зээлд оролцогч тал нь хөрөнгийг ашигласнаар хамгийн өндөр эдийн засгийн үр өгөөжийг хүртэж чадаж байх эсвэл уг хөрөнгийг борлуулснаар худалдан авсан талд уг хөрөнгийг ашигласнаар хамгийн өндөр эдийн засгийн үр өгөөжийг өгч байх нөхцөлд тооцно.

Банк нь бодит үнэ цэнэ тооцоход шаардлагатай мэдээллүүд нь хангалттай ашиглагдахуйц үед үнэлгээний техникүүдийг хэрэглэх нь тохиромжтой байдаг ба ажиглагдахуйц өгөгдлийн хэрэглээг нэмэгдүүлж, үл ажиглагдахуйц өгөгдлийн хэрэглээг хамгийн бага түвшинд байлгадаг.

Тайлант хугацааны эцэс бүрт Банк нь санхүүгийн тайландаа тайлагнасан хөрөнгө, өр төлбөрийн хувьд түвшин хооронд хөдөлгөөн гарсан эсэхийг дахин нягталж үздэг (бодит үнэ цэнийн хэмжилтэнд нөлөөлөхүйц хамгийн бага түвшний өгөгдөлд үндэслэдэг).

Хөрөнгийг үнэлэхэд гадны үнэлгээчдийг оролцуулж болно. Гадны үнэлгээчдийг

сонгохдоо зах зээлийн мэдлэг, нэр хүнд, хараат бус байдал болон мэргэжлийн стандарт хангасан эсэх гэх мэт шалгууруудад үндэслэдэг.

Санхүүгийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнийн шинжилгээ болон бусад шаардлагатай мэдээллийг тодруулга 31-д тусгасан.

(6) Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт

Банк нь санхүүгийн хөрөнгө эсвэл бүлэг санхүүгийн хөрөнгө нь үнэ цэнийн бууралтад орсныг нотлох бодит нотолгоо байгаа эсэхийг санхүүгийн байдлын тайлангийн өдөр бүр үнэлж үзнэ. Хэрэв хөрөнгийг анхлан хүлээн зөвшөөрсний дараа нэг буюу түүнээс олон тооны “Алдагдлын тохиолдол”-ын улмаас үнэ цэнийн бууралтын бодит нотолгоо бий болсон ба уг “Алдагдлын тохиолдол” нь санхүүгийн хөрөнгө эсвэл бүлэг санхүүгийн хөрөнгийн тооцоолсон ирээдүйн мөнгөн урсгалд нөлөөлж байгаа үед санхүүгийн хөрөнгийг эсвэл бүлэг санхүүгийн хөрөнгийг үнэ цэнийн бууралтад орсон гэж үзнэ.

Үнэ цэнийн бууралтын нотолгоонд эзэлдэгч эсвэл бүлэг эзэлдэгчид нь санхүүгийн томоохон хүндрэлд орсон, дампуурал эсвэл санхүүгийн өөр бусад дахин зохион байгуулалтанд орох магадлалтай болсон, зээлийн хүү болон үндсэн төлбөр зөрчилд орсон, зөрчилтэй холбоотой эдийн засгийн нөхцөл байдалд гарсан өөрчлөлт гэх мэт тооцоолсон ирээдүйн мөнгөн урсгалд хэмжиж болохуйц бууралт байгааг харуулсан бодит өгөгдөл бий болох зэрэг орно.

(i) Хорогдуулсан өртгөөр нь бүртгэх санхүүгийн хөрөнгө

Хорогдуулсан өртгөөр нь бүртгэх санхүүгийн хөрөнгийн хувьд Банк эхлээд дангаараа чухал ач холбогдолтой санхүүгийн хөрөнгө тус бүрийн хувьд үнэ цэнийн бууралтын бодит нотолгоо байгаа эсэхийг үнэлдэг. Зээл ба урьдчилгаа зээлийн болзошгүй эрсдэлийн санг хассан дүнгээр тайлагнадаг. Зээл ба урьдчилгааны үлдэгдэлд хийх байнгын хяналт шалгалтын үр дүнд зээл ба урьдчилгаа үнэ цэнэ буурсан гэж үзвэл Монголбанкны активыг ангилах, активын эрсдэлийн сан байгуулж, зарцуулах журмын дагуу болзошгүй эрсдэлийн сан байгуулж, зээл ба авлагын дансны үнийг нөхөгдөх дүн хүртэл нь бууруулдаг. Болзошгүй эрсдэлийн санг нэмэгдүүлэх бичилтийг ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрдөг. Зээл төлөгдөхгүй нь тодорхой болж, шүүх, эрх зүйн арга хэмжээнүүд дуусгавар болж, эцсийн алдагдлын хэмжээг тогтоосон тохиолдолд зээлийг данснаас хасдаг.

Монголбанкны активыг ангилах, активын эрсдэлийн сан байгуулж, зарцуулах журам нь 2017 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдөр шинэчлэгдсэн бөгөөд уг журмын дагуу Банк нь хугацааны ба чанарын үзүүлэлтүүд дээр үндэслэн зээл ба авлагын чанарыг тодорхойлох ба түүнд үндэслэн нөөц байгуулдаг. Энэхүү аргачлалын дагуу зээлийг ангилах ба хэвийн зээлд 0.5%, хугацаа хэтэрсэн зээлд 1%-5%, хэвийн бус зээлд 5%-25%, эргэлзээтэй зээлд 15%-50%, муу зээлд 50%-100%-аар тус тус эрсдэлийн санг байгуулдаг. Банк нь барьцаалсан хадгаламж болон овернайт зээлд болзошгүй эрсдэлийн санг хүлээн зөвшөөрдөггүй.

Зээлийг чанарын үзүүлэлтээр ангилахад зээлийн баримтын бүрдүүлэлт, зээлдэгчийн санхүүгийн үзүүлэлтүүд, барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ болон зээлийн эргэн төлөлтийн хуваарийг өөрчилсөн эсэх зэргийг харгалзан үздэг.

Цаашид эргэн төлөгдөх ямар нэг бодит чиг хандлага байхгүй, бүх барьцаа хөрөнгийг борлуулсан эсвэл Банканд шилжүүлсэн үед зээлийг холбогдох зээлийн эрсдэлийн сангийн хамт данснаас хасна. Хэрэв дараагийн тайлант хугацаанд үнэ цэнийн бууралтыг хүлээн зөвшөөрсний дараах үйл явдлын улмаас тооцоолсон үнэ цэнийн бууралтын алдагдал өсч эсвэл буурч байвал сангийн дансыг залруулах замаар өмнө хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтыг өсгөж эсвэл бууруулна. Өмнөх жилүүдэд данснаас хассан хөрөнгө дараа үед эргэн төлөгдвөл, төлөгдсөн тайлант үеийн “бусад үйл ажиллагааны орлого”-оор бүртгэнэ.

Хорогдуулсан өртгөөр нь бүртгэх санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдлын дэлгэрэнгүйг Тодруулга 8-аас, зээл ба авлагын ангилал тус бүрээрх алдагдлаас хамгаалах сангийн шинжилгээг Тодруулга 14-өөс тус тус харна уу.

(ii) Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө оруулалт

Банк нь “Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалт”-ын үнэ цэнийн бууралтанд орсон эсэхийг санхүүгийн байдлын тайлангийн өдөр бүр үнэлж үздэг. Борлуулахад бэлэн гэж ангилсан өрийн хэрэгслүүдийн хувьд Банк нь үнэ цэнийн бууралтын бодит нотолгоо байгаа эсэхийг нэг бүрчлэн шалгана:

Банкны бүх мөнгөн урсгалыг хүлээн авах чадварт нөлөөлөх тооцоолсон ирээдүйн мөнгөн урсгал эсвэл суурь барьцаа (хөрөнгө барьцаалсан үнэт цаасны хувьд, Банк нь төлөгдөөгүй үлдэгдлийг үндсэн барьцаанаас төлүүлнэ гэж үзэж буй тохиолдолд)-нд хэмжиж болохуйц бууралт байгааг харуулсан бодит өгөгдөл бий болсон эсэхийг үнэлнэ. Үнэ цэнийн бууралтаар бүртгэх дүн нь худалдан авалт ба өнөөгийн бодит үнэ цэнэ хоёрын зөрүүнээс орлогын тайланд өмнө нь хүлээн зөвшөөрсөн байсан тухайн хөрөнгө оруулалттай холбоотой үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хассан дүнгээр хэмжигдэх хуримтлагдсан алдагдлын дүн байна. Бүртгэлийн бууруулсан дүн дээр хүүгийн орлогыг үргэлжлүүлэн хуримтлуулах ба үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хэмжих зорилгоор ирээдүйн мөнгөн урсгалыг бууруулахад ашигласан хүүг ашиглан хуримтлуулна. Хүүгийн орлогыг “Хүү ба түүнтэй адилтгах орлого”-ын нэг хэсэг болгон бүртгэнэ. Хэрэв дараагийн тайлант хугацаанд орлогын тайланд үнэ цэнийн бууралтыг хүлээн зөвшөөрсний дараах зээлийн үйл явдлын улмаас өрийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнэ өсөж эсвэл буурвал, үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг орлогын тайлангаар дамжуулан буцаана.

“Борлуулахад бэлэн” гэж ангилсан өөрийн хөрөнгийн хөрөнгө оруулалтын хувьд бодит нотолгоонд доорх багтана:

- Хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнэ нь өртгөөсөө “их хэмжээгээр”

эсвэл “урт хугацаанд” тогтмол буурч байвал, эсвэл,

- Өмч гаргагчийн үйл ажиллагаанд сөргөөр нөлөөлж болохуйц бусад мэдээлэл

Банк нь “их хэмжээгээр” гэж ихэвчлэн 20%-р, “урт хугацаанд” гэж ихэвчлэн зургаагаас дээш сар гэж авч үздэг. Үнэ цэнийн бууралтын бодит нотолгоо байгаа тохиолдолд хуримтлагдсан алдагдал (худалдан авалт ба өнөөгийн бодит үнэ цэнэ хоёрын зөрүүнээс орлогын тайланд өмнө нь хүлээн зөвшөөрсөн байсан тухайн хөрөнгө оруулалттай холбоотой үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хассан дүнгээр хэмжигдэх)-ыг өөрийн хөрөнгөөс хасч дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө. Өөрийн хөрөнгийн хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнэ бууралтын алдагдлын буцаалтыг орлогын тайлангаар дамжуулдаггүй, үнэ цэнийн бууралтын дараах бодит үнийн өсөлтийг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд тусгана.

(iii) Хураан авсан барьцаа хөрөнгө

Хураан авсан барьцаа хөрөнгийг анх бодит үнэ цэнээр нь хүлээн зөвшөөрдөг. Сангийн Яам болон Монголбанкны Ерөнхийлөгчийн хамтран баталсан Монголбанкны активыг ангилах, активын эрсдэлийн сан байгуулж, зарцуулах журмын дагуу сангийн тооцооллыг хийдэг. Энэхүү журамд зааснаар Банкны өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгийг цаг хугацааны хүчин зүйлд үндэслэн 0%, 25%, 50%, 75% болон 100%-иар эрсдэлийн сан байгуулдаг ба ангилалын хувьд хэвийн, хугацаа хэтэрсэн, хэвийн бус, эргэлзээтэй болон муу гэж ангилдаг.

(7) Түрээс

Тухайн гэрээ нь түрээсийн гэрээ эсвэл түрээс агуулж байгаа эсэхийг тодорхойлохдоо гэрээний агуулга дээр үндэслэх ба гэрээний биелэлт нь тухайн хөрөнгө эсвэл хөрөнгүүдийн ашиглалтаас хамаарах эсэх, гэрээ нь хөрөнгийг ашиглах эрхийг шилжүүлж байгаа эсэх зэргийг үнэлж үзэх шаардлагатай.

Банк түрээслэгч

Банканд түрээсэлж байгаа хөрөнгийн бүх эрсдэл, өгөөжийг шилжүүлээгүй байгаа тохиолдолд түрээсийн гэрээ нь үйл ажиллагааны түрээс байна. Үйл ажиллагааны түрээсийн төлбөрийг түрээсийн хугацаанд шулуун шугамын аргаар бодож дэлгэрэнгүй орлогын тайланд зардлаар бүртгэнэ. Болзошгүй түрээсийн төлбөрийн өр төлбөрийг бий болсон тайлант хугацаанд нь зардлаар хүлээн зөвшөөрнө.

Банк түрээслүүлэгч

Банк нь хөрөнгийн эзэмшилтэй холбоотой бараг бүх эрсдэлийг хүлээж, өгөөжийг хүртэж байгаа түрээсийг үйл ажиллагааны түрээс гэж ангилна. Үйл ажиллагааны түрээсийн гэрээг анх байгуулахад гарсан шууд зардлуудыг түрээсэлсэн хөрөнгийн бүртгэлийн дүн дээр нэмэх ба түрээсийн хугацаанд түрээсийн орлогыг зөвшөөрөхтэй

адил аргаар хүлээн зөвшөөрнө. Болзошгүй түрээсийн төлбөрийн орлогыг бий болсон тайлант хугацаанд нь орлогоор хүлээн зөвшөөрнө.

(8) Орлого, зардлыг хүлээн зөвшөөрөх

Эдийн засгийн өгөөж нь Банканд орж ирэх нь тодорхой багөөд орлогын дүнг, найдвартай хэмжиж болох үед орлогыг хүлээн зөвшөөрнө. Орлогыг хүлээн зөвшөөрөхөөс өмнө дараах тусгай шалгуурууд хангагдсан байх ёстой. Үүнд:

(i) Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого ба зардал

2018 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс мөрдсөн бодлого

Хүүгийн орлого болон зардалыг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө. Үр ашигт хүүгийн түвшин нь санхүүгийн хэрэглүүрийн дуусах хугацаа хүртэл ирээдүйн мөнгөн орлого болон төлбөрийн дискаунтын хувь хэмжээ:

- Санхүүгийн хөрөнгийн нийт дансны үнэ; эсвэл
- Санхүүгийн өр төлбөрийн хорогдуулсан өртгийн дүн.

Худалдаж авсан эсвэл анх үүссэн зээл-үнэ цэнийн бууралттай хөрөнгөөс бусад санхүүгийн хэрэглүүрт үр ашигт хүүгийн аргыг тооцоходоо Банк нь санхүүгийн хөрөнгийн гэрээний бүх нөхцлийг харгалзан ирээдүйн мөнгөн урсгалыг тооцоолдог боловч хүлээгдэж буй болзошгүй эрсдлийн зардлыг тооцдоггүй. Худалдаж авсан эсвэл анх үүссэн зээл - үнэ цэнийн бууралттай санхүүгийн хөрөнгийн хувьд эрсдэлээр тохируулсан үр ашигт хүүгийн түвшинг хүлээгдэж буй зээлийн эрсдэлийн зардлыг багтаасан ирээдүйн мөнгөн урсгалыг тооцооллыг ашиглан тодорхойлдог.

Үр ашигт хүүгийн тооцоолол нь гүйлгээний өртөг, шимтгэл болон төлбөр болон орлогыг багтаана. Гүйлгээний өртөг нь санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг худалдан авах болон зарцуулахад хамаарагдах өсөн нэмэгдүүлэх өртгийг шингээнэ.

Хорогдуулсан өртгөөр нь хэмждэг бүх санхүүгийн хэрэгслүүд, “Борлуулахад бэлэн” гэж ангилагдсан хүүтэй санхүүгийн хөрөнгө, “ААБҮЦ” гэж ангилагдсан санхүүгийн хэрэгслүүдийн хүүгийн орлого, зардлыг үр ашигт хүүгийн хувийг (ирээдүйд төлөх эсвэл хүлээн авах мөнгөний тооцоолсон дүнг санхүүгийн хэрэгслүүдийн хүлээгдэж буй хугацаа эсвэл түүнээс богино хугацааны туршид санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бүртгэлийн цэвэр дүн рүү нь бууруулах хүү) ашиглан бүртгэнэ. Тооцоололд санхүүгийн хэрэгслийн гэрээний бүх нөхцлүүдийг (жишээ нь: урьдчилгаа төлбөрийн хувилбарууд) харгалзан үзсэн ба тухайн хэрэгсэлд шууд хамааралтай ба зээлийн ирээдүйн алдагдал биш харин үр ашигт хүүгийн салшгүй нэг хэсэг болж байгаа аливаа төлбөр эсвэл өсөн нэмэгдэх зардлуудыг багтаасан. Санхүүгийн хөрөнгийн эсвэл ижил төстэй бүлэг санхүүгийн хөрөнгийн бүртгэлийн дүнг үнэ цэнийн бууралтын алдагдлын улмаас бууруулсан бол үнэ цэнийн бууралтыг хэмжих зорилгоор ирээдүйн

мөнгөн урсгалыг бууруулахдаа хэрэглэсэн хүүгийн түвшинг ашиглан хүүгийн орлогыг үргэлжлүүлэн хүлээн зөвшөөрнө.

(ii) Хураамж ба шимтгэлийн орлого

Банк нь өөрийн харилцагч нарт үзүүлдэг төрөл бүрийн үйлчилгээнээс хураамж, шимтгэлийн орлого олдог. Хураамжийн орлогыг дараах гурван бүлэгт хувааж болно. Үүнд:

Тодорхой хугацааны туршид үзүүлж байгаа үйлчилгээнүүдээс олсон хураамжийн орлого.

Тодорхой хугацааны туршид үйлчилгээг үзүүлж олох орлогыг тэр хугацааны туршид нь хуримтлуулна. Эдгээр хураамжинд шимтгэлийн орлого, хөрөнгийн удирдлага, хамгаалалтын болон бусад удирдлага, зөвлөгөөний хураамжууд орно.

Гүйлгээний үйлчилгээний хураамжийн орлого

Гуравдагч талтай гүйлгээний талаар хэлэлцээр хийх эсвэл гүйлгээнд оролцохтой холбоотойгоор үүссэн хураамжууд (хувьцаа эсвэл бусад үнэт цаасыг худалдан авах, бизнес худалдан авах, худалдах зохицуулалт гэх мэт)-ыг холбогдох гүйлгээ дууссан үед хүлээн зөвшөөрнө. Тодорхой нэг гүйцэтгэлтэй уялдан хураамж эсвэл хураамжийн бүрэлдэхүүн хэсгийг холбогдох шалгууруудыг хангасаны дараа хүлээн зөвшөөрнө.

Холбогдох санхүүгийн хэрэгслийн салшгүй хэсэг болох хураамжийн орлого

Банкны холбогдох санхүүгийн хэрэгслийн салшгүй хэсэг болох хураамжийн орлого нь: зээл олголтын шимтгэл, татан авах магадлалтай зээлүүд дээр зээлийн үйлчилгээний шимтгэл болон зээлтэй холбоотой бусад шимтгэлүүд орно. Эдгээр шимтгэл нь (өсөн нэмэгдэх аливаа зардлын хамт) зээлийн үр ашигт хүүгийн залруулга гэж хүүгийн орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөнө. Харин татан авахгүй нь бараг тодорхой болсон зээлүүдийн зээлийн үйлчилгээний шимтгэл нь хугацааны эцэст орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөнө.

(iii) Арилжааны цэвэр орлого

Арилжааны үйл ажиллагаанаас үүссэн үр дүнд санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийг багтаасан, “Арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй” санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн бодит үнэ цэнээс үүссэн олз, гарзууд багтана.

(9) Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Мөнгөн гүйлгээний тайланд зааснаар мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгөд касс дахь мөнгө, Монголбанканд дахь хязгаарлалтгүй харилцах данс, бусад банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах ба 3 сар түүнээс бага хугацаатай хадгаламжууд орно.

(10) Үндсэн хөрөнгө

Үндсэн хөрөнгийг анх өртгөөр нь бүртгэх ба өдөр тутмын үйлчилгээний зардал үүнд хамаарахгүй. Хөрөнгө тус бүрийн өртгийг үлдэх өртөг хүртэл нь, ойролцоолон тооцоолсон ашиглалтын хугацааны туршид, шулуун шугамын аргаар элэгдүүлнэ. Хөрөнгийн хорогдуулах хугацаа эсвэл элэгдүүлэх аргад өөрчлөлт орсноор хөрөнгийн ашиглалтын хугацаанд өөрчлөлт орсон гэж үзэх ба зохистой гэж үзвэл нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын өөрчлөлт гэж үзнэ. Үндсэн хөрөнгийн тооцоолсон ашиглалтын хугацааг доор үзүүлэв.

Барилга	40 жил
Компьютер техник хэрэгсэл	3 жил
Тавилга, тоног төхөөрөмж	10 жил
Тээврийн хэрэгсэл	10 жил

Харилцагчаас шилжүүлсэн хөрөнгийг анхлан тухайн хөрөнгийн хяналтыг авсан өдөр бодит үнэ цэнээр бүртгэнэ.

Барилгыг дараагийн тайлант хугацаанд хуримтлагдсан элэгдэл болон үнэлгээ хийсэн өдөр хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтыг хассан дүнгээр хэмжинэ. Дахин үнэлж буй хөрөнгийн дансны үнийг бодит үнэ цэнээс материаллаг байдлаар зөрүүгүй байлгах давтамжтайгаар хөрөнгийн үнэлгээг хийнэ.

Барилгыг дахин үнэлэх давтамж нь үнэлж буй тэдгээрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс хамаарна. Үнэлж буй хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ нь бүртгэлийн дүнгээсээ материаллаг хэмжээгээр зөрж буй үед цаашдын дахин үнэлгээ шаардлагатай. Зарим барилгын бодит үнэ цэнэ нь их хэмжээгээр, хувьсан өөрчлөгддөг тул жил бүр үнэлэх шаардлагатай байдаг. Бодит үнэ цэнэ нь бага хэмжээгээр өөрчлөгддөг барилгын хувьд тогтмол үндсэн хөрөнгийн үнэлгээ шаардлагагүй. Үүний оронд гурав эсвэл таван жил тутам үнэлэх шаардлагатай.

Үндсэн хөрөнгө дахин үнэлснээс үүссэн нэмэгдлийг өмчийн өөрчлөлтийн тайлангийн үндсэн хөрөнгө дахин үнэлсний нэмэгдэл хэсэгт тайлагнана. Хэрэв үндсэн хөрөнгийг өмнө нь дахин үнэлээд дахин үнэлгээний бууралтыг орлого үр дүнгийн тайланд тусгасан байсан хөрөнгийг дахин үнэлснээр нэмэгдэл бүртгэхээр байвал өмнөх тайлант хугацаанд хүлээн зөвшөөрсөн зардлыг буцааж орлогын тайланд тайлагнаж болно. Мөн үүнтэй адил үндсэн хөрөнгийг өмнө нь дахин үнэлээд дахин үнэлгээний нэмэгдүүлийг эздийн өмчийн хэсэгт тусгасан байсан бол тайлант хугацаан дах тухайн хөрөнгийн дахин үнэлгээний бууралтыг эздийн өмчийн үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл дансны дүнтэй цэвэршүүлэх ба бусад тохиолдолд орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Үндсэн хөрөнгийг худалдан борлуулах үед эсвэл түүний ашиглалт, борлуулалтаас ирээдүйд эдийн засгийн үр ашгийн хүлээлт үгүй болсон үед үл хүлээн зөвшөөрнө. Хэрэв үндсэн хөрөнгийн үл хүлээн зөвшөөрөлтөөс ашиг эсвэл алдагдал үүссэн тохиолдолд (борлуулалтын цэвэр орлого, дансны цэвэр үнэ хоёрын зөрүүгээр тооцоолно) орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Үндсэн хөрөнгийн үлдэх өртөг, ашиглалтын хугацаа, элэгдүүлэх аргыг санхүүгийн жилийн эцэс бүрт хянаж үздэг ба зохистой үед залруулж тохируулдаг.

(11) Биет бус хөрөнгө

Банкны биет бус хөрөнгөд компьютерийн програм хангамж ба лиценз орно.

Биет бус хөрөнгийн өртгийг найдвартай хэмжиж болох ба хүлээгдэж буй эдийн засгийн ирээдүйн өгөөж Банканд орж ирэх нь магадлалтай болсон үед биет бус хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрнө.

Тусад нь авсан биет бус хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрөхдөө өртгөөр нь бүртгэдэг. Бизнесийн нэгдлийн үед олж эзэмшсэн биет бус хөрөнгийн өртөг нь олж эзэмшсэн өдрийн бодит үнэ цэнэ байна. Анх хүлээн зөвшөөрсний дараа, биет бус хөрөнгийг хуримтлагдсан хорогдуулалт болон үнэ цэнэ бууралтын алдагдлыг хассан өртгөөр нь тайланд тусгадаг.

Биет бус хөрөнгийн ашиглалтын хугацаа нь тодорхой эсвэл тодорхой бус эсэхийг үнэлнэ. Ашиглалтын тодорхой хугацаатай биет бус хөрөнгийг эдийн засгийн үр ашигтай хугацааны туршид нь хорогдуулна. Ашиглалтын тодорхой хугацаатай биет бус хөрөнгийн хорогдуулах хугацаа болон аргыг хамгийн багадаа санхүүгийн жил бүрийн эцэст хянаж үздэг. Хүлээгдэж буй ашиглалтын хугацаа эсвэл хүлээгдэж буй ирээдүйн үр өгөөжийн хэв загварт орсон өөрчлөлтийг хорогдуулалтын хугацаа эсвэл аргын аль тохиромжтойг нь өөрчлөх замаар бүртгэлд тусгах ба уг өөрчлөлтийг нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын өөрчлөлт гэж үзнэ. Хязгаарлагдмал хугацаатай биет бус хөрөнгийн хорогдуулалтын зардлыг орлогын тайланд бусад үйл ажиллагааны зардлын бүлэгт хүлээн зөвшөөрнө.

Биет бус хөрөнгийн өртгийг дараах ойролцоогоор тооцоолсон ашиглалтын хугацааны туршид, шулуун шугамын аргыг ашиглан, үлдэх өртөг хүртэл нь хорогдуулна. Үүнд:

Компьютерийн програм хангамж (үндсэн програм хангамж)	2-10 жил
Програм хангамжийн лиценз	1-3 жил
Газрын эрх	Эрхийн хугацаа дуустал

(12) Санхүүгийн бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт

Хөрөнгө нь үнэ цэнийн бууралтад орсон байж болох шинж тэмдэг байгаа эсэхийг Банк тайлант хугацаа тутамд шалгаж үздэг. Хэрэв тийм шинж тэмдэг илэрсэн эсвэл жилд нэг удаа хийдэг хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын тестийг хийж гүйцэтгэх үед Банк нь хөрөнгөөс цуглуулан авах боломжтой дүнг тооцож үздэг. Цуглуулан авах дүн нь хөрөнгийн эсвэл бэлэн мөнгө бий болгогч нэгжийн бодит үнэ цэнэ (борлуулалтын зардлыг хасаж тооцсон) ба ашиглалтын өртөг хоёрын аль өндөр нь байна. Хөрөнгийн эсвэл бэлэн мөнгө бий болгогч нэгжийн дансны дүн нь цуглуулан авах дүнгээс илүү байгаа үед хөрөнгийг үнэ цэнийн бууралтад орсон гэж үзэн цуглуулан авах дүн хүртэл нь бууруулж бүртгэнэ.

Ашиглалтын үнийг үнэлэхдээ, тооцоолсон ирээдүйн мөнгөн урсгалыг мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнэ ба хөрөнгөд харгалзах эрсдэлүүдийн талаарх өнөөгийн зах зээлийн үнэлгээнүүдийг тусгасан татварын өмнөх хөнгөлөлтийн хувь хэмжээгээр бууруулан өнөөгийн үнэ цэнийг олно.

Борлуулалтын зардлыг хассаны дараах бодит үнэ цэнийг тодорхойлохдоо тохиромжтой үнэлгээний загварыг ашиглан тооцоолно. Үнэлгээний үржүүлэгч, нийтэд хувьцаагаа зардаг охин компанийн хөрөнгийн бирж дээрх хувьцааны үнэ эсвэл бодит үнэ цэнийн бусад үзүүлэлтүүдээр эдгээр тооцооллыг хэмжиж болно.

Гүүдвиллээс бусад хөрөнгө дээр, тайлагналын өдөр бүр өмнө хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал арилсан эсвэл буурсан эсэх талаар ямар нэгэн шинж тэмдэг байгаа эсэх талаар үнэлгээг хийдэг. Хэрэв тийм шинж тэмдэг илэрвэл Банк нь тухайн хөрөнгийн эсвэл бэлэн мөнгө бий болгогч нэгжийн нөхөн төлөгдөх дүнг ойролцоогоор тооцож үзнэ. Хамгийн сүүлд үнэ цэнийн бууралтыг хүлээн зөвшөөрснөөс хойш хөрөнгийн цуглуулан авах дүнг тодорхойлоход ашигласан тооцооллуудад өөрчлөлт гарсан тохиолдолд өмнө хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтыг буцаана. Буцаалт нь хязгаартай байх ба ингэснээр хөрөнгийн бүртгэлийн дүн нь цуглуулан авах дүн ба өмнөх жилүүдэд хөрөнгийн үнэ цэнийн алдагдлыг хүлээн зөвшөөрөөгүй тохиолдолд байх ёстой байсан бүртгэлийн цэвэр дүнгээс (элэгдлийг хассан цэвэр дүнгээс) хэтрэхгүй байна. Ийм буцаалтуудыг орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Гүүдвиллтэй холбоотой үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг дараагийн тайлант үеүдэд буцаахгүй. Банк нь тайлагнасан хугацааны туршид санхүүгийн бус хөрөнгүүдийн үнэ цэнийн бууралтыг бүртгэх шаардлагагүй байсан.

(13) Санхүүгийн баталгаа

Бизнесийн хэвийн нөхцөлд Банк аккредитив, баталгаа, хүлээн зөвшөөрөлт гэх мэт санхүүгийн баталгааг гаргадаг. Санхүүгийн баталгааг санхүүгийн тайлангуудад анхлан бүртгэхдээ бодит үнээр нь буюу хүлээн авсан урамшууллын дүнгээр “Бусад өр төлбөр”-т хүлээн зөвшөөрдөг. Ийнхүү анхлан хүлээн зөвшөөрсний дараа баталгаа бүрт Банкны хүлээх харуцлагыг хорогдуулсан урамшуулал ба уг баталгааны улмаас үүсэх аливаа нэг санхүүгийн үүргийг биелүүлэхэд шаардлагатай зардлын хамгийн сайн тооцоолсон дүн хоёрын аль ихээр нь хэмжинэ.

Санхүүгийн баталгааны холбогдох өр төлбөрийн аливаа өсөлтийг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэнэ.

(14) Ажиллагсдын тэтгэмж

(i) Богино хугацаат тэтгэмж

Цалин ба түүнтэй холбогдох бусад зардлуудыг Банкны ажилчдаас холбогдох үйлчилгээг үзүүлсэн тухайн жилд нь зардалд тусгана. Ажилтнуудад ээлжийн

амралт зэрэг богино хугацааны чөлөөтэй үед нөхөн олговрыг ажилласан жилийг нь харгалзан олгодог бөгөөд өвчтэй байх хугацааны нөхөн олговрыг цаг тухайд нь олгодог.

(ii) Заавал төлөх даатгалын шимтгэлүүд

Монгол Улсын холбогдох хууль, тогтоомжид заасны дагуу Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулж байгаа компаниуд нь Монгол Улсын эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын санд шимтгэл төлнө. Эдгээр шимтгэлийг гарсан хугацаанд нь орлого, үр дүнгийн тайланд зардлаар хүлээн зөвшөөрнө.

(15) Татвар

(i) Тайлант хугацааны орлогын албан татвар

Одоогийн болон өмнөх тайлант хугацааны өнөөгийн албан татварын хөрөнгө ба өр төлбөрийг татварын байгууллагаас буцаан авахаар хүлээж байгаа эсвэл татварын байгуулагад төлөх дүнгээр хэмжинэ. Энэ дүнг тооцоолоход хэрэглэсэн татварын хувь хэмжээ, татварын хуулиуд нь тайлагналын өдрийн байдлаар хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан

(ii) Хойшлогдсон орлогын албан татвар

Хойшлогдсон орлогын албан татварыг тайлагналын өдрийн байдлаарх хөрөнгө, өр төлбөрийн татварын суурь, тэдгээрийн санхүүгийн бүртгэлийн дүн хоёрын хооронд түр зөрүүний дүнгээс тайлан тэнцлийн аргыг хэрэглэн тооцдог. Дараахаас бусад бүх түр зөрүүнүүд дээр хойшлогдсон орлогын албан татварын өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрнө. Үүнд:

Хэрэв хойшлогдсон орлогын албан татварын өр төлбөр нь гүүдвиллээс эсвэл бизнесийн нэгдлийн үеийн бус гүйлгээнээс үүссэн ба гүйлгээ хийх үед нягтлан бодох бүртгэлийн ашиг ба татвар ногдох ашгийн аль алинд нөлөө үзүүлэхгүй хөрөнгө, өр төлбөрийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс үүссэн бол

Хойшлогдсон орлогын албан татварын хөрөнгийн бүртгэлийн дүнг санхүүгийн байдлын тайлангийн өдөр бүр хянаж үздэг ба энэхүү хөрөнгийг бүхэлд нь эсвэл хэсэгчлэн ашиглахад хангалттай хэмжээний татвар ногдох орлого орж ирэх магадлал буурах үед уг бүртгэлийн дүнг бууруулна.

Үл хүлээн зөвшөөрсөн хойшлогдсон орлогын албан татварын хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайлангийн өдөр бүр дахин үнэлж үздэг ба хойшлогдсон орлогын албан татварын хөрөнгийг ашиглахыг зөвшөөрсөн татвар ногдох орлого ирээдүйд орж ирэх магадлалтай болсон үед хүлээн зөвшөөрнө.

Хөрөнгийг олж авах эсвэл өр төлбөрийг барагдуулах тэр тайлант хугацаанд хэрэглэгдэнэ гэж хүлээж байгаа (тайлант жилийн эцсийн өдрийн байдлаар хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан татварын хувь хэмжээ, татварын хуулиуд дээр

үндэслэн) татварын хувь хэмжээгээр хойшлогдсон орлогын албан татварын хөрөнгө, өр төлбөрийг хэмжинэ.

Борлуулахад бэлэн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн дахин хэмжилттэй холбоотой БДО-д тусгагдсан татвараас бусад хойшлогдсон татвар ба орлогын албан татвар нь орлогын тайланд орлогын албан татварын буцаан авалт эсвэл зардлаар хүлээн зөвшөөрөгдөнө. Энэ нь, дараагаар БДО-с орлогын тайлан руу холбогдох хойшлуулсан ашиг алдагдлын хамт дахин ангилагдана. Мөн Банк нь, өөрийн хөрөнгө гэж ангилсан санхүүгийн хэрэгслүүдтэй холбоотой зардал, төлбөрийн татварын үр дагаврыг өөрийн хөрөнгө гэж шууд хүлээн зөвшөөрнө.

Банк нь хойшлогдсон татварын хөрөнгө ба өр төлбөрийг хооронд нь цэвэршүүлэн тайлагнах хуулиар олгогдсон эрхтэй ба тооцоог цэвэр дүнгээр барагдуулах зорилготой бол цэвэршүүлэн тайлагнаж болно.

(16) Өөрийн хөрөнгө

Энгийн хувьцааг өөрийн хөрөнгөд ангилна. Өөрийн хөрөнгийн гүйлгээтэй холбоотой гүйлгээний зардлыг татвар суутгасан дүнгээр нь өөрийн хөрөнгөөс хасна. Өөрийн хөрөнгийн гүйлгээний өртөгт зөвхөн өөрийн хөрөнгийн гүйлгээнд шууд холбоотой гадны нэмэгдүүлсэн өртгөөс бусад өртгийг оруулахгүй.

Энгийн хувьцааны ногдол ашгийг өр төлбөр гэж хүлээн зөвшөөрөх ба Банкны хувьцаа эзэмшигчид баталсан үед өөрийн хөрөнгөөс хасна. Хугацааны дундуур зарласан ногдол ашгийг Банк буцаах боломжгүй болсон үед өөрийн хөрөнгөөс хасна.

Бусад нөөцийн сан

Банкны санхүүгийн байдлын тайлан дах өөрийн хөрөнгөд бүртгэгдсэн бусад нөөцөд дараах нөөцүүд орно. Үүнд:

Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөц

Банкны барилга болон газар дахин үнэлсэнээс үүссэн нэмэгдлийг бүртгэдэг нөөцийн сан.

Нөөцийн сан

Банк нь урьдчилан тооцоолоогүй эрсдэлээс хамгаалахын тулд тус санг байгуулсан. Банкны захирлуудын зөвлөлийн шийдвэр дээр үндэслэсэн хуримтлагдсан ашгийн хуваарилагдаагүй хэсгээс тус нөөцийн санд хуваарилдаг.

Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хэрэгслийн сан

Банкны ашиг, алдагдал ба бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлангийн бусад дэлгэрэнгүй

орлого хэсэгт тайлагнасан “Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хэрэгслийн сан”-д борлуулахад бэлэн санхүүгийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг оруулдаг.

Нийгмийн хөгжлийн сан

Банк нь өөрийн ажиллагсдыг эдийн засгийн хүндрэлтэй үед нь дэмжих зорилгоор хуримтлагдсан ашгаас Нийгмийн хөгжлийн санд хуваарилдаг.

3. ХҮҮ БОЛОН ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ОРЛОГО

	2018 мян. төг	2017 мян. төг
Бэлэн мөнгө болон Монголбанк дахь харилцах	8,779,170	9,549,262
Буцаан худалдах нөхцөлтэй урвуу хэлцэл	192,381	367,088
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж	1,381,209	6,442,240
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	258,946,826	222,796,040
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт	50,120,589	47,772,284
	319,420,175	286,926,914

Борлуулахад бэлэн болон дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших санхүүгийн хөрөнгө оруулалтаас олсон хүү болон түүнтэй адилтгах орлогод Засгийн Газрын бондын хүүгийн орлого болох 11,841,166 мян.төгрөг (2017 онд: 32,872,343 мян.төгрөг) багтсан.

4. ХҮҮ БОЛОН ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ЗАРДАЛ

	2018 мян. төг	2017 мян. төг
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	13,063,404	9,070,381
Буцаан худалдан авах нөхцөлтэй хэлцэл	2,400,362	810,639
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	180,610,346	155,843,034
Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл	10,885,208	13,096,356
	206,959,320	178,820,410

5. ХУРААМЖ БА ШИМТГЭЛИЙН ЦЭВЭР ОРЛОГО

	2018 мян. төг	2017 мян. төг
Хураамж ба шимтгэлийн орлого		
Зээлийн шимтгэл, хураамж	931,710	894,678
Мөнгөн гуйвуулга болон бусад үйлчилгээний орлого	2,717,882	2,204,770
Картын үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	6,729,395	5,302,231
Дансны үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	10,523,716	9,026,818
Бусад шимтгэл, хураамж	140	50
	20,902,843	17,428,547
Хураамж ба шимтгэлийн зардал		
Банкны үйлчилгээний хураамж	1,380,939	1,193,820
Картын гүйлгээний хураамж	2,171,547	1,769,467
Бусад шимтгэлийн зардал	1,867,898	–
Бусад	250,749	236,169
	5,671,133	3,199,456
Хураамж ба шимтгэлийн цэвэр орлого	15,231,710	14,229,091

6. АРИЛЖААНЫ ЦЭВЭР ОРЛОГО

	2018 мян. Төг	2017 мян. Төг
Гадаад валют	2,753,145	3,182,567
Өрийн үнэт цаас	18,275	3,732,057
Үнэт металл	–	(2,871)
	2,771,420	6,911,753

7. ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ БУСАД ОРЛОГО

	2018 мян. төг	2017 мян. төг
Гадаад валютын арилжааны бус олз, цэвэр	1,229,117	721,159
Бусад	959,553	535,146
	2,188,670	1,256,305

8. ЭРСДЭЛИЙН САНГИЙН ЗАРДАЛ

	2018 мян. төг	2017 мян. төг
Зээлийн үнэ цэнийн бууралтын эрсдэлийн сангийн зардал/(буцаалт)		
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (Тодруулга 14)	55,231,642	34,980,713
Бусад хөрөнгө (Тодруулга 16)	(6,620,450)	6,981,330
	48,611,192	41,962,043

9. БУСАД ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДАЛ

	2018 мян. Төг	2017 мян. Төг
Цалин, хөлс ба урамшуулал	40,674,971	39,472,711
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	6,727,665	5,975,535
Эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын сан	4,868,739	4,353,308
Үйл ажиллагааны түрээс	4,650,499	4,434,823
Даатгалын хураамж	4,031,224	4,026,147
Мэдээлэл технологи, харилцаа холбоо	3,312,296	2,974,457
Зар сурталчилгаа, маркетинг	2,177,360	1,533,449
Бичиг хэрэг	1,816,944	1,520,137
Ашиглалт	1,681,285	1,519,459
Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал	1,584,468	1,539,360
Биет бус хөрөнгийн хорогдуулга	1,141,537	1,178,191
Томилолт	865,395	837,333
Тээвэр	782,084	654,916
Аудит болон мэргэжлийн үйлчилгээний төлбөр	654,815	603,429
Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны гарз	640,648	365,382
Биет бус хөрөнгө борлуулсны гарз	–	13,146
Бусад	6,827,073	5,209,537
	82,437,003	76,211,320

10. ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАРЫН ЗАРДАЛ

2018 болон 2017 онуудын 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон жилийн орлогын албан татварын зардлын бүрэлдэхүүн дараах байдалтай байна:

	2018 мян.төг	2017 мян.төг
Тайлант жилийн татвар:		
Тайлант жилийн үр дүнд ногдох орлогын албан татвар	–	–
Хойшлогдсон татвар:		
Данснаас хассан хойшлогдсон татварын хөрөнгө (Тодруулга 20)	–	(62,549)
	–	(62,549)

Банк нь санхүүгийн тайланд орлогын дүнг орлогын татварын хуульд заасан чөлөөлөгдөх эсвэл үл чөлөөлөгдөх зүйлүүдээр тохируулсан дүнд үндэслэн орлогын татварын зардлыг тооцдог. Банк нь 3 тэрбум төгрөг хүртэл ашгаас 10% -ийн, 3 тэрбумаас дээш төгрөгийн ашгаас 25% -ийн орлогын албан татвар төлдөг. Засгийн Газрын бондын хүүгийн орлогод татвар ногдохгүй. Зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын алдагдал нь татвар ногдох орлогоос хасагдах зардал болдог.

ТӨРИЙН БАНК ХХК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2018 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

Монгол Улсын Засгийн Газар зах зээлийн эдийн засагт шилжсэнээс хойш бизнес болон арилжааны дэд бүтцийг шинэчилсээр байгаа. Үүнтэй холбоотойгоор бизнесийн үйл ажиллагаанд нөлөө үзүүлэхүйц хууль тогтоомж, дүрэм журмууд хурдацтай өөрчлөгдөн шинэчлэгдэж байна.

Эдгээр өөрчлөлтүүд нь зарим тохиолдолд хуулийн хангалтгүй боловсруулалт, маргаантай тайлбар болон татварын албадын ялгаатай хэрэглээ зэргээс хамаарч бий болдог. Ялангуяа, татварыг хуулийн дагуу торгууль, алданги ногдуулах эрх бүхий олон тооны байгууллагууд хянаж шалгадаг. Банк нь татварын хууль тогтоомжийн талаарх өөрсдийн ойлголт болон тайлант жилийн эцэс дэх санхүүгийн үр дүнд үндэслэн татварын өр төлбөрийг зохистойгоор тооцоолж илэрхийлсэн гэж үзэж байгаа боловч дээрх нөхцөл нь Банканд татварын эрсдэлийг үүсгэж болзошгүй ба энэхүү эрсдэлийг тоон хэмжээгээр илэрхийлэх боломжгүй байна.

Татварын өмнөх ашгаас хуулиар тогтоосон хувь хэмжээгээр тооцож гаргасан орлогын татварын зардлыг Банканд хүчин төгөлдөр үйлчлэх орлогын татварын хувь хэмжээгээр тооцож гаргасан орлогын татварын (буцаан авалт)/зардалд 2018 болон 2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр хэрхэн тохируулсныг дараах байдлаар үзүүлэв. Үүнд:

	2018 мян.төг	2017 мян.төг
Татварын өмнөх ашиг	1,604,460	12,330,290
10%-ийн татварын хувиар тооцсон орлогын албан татвар (2017 онд: 25%)	160,446	2,632,573
Татварын нөлөө:		
Татвараас чөлөөлөгдөх орлого	(1,544,125)	(8,458,692)
Тусгай хувь хэмжээгээр тооцсон орлогын албан татвар	–	(22,018)
Татвар ногдох орлогоос хасагдахгүй зардал	786,291	945,537
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө хүлээн зөвшөөрөөгүй тайлант жилийн алдагдал	597,388	4,430,582
Хүлээн зөвшөөрөөгүй хойшлогдсон татварын хөрөнгийн хөдөлгөөний нөлөөлөл	–	409,469
Тайлант жилийн татварын зардал	–	(62,549)

2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх татварын алдагдал нь 15,441,250 мянган төгрөг бөгөөд (2017 онд 17,722,328 мянган төгрөг) байна. Банк нь 2017 болон 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх татварын алдагдлаас үүссэн хойшлогдсон татварын хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрөөгүй бөгөөд учир нь дараагийн хоёр жилд татварын алдагдлыг шилжүүлэн ашиглаж болох хангалттай татвар ногдох ашиг олох нь тодорхойгүй байна.

11. БЭЛЭН МӨНГӨ БА МОНГОЛБАНК ДАХЬ ХАРИЛЦАХ

	2018 мян.төг	2017 мян.төг
Бэлэн мөнгө	44,671,555	52,324,613
Монголбанк дахь харилцах	234,016,875	217,597,406
	278,688,430	269,922,019

Монголбанк дахь харилцах дансыг Монголбанкны шаардлагын дагуу байршуулдаг. Монголбанканд байршуулах бэлэн мөнгөний заавал байлгах нөөцийн үлдэгдэл нь харилцагчаас татан төвлөрүүлсэн харилцах, хадгаламжийн хоёр долоо хоногийн дундаж үлдэгдлийн 9%-аас багагүй байдаг. 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх Банкны заавал байлгах шаардлагатай хоёр долоо хоногийн дундаж нөөцийн хэмжээ төгрөгөөр 192,325 сая төгрөг (2017 онд 195,263 сая төгрөг) ба гадаад валютаар 40,389 сая төгрөг (2017 онд 23,357 сая төгрөг) байсан.

12. БУСАД БАНК БА САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА ДАХЬ ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ

	2018 мян.төг	2017 мян.төг
Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан мөнгө	7,522,744	9,058,410
Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагад буцаан худалдах нөхцөлтэй хэлцлийн дагуу барьцаанд байршуулсан мөнгө	20,418,005	–
Дотоодын банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан мөнгө	1,475,488	40,245,719
	29,416,237	49,304,129

Бусад банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж нь дотоодын болон гадаадын санхүүгийн байгууллага дахь дотоод болон гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн харилцах болон хадгаламжийн дансуудыг хэлнэ.

13. ҮҮСМЭЛ САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГСЛҮҮД

Доорх хүснэгтэнд хөрөнгө болон өр төлбөрөөр бүртгэсэн үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнийг нэрлэсэн үнийн хамтаар харууллаа. Нэрлэсэн үнэ нь нийт дүнгээрээ үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн суурь үнэт цаасны дүн байх бөгөөд суурь хүү эсвэл хүүгийн индексээс шалтгаалан үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн үнэлгээнд өөрчлөлт орно. Нэрлэсэн үнэ нь жилийн эцсийн байдлаарх гүйлгээний дүнг харуулах боловч зах зээлийн эрсдэл эсвэл зээлийн эрсдэлийн алийг нь ч илэрхийлэхгүй.

	Нэрлэсэн			Бодит үнэ цэнэ		
	Нэрлэсэн			Бодит үнэ цэнэ		
	Үнэ	Хөрөнгө	Өр төлбөр	Үнэ	Хөрөнгө	Өр төлбөр
	2018 мян.төг	2018 мян.төг	2018 мян.төг	2017 мян.төг	2017 мян.төг	2017 мян.төг
Валютын своп хэлцэл	66,317,135	4,225,997	(5,286)	24,396,400	282,957	–
	66,317,135	4,225,997	(5,286)	24,396,400	282,957	–

Үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн хувьд анхны хөрөнгө оруулалт бага байх буюу эсвэл огт шаардагдахгүй. Хэдий тийм боловч эдгээр санхүүгийн хэрэгслүүд нь ихэвчлэн хөшүүргийн өндөр түвшинг хамрах бөгөөд нилээн тогтворгүй байдаг. Үүсмэл санхүүгийн хэрэгслүүдийн хэлцлийн хөрөнгө, түвшин, индексийн үнэлгээний бага хэмжээний өөрчлөлт нь Банкны ашиг, алдагдалд томоохон нөлөө үзүүлж болзошгүй.

Банк нь үүсмэл санхүүгийн хэрэгслүүдийн гэрээний эрсдэлд өртөх дүнг зах зээлийн эрсдэлийн удирдлагын хүрээнд хянадаг. (Тодруулга 30.4-г харна уу).

14. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА

	2018 мян.төг	2017 мян.төг
Бизнесийн зээл	367,070,475	368,420,799
Орон сууцны зээл	195,205,292	227,340,295
Хэрэглээний зээл	1,134,940,336	716,729,704
Хөдөө аж ахуйн зээл	150,425,121	129,475,684
	1,847,641,224	1,441,966,482
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	29,541,498	26,276,110
Харилцагчдад олгосон нийт зээл ба урьдчилгаа	1,877,182,722	1,468,242,592
Зээлийн болзошгүй эрсдэлийн сан	(123,838,798)	(68,483,722)
Харилцагчдад олгосон цэвэр зээл ба урьдчилгаа	1,753,343,924	1,399,758,870

Нийт дүнгээр нь үл хүлээн зөвшөөрөөгүй шилжүүлсэн санхүүгийн хөрөнгө

Банк нь 2012 оноос эхлэн тогтмол хүүтэй орон сууцны барьцаат зээлүүдийн багцаас орж ирэх мөнгөн урсгалыг авах эрхийг Монголын Ипотекийн Корпораци (“МИК”)-д худалдсан ба зээлүүдийн гүйцэтгэлд баталгаа гаргасан. Банк уг багцад холбогдох эрсдэл, өгөөжийг шилжүүлээгүй тул санхүүгийн хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрөх шалгуурыг хангаагүй. Тиймээс Банк уг ажил гүйлгээг барьцаат санхүүжилт гэж бүртгэсэн ба хүлээн авсан мөнгийг санхүүгийн өр төлбөр гэж бүртгэсэн. 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх шилжүүлсэн зээлийн багцын бүртгэлийн дүн нь 4,943 сая төгрөг (2017 онд 5,188 сая төгрөг), өр төлбөрийн дүн нь 4,943 сая төгрөг (2017 онд 5,188 сая төгрөг) тус тус байсан.

Нийт дүнгээр нь үл хүлээн зөвшөөрсөн шилжүүлсэн санхүүгийн хөрөнгүүд

Банк нь жил бүр тогтмол хүүтэй орон сууцны барьцаат зээлийн багцаас орж ирэх мөнгөн урсгалыг авах эрхийг МИК-ийн эзэмшлийн тусгай зориулалтын компаниудад худалдаж, оронд нь Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Бондыг “ИЗББ”-ыг худалдан авдаг. Банк нь зээлийн багцыг үл хүлээн зөвшөөрч давуу эрхтэй болон энгийн ИЗББ-ыг санхүүгийн хөрөнгөөр хүлээн зөвшөөрсөн. Шилжүүлсэн зээлийн багцын дансны дүн нь 34,449 сая төгрөг (2017 онд 59,068 сая төгрөг) байсан. Санхүүгийн хөрөнгөөр хүлээн зөвшөөрсөн давуу эрхтэй болон энгийн ИЗББ-ын дансны үнэ тус тус 29,298 сая төгрөг болон 5,151 сая төгрөг (2017 онд 53,162 сая төгрөг болон 5,906 сая төгрөг) байсан. 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилд 29,298 сая төгрөгийн (2017 онд 53,162 сая төгрөг) давуу эрхтэй ИЗББ-г Монголбанкнаас авсан зээлийг төлөхөөр Монголбанканд шилжүүлсэн.

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны болзошгүй эрсдэлийн сан

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны болзошгүй эрсдэлийн сангийн тохируулгыг зээлийн төрөл тус бүрээр нь салган үзүүлбэл:

	Бизнесийн зээл мян.төг	Хэрэглээн ний зээл мян.төг	Орон Сууцны зээл мян.төг	Хөдөө аж ахуйн зээл мян.төг	Нийт зээл мян.төг
2018 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх					
2018 оны 01 дүгээр сарын 01-нээрх	51,689,183	7,922,594	7,532,052	1,339,893	68,483,722
Тайлант жилд байгуулсан	75,895,169	8,211,030	1,136,300	1,197,714	86,440,213
Эрсдэлийн сангийн буцаалт	(22,908,445)	(5,934,869)	(1,228,969)	(1,136,288)	(31,208,571)
Данснаас хассан	–	(51,518)	–	–	(51,518)
Шилжүүлсэн	2,045,391	312,464	(1,798,249)	(559,606)	–
Гадаад валютын ханшийн зөрүү	153,609	16,619	2,300	2,424	174,952
2018 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх	106,874,907	10,476,320	5,643,434	844,137	123,838,798
2017 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх					
2017 оны 01 дүгээр сарын 01-нээрх	26,332,172	1,807,359	5,434,451	81,238	33,655,220
Тайлант жилд байгуулсан	28,229,969	6,630,434	2,638,618	1,349,606	38,848,627
Эрсдэлийн сангийн буцаалт	(2,764,181)	(495,692)	(520,533)	(87,508)	(3,867,914)
Данснаас хассан	(108,777)	(19,507)	(20,484)	(3,443)	(152,211)
2017 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх	51,689,183	7,922,594	7,532,052	1,339,893	68,483,722

2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дангаараа үнэ цэнийн бууралтанд орсон зээлүүдтэй холбоотой Банкны эзэмшиж буй барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ нь 421,469 сая төгрөг (2017 онд 189,855 сая төгрөг) байна. Эдгээр үнэлгээг хамгийн сүүлийн үеийн боломжит мэдээлэлд үндэслэн удирдлага тооцож гаргасан. Дэлгэрэнгүй мэдээллийг Тодруулга 30.2 “Зээлийн барьцаа хөрөнгө ба сайжруулалтууд” хэсгээс харна уу.

15. САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ

	2018 мян.төг	2017 мян.төг
Борлуулахад бэлэн:		
Өмчөөрх хөрөнгө оруулалт		
Бодит үнэ цэнээрээ биржид бүртгэлтэй өмчийн хөрөнгө оруулалт	7,295,660	5,253,299
Өртөгөөрөө бүртгэгдсэн, биржид бүртгэлгүй хөрөнгө оруулалт	14,129	12,461
	7,309,789	5,265,760
Тогтмол орлоготой хөрөнгө оруулалт		
Орон сууцны зээлээр баталгаажсан (Энгийн ИЗББ)	34,747,649	41,530,133
Бодит үнэ цэнээрээ биржид бүртгэлтэй бонд	18,955,193	–
Биржид бүртгэлгүй Засгийн Газрын бонд	–	39,446
Биржид бүртгэлгүй Монголбанкны үнэт цаас	501,417,239	379,735,030
	555,120,081	421,304,609
	562,429,870	426,570,369
Дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших		
Биржид бүртгэлгүй Засгийн Газрын үнэт цаас	–	43,109,162
Биржид бүртгэлгүй Засгийн Газрын бонд	–	50,847,252
	–	93,956,414
Буцаан худалдан авах хэлцлийн барьцаанд буй борлуулахад бэлэн:		
Өмчөөрх хөрөнгө оруулалт		
Бодит үнэ цэнээрээ биржид бүртгэлтэй хөрөнгө оруулалт	698,943	–
Тогтмол орлоготой хөрөнгө оруулалт		
Биржид бүртгэлгүй Монголбанкны үнэт цаас	153,193,453	–
	153,892,396	–
Буцаан худалдан авах хэлцлийн барьцаанд буй дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших:		
Биржид бүртгэлгүй бонд *	7,760,816	7,760,816
Биржид бүртгэлгүй Засгийн Газрын бонд	79,162,116	–
Биржид бүртгэлгүй Засгийн Газрын үнэт цаас	120,100	–
	87,043,032	7,760,816

*Биржид бүртгэлгүй бонд нь Монгол Улсын Хөгжлийн Банкнаас гаргасан өрийн бичиг болно.

Биржид бүртгэлтэй хөрөнгө оруулалт гэдэг нь Монголын Хөрөнгийн Бирж дээр бүртгэлтэй өмчийн хөрөнгө оруулалтыг илэрхийлнэ.

Биржид бүртгэлгүй хөрөнгө оруулалт нь хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй компанид оруулсан хөрөнгө оруулалтыг илэрхийлнэ. Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хувьцаанд оруулсан хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнийг бодитойгоор хэмжих боломжгүй учир тэдгээрийг өртгөөр нь бүртгэдэг. Үнэлгээний техникүүдийг ашиглан хийсэн бодит үнэ цэнийн тооцооллууд хоорондоо их хэмжээгээр зөрнө гэсэн хүлээлттэй байна. Эдгээр хөрөнгө оруулалтын хувьд зах зээлийн үнэ тодорхойгүй ба Банк энэхүү хөрөнгө оруулалтыг ойрын хугацаанд борлуулах хандлагагүй байна.

Бодит үнэ цэнээр илэрхийлсэн бонд нь ихэвчлэн Монголын хөрөнгийн бирж дээр бүртгэгдсэн Засгийн газрын хямдруулалттай бонд байдаг.

Энгийн “ИЗББ” нь Монгол Улсын үнэт цаасны тухай хуулийн дагуу МИК Холдинг ХК-аас гаргасан хүү тооцох урт хугацаат үнэт цаас бөгөөд энэхүү үнэт цаасыг арилжааны банкууд хамгийн багадаа 3 жилийн хугацаанд эзэмшихийг шаардсан.

Монголбанкны үнэт цаас нь хямдруулсан үнээр гаргасан, богино хугацаатай хөрөнгө оруулалт юм. Засгийн Газрын үнэт цаас нь богино хугацаатай, хямдруулсан эсвэл урамшуулалттай үнээр гаргасан үнэт цаас юм. Засгийн Газрын бонд нь урт хугацаатай, хүү тооцдог, хямдруулсан эсвэл урамшуулалттай үнээр гаргасан үнэт цаас юм.

Банк нь 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ны өдрөөр Хадгаламж Даатгалын Корпораци (ХДК)-ийн нэрийн өмнөөс 61,679,526 мянган төгрөгийн Монголбанкны үнэт цаасыг эзэмшиж байна. Эдгээр Монголбанкны үнэт цаас нь ХДК-тай байгуулсан гэрээний дагуу хязгаарлагдсан. Тодруулга 24-ийг харна уу.

16. БУСАД ХӨРӨНГӨ

	2018 мян.төг	2017 мян.төг
Өрийн бичгийн авлага	7,436,601	7,436,601
Хангамж ба бусад материал	2,356,411	1,825,553
Урьдчилж төлсөн зардал	2,275,686	1,760,378
Орлогын албан татварын авлага	180,028	194,380
Бусад	3,059,182	3,584,329
	15,307,908	14,801,241
Хасах нь: Бусад хөрөнгийн болзошгүй эрсдэлийн сан	(1,642,307)	(8,278,948)
	13,665,601	6,522,293
Бусад авлагын болзошгүй эрсдэлийн сан		
01 дүгээр сарын 01-нээр	8,257,839	1,311,521
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 8)	82,431	7,242,912
Эрсдэлийн сангийн буцаалт (Тодруулга 8)	(6,815,691)	(282,691)
Гадаад валютын ханшийн өөрчлөлтийн нөлөө	(16,191)	(13,903)
12 дугаар сарын 31-нээр	1,508,388	8,257,839
Хураан авсан хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан		
01 дүгээр сарын 1-нээр	21,109	–
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 8)	112,810	21,109
12 дугаар сарын 31-нээр	133,919	21,109

17. ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ

	Барилга мян.төг	Компьютер, тоног төхөөрөмж мян.төг	Тавилга, эд хогшил мян.төг	Тээврийн хэрэгсэл мян.төг	Дуусаагүй барилга мян.төг	Нийт мян.төг
2018 оны 12 дугаар сарын 31-нээр						
Өртөг/дахин үнэлсэн						
2018 оны 01 дүгээр сарын 01-нээр	74,597,559	17,474,789	22,157,096	6,129,205	2,374,669	122,733,318
Нэмэгдсэн	–	5,927,330	4,115,660	487,560	3,999,224	14,529,774
Данснаас хассан	(670,862)	(330,298)	(315,874)	(45,619)	(33,880)	(1,396,533)
Дахин үнэлсэн	(1,108,427)	–	–	–	–	(1,108,427)
Дахин ангилсан	4,404,174	1,040	40	(1,080)	(4,404,174)	–
2018 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	77,222,444	23,072,861	25,956,922	6,570,066	1,935,839	134,758,132
Хуримтлагдсан элэгдэл						
2018 оны 01 дүгээр сарын 01-нээр	12,109,606	13,664,064	10,720,943	3,379,744	–	39,874,357
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 9)	1,803,107	2,377,503	1,984,740	562,315	–	6,727,665
Данснаас хассан	(156,799)	(328,773)	(231,595)	(38,718)	–	(755,885)
Дахин үнэлсэн	(13,728,383)	–	–	–	–	(13,728,383)
2018 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	27,531	15,712,794	12,474,088	3,903,341	–	32,117,754
Дансны цэвэр дүн	77,194,913	7,360,067	13,482,834	2,666,725	1,935,839	102,640,378
	Барилга мян.төг	Компьютер, тоног төхөөрөмж мян.төг	Тавилга, эд хогшил мян.төг	Тээврийн хэрэгсэл мян.төг	Дуусаагүй барилга мян.төг	Нийт мян.төг
2017 оны 12 дугаар сарын 31-нээр						
Өртөг/дахин үнэлсэн						
2017 оны 01 дүгээр сарын 01-нээр	72,156,656	15,403,665	19,076,727	5,742,878	1,933,094	114,313,020
Нэмэгдсэн	–	2,938,528	3,595,752	637,380	3,113,407	10,285,067
Данснаас хассан	(97,697)	(867,404)	(515,383)	(251,053)	(133,232)	(1,864,769)
Дахин ангилсан	2,538,600	–	–	–	(2,538,600)	–
2017 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	74,597,559	17,474,789	22,157,096	6,129,205	2,374,669	122,733,318
Хуримтлагдсан элэгдэл						
2017 оны 01 дүгээр сарын 01-нээр	10,222,731	12,819,609	9,327,875	3,027,994	–	35,398,209
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 9)	1,908,940	1,710,228	1,810,495	545,872	–	5,975,535
Данснаас хассан	(22,065)	(865,773)	(417,427)	(194,122)	–	(1,499,387)
2017 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	12,109,606	13,664,064	10,720,943	3,379,744	–	39,874,357
Дансны цэвэр дүн	62,487,953	3,810,725	11,436,153	2,749,461	2,374,669	82,858,961

Барилгыг бодит үнэ цэнээр бүртгэсэн ба 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр эдгээр барилгуудыг өртгөөр нь бүртгэсэн бол 56,767 сая төгрөг (2017 онд 52,293 сая төгрөг) байх байсан.

2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх гэрээний үүргийн дагуу худалдан авах үндсэн хөрөнгө болон тоног төхөөрөмж нь 1,413 сая төгрөгийн (2017 онд 2,013 сая төгрөг) байсан. (Тодруулга 29-ыг харна уу).

Банк нь барилга болон газрын эрхийн үнэлгээг 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр хийлгэсэн бөгөөд энэ нь бүх засгийн газрын байгууллагууд барилга болон газрын эрхийг дахин үнэлүүлэх шаардлагыг дагуу хийгдсэн байна. Үнэлгээний явцад үнэлгээчин нь барилга болон газрын ашиглалтын жилийг дахин үйлдвэрлэлийн өртөг, зах зээлийн үнэ болон орлогын хандлагын аргаар тодорхойлсон үнэлсэн.

Хараат бус үнэлгээний талаархи дэлгэрэнгүй мэдээлэл:

Үнэлсэн өдөр	Хараат бус үнэлгээчин	Хөрөнгийн тодорхойлолт	Үнэлгээний үндэслэл
2018 оны 12 дугаар сарын 31	Шонхор Үнэлгээний Аудит ХХК	Барилга болон газрын түрээсийн эрх	Зах зээлийн үнэ ба өртгийн хандлага

Дахин үнэлгээний үр дүнд, барилгын дансны үнэ 12,620 сая төгрөг болон газрын эрхийн дансны үнэ 1,072 сая төгрөгөөр нэмэгдэж, нэмэгдлийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрсөн. Бодит үнэ цэнийн дэлгэрэнгүйг Тодруулга 31-с харна уу.

18. БИЕТ БУС ХӨРӨНГӨ

	Программ хангамж мян.төг	Программ хангамжийн эрх мян.төг	Газрын эрх мян.төг	Нийт мян.төг
2018 оны 12 дугаар сарын 31-нээр				
Өртгөөр				
01 дүгээр сарын 01-нээр	2,742,023	3,049,372	–	5,791,395
Нэмэгдсэн	129,155	1,279,460	–	1,408,615
Данснаас хассан	(63,221)	(116,784)	–	(180,005)
Дахин үнэлсэн	–	–	1,072,299	1,072,299
12 дугаар сарын 31-нээр	2,807,957	4,212,048	1,072,299	8,092,304
Хуримтлагдсан хорогдол				
01 дүгээр сарын 01-нээр	2,125,136	2,264,168	–	4,389,304
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 9)	309,834	831,703	–	1,141,537
Хасагдсан	(63,221)	(12,546)	–	(75,767)
12 дугаар сарын 31-нээр	2,371,749	3,083,325	–	5,455,074
Дансны цэвэр дүн	436,208	1,128,723	1,072,299	2,637,230

	Программ хангамж мян.төг	Программ хангамжийн эрх мян.төг	Газрын эрх мян.төг	Нийт мян.төг
2017 оны 12 дугаар сарын 31-нээр				
Өртгөөр				
01 дүгээр сарын 01-нээр	2,763,231	2,420,295	–	5,183,526
Нэмэгдсэн	–	630,953	–	630,953
Данснаас хассан	(21,208)	(1,876)	–	(23,084)
12 дугаар сарын 31-нээр	2,742,023	3,049,372	–	5,791,395
Хуримтлагдсан хорогдол				
01 дүгээр сарын 01-нээр	1,846,130	1,374,921	–	3,221,051
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 9)	288,699	889,492	–	1,178,191
Данснаас хассан	(9,693)	(245)	–	(9,938)
12 дугаар сарын 31-нээр	2,125,136	2,264,168	–	4,389,304
Дансны цэвэр дүн	616,887	785,204	–	1,402,091

19. БОРЛУУЛАХ ЗОРИУЛАЛТТАЙ ХӨРӨНГӨ

	2018 мян.төг	2017 мян.төг
Барилга, үл хөдлөх хөрөнгө	1,891,790	–
Тавилга, тоног төхөөрөмж	74,348	–
12 дугаар сарын 31-нээр	1,966,138	–

20. ХОЙШЛОГДСОН ТАТВАР

	2018 мян.төг	2017 мян.төг
Хойшлогдсон татварын (өр төлбөр)/хөрөнгө		
01 дүгээр сарын 01-нээр	(377,632)	(561,859)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрсөн	(206,452)	121,678
Биет бус хөрөнгийн хорогдуулалтын түр зөрүү (Тодруулга 10)	–	62,549
Ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрсөн (Тодруулга 10)	–	–
12 дугаар сарын 31-нээр	(584,084)	(377,632)

	Хойшлогдсон татварын өр төлбөр мян.төг	Хойшлогдсон татварын хөрөнгө мян.төг	Цэвэр хойшлогдсон татварын өр төлбөр мян.төг
2018 оны 12 дугаар сарын 31-нээр			
Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын дахин үнэлгээ	(584,084)	-	(584,084)
	(584,084)	-	(584,084)
2017 оны 12 дугаар сарын 31-нээр			
Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын дахин үнэлгээ	(377,632)	-	(377,632)
	(377,632)	-	(377,632)

21. БУСАД БАНК, САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ

	2018 мян.төг	2017 мян.төг
Банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах	26,681,631	22,253,652
Банк, санхүүгийн байгууллагын хугацаатай хадгаламж	47,518,013	171,028,731
	74,199,644	193,282,383

2017 болон 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламжид дотоодын болон гадаадын банк санхүүгийн байгууллагуудаас байршуулсан харилцах, хадгаламжийн дансууд багтсан. 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх Банканд байршуулсан дотоодын болон гадаадын нийт харилцах хадгаламжийн дансууд нь жилийн 1.2%-17.0% (2017 онд 1.2%-17.8%)-ийн хүүтэй, 2-оос 92 хүртэлх хоног (2017 онд 8-267 хоног)-ийн хугацаатай байна.

22. БУЦААН ХУДАЛДАХ НӨХЦӨЛТЭЙ ХЭЛЦЭЛ

Зээлсэн үнэт цааснууд болон буцаан худалдах нөхцөлтэй хэлцэлүүд

Дараах хүснэгтэнд зээлсэн үнэт цаас болон буцаан худалдах нөхцөлтэй хэлцлийн барьцаанд байршуулсан бэлэн мөнгөнд хуримтлагдсан хүү зэрэг хүлээн авсан дүнгээс үүссэн өр төлбөрийг харуулсан бөгөөд энэ Банканд олгосон зээл гэсэн гэсэн эдийн засгийн утга агуулгыг илэрхийлнэ.

	2018 мян.төг	2017 мян.төг
Монголбанк	7,717,585	7,722,342
Монгол Улсын Хөгжлийн Банк	149,729,908	-
ИНГ Банк (ING)	72,314,169	-
	229,761,662	7,722,342

Банк нь 2018 оны 7 дугаар сарын 9-ний өдөр Сингапурт байрлах ING банктай нэг жилийн буцаан худалдах нөхцөлтэй хэлцлийн гэрээ байгуулсан. Энэхүү гэрээний дагуу ING Банк нь АНУ-ын Төрийн сангийн үнэт цаасыг ам.доллараар Төрийн Банкнаас худалдан авдаг. 2018 оны 7 дугаар сарын 9-ний өдөр байгуулсан своп хэлцлийн хүрээнд Банк нь Монгол Улсын Засгийн Газрын үнэт цаасыг FCC Securities-тэй АНУ-ын үнэт цаасаар солилцсон. Эдгээр хэлцлүүдийн ING банкнаас хүлээн авсан ам.долларыг Монголбанктай нэг жилийн хугацаатай своп хэлцэл хийж төгрөгт хөрвүүлсэн.

23. ХАРИЛЦАГЧДЫН ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ

	2018 мян.төг	2017 мян.төг
Засгийн Газар		
- Харилцах данс	294,849,496	161,275,997
- Хугацаатай хадгаламж	103,154,808	33,778,177
Хувийн сектор		
- Харилцах данс	93,652,361	103,641,665
- Хугацаагүй хадгаламж	-	633
- Хугацаатай хадгаламж	61,132,737	55,208,142
Иргэд		
- Харилцах данс	110,749,425	80,219,300
- Хугацаагүй хадгаламж	245,547,964	193,802,030
- Хугацаатай хадгаламж	1,155,003,751	939,269,281
	2,064,090,542	1,567,195,225

24. БАНК, САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГААС АВСАН ЗЭЭЛ

	2018 мян. төг	2017 мян. төг
Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл		
Монголбанк	57,565,069	91,452,174
Сангийн Яам	85,227,393	85,111,859
Сангийн Яам - Азийн Хөгжлийн Банк	1,151,297	2,670,595
Монгол Улсын Хөгжлийн Банк	57,565,785	73,458,152
Хөдөлмөр Эрхлэлтийг Дэмжих Сан	6,900,000	4,000,000
Жижиг Дунд Үйлдвэрлэлийг Хөгжүүлэх Сан	5,382,664	8,983,672
Сангийн Яам / Японы Олон Улсын Хамтын Ажиллагааны Банк	31,043,146	26,543,872
Монголын Ипотекийн Корпораци ХХК	4,888,017	5,210,214
Өрийн бичиг	61,679,526	-
Баталгааны эх үүсвэр	11,106,970	6,272,307
Бусад	14,414,553	1,195,963
Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан нийт зээл	336,924,420	304,898,808

Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл нь барьцаагүй болно.

Зээлийн гэрээнүүдийн ихэнх нь тодорхой шалгуур үзүүлэлтүүдийг хангаж байхыг Банкнаас шаарддаг ба уг шалгуур үзүүлэлтүүдийг дараах төрлүүдэд ангилан үзүүлж болно:

- Өөрийн хөрөнгийн харьцаа (эрсдэлээр жигнэсэн өөрийн хөрөнгийн харьцаа, 1 дүгээр зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө болон нийт хөрөнгийн харьцаа)
- Санхүүгийн эрсдэлийн холбогдох харьцаа үзүүлэлтүүд (гадаад валютын эрсдэлийн харьцаа, нийт гадаад валютын нээлттэй позиц, нэгж гадаад валютын арилжааны эрсдэлийн харьцаа, төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварын харьцаа)
- Зээлийн харьцаа (нэг зээлдэгч болон өөрийн хөрөнгийн харьцаа, холбоотой талын зээлийн харьцаа болон нийт томоохон нөлөөллийн харьцаа)
- Бусад харьцаа (эргэлтийн бус хөрөнгө болон нийт хөрөнгийн харьцаа, чанаргүй зээл болон нийт зээлийн харьцаа гэх мэт)

Шалгуур үзүүлэлтүүдийг хангаагүй тохиолдолд буюу жишээ нь Банк төлбөрийн чадваргүй болсон бол тухайн зээлийг шаардсан үед яаралтай төлөхийг шаардлагатай болно. Тиймээс Банк нь Монголбанкны зохистой харьцаануудыг ханган ажиллаж

буй эсэх, бусад өрийн шалгуур үзүүлэлтүүдийг хангаж байгаа эсэхийг Төлөвлөлт Шинжилгээний Хэлтэсээр дамжуулан сар бүр хянадаг. Санхүүгийн Газар нь Банкны гүйцэтгэлээрх үр дүнг харьцааны шалгууртай харьцуулдаг бөгөөд үр дүнг АПУХ-нд тайлагнадаг. 2017 болон 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр Банк нь бүх шалгуур үзүүлэлтүүдийг хангаж ажилласан.

2017 оны 11 дугаар сарын 07-ны өдөр Хадгаламж Даатгалын Корпораци (ХДК)-тай хийсэн хөрөнгө оруулалтын зуучлалын гэрээг нэг жилийн хугацаатай Монголбанкны үнэт цаасыг түүний нэрийн өмнөөс худалдан авах гэрээг байгуулсан. Банк нь гэрээг 2018 оны 11 дүгээр сарын 07-ны өдөр ХДК-тай байгуулсан хөрөнгө оруулалтын зуучлалын гэрээг дахин нэг жилээр сунгасан. Гэрээнд заасны дагуу Банк нь худалдаж авсан Монголбанкны үнэт цаасны тодорхой хувиар шимтгэлийн орлого хүлээж авдаг.

Банк нь ХДК-ын өмнөөс хөрөнгө оруулалтын зуучлалын гэрээний дагуу эрсдлийг хүлээдэг бөгөөд энэ нөлөөний хүрээнд ХДК-д өрийн бичиг гаргаж өгсөн. Монголбанк нь үнэт цаасыг холбогдох хүүгийн хамт эргүүлж авсан эсэхээс үл хамааран Банк нь эх үүсвэрийг хүүгийн хамт ХДК-д буцаан төлөх үүрэгтэй.

25. БУСАД ӨР ТӨЛБӨР

	2018 мян. төг	2017 мян. төг
Өглөг ба хуримтлагдсан зардал	2,729,460	2,049,877
Клирингийн түр саатал	6,836,537	5,087,005
Бусад	1,661,120	871,629
	11,227,117	8,008,511

26. ХУВЬЦААТ КАПИТАЛ

Хувьцаат капитал

	1 бүр нь 1,000,000 төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй энгийн хувьцааны тоо		Дүн	
	2018	2017	2018 мян. төг	2017 мян. төг
12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр	113,000	113,000	113,000,000	113,000,000

ТӨРИЙН БАНК ХХК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2018 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

Бусад нөөц

	Нийгмийн хөгжлийн сан	Нөөцийн сан	Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хэрэгсэлийн нөөц	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөц	Нийт бусад нөөц
	мян. төг	мян. төг	мян. төг	мян. төг	мян. төг
2018 оны 12 дугаар сарын 31-нээр					
01 дүгээр сарын 01-нээр	956,832	693,669	3,398,083	10,195,302	15,243,886
Хуримтлагдсан ашиг руу шилжүүлсэн	–	–	–	(352,000)	(352,000)
Дахин үнэлсэн	–	–	–	13,692,255	13,692,255
Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнийн цэвэр өөрчлөлт	–	–	1,005,745	–	1,005,745
2018 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	956,832	693,669	4,403,828	23,535,557	29,589,886
2017 оны 12 дугаар сарын 31-нээр					
01 дүгээр сарын 01-нээр	956,832	693,669	4,493,791	10,547,302	16,691,594
Хуримтлагдсан ашиг руу шилжүүлсэн	–	–	–	(352,000)	(352,000)
Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнийн цэвэр өөрчлөлт	–	–	(1,095,708)	–	(1,095,708)
2017 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	956,832	693,669	3,398,083	10,195,302	15,243,886

Ногдол ашиг

Банк нь 2018 болон 2017 онуудад ногдол ашиг зарлаагүй.

27. ХОЁРДОГЧ ӨГЛӨГ

Монгол Улсын Засгийн Газар нь өөрийн хэрэгжүүлж буй “Сайн малчин” хөтөлбөрийн хүрээнд Банканд 65 тэрбум төгрөгийн зээлийн багцыг шилжүүлэх шийдвэрийг 2016 оны 02-р сарын 22-нд гаргасан. Банкны хүлээж авсан 65 тэрбум төгрөгийн хүүгүй зээлийн багц нь 5 жилийн хугацаатай ба хугацааны эцэст нэг бүрийн үнэ нь нэг сая төгрөг бүхий Банкны 65,000 ширхэг хувьцаанд хөрвөх нөхцөлтэй байна. 2016 оны 6 дугаар сарын 24-ны өдөр Монголбанк нь энэхүү хоёрдогч өглөгийг өөрийн хөрөнгөөр бүртгэх зөвшөөрөл олгосон болно.

28. МӨНГӨН УРСГАЛЫН НЭМЭЛТ МЭДЭЭЛЭЛ

	2018 мян. Төг	2017 мян. Төг
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах (Тодруулга 11)	278,688,430	269,922,019
Бусад банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж (Тодруулга 12)	29,416,237	49,304,129
Бирж дээр бүртгэлгүй Монголбанкны үнэт цаас (Тодруулга 15)	654,610,692	379,735,030
Бирж дээр бүртгэлтэй Засгийн Газрын үнэт цаас (Тодруулга 15)	120,100	43,148,608
Бирж дээр бүртгэлгүй Засгийн Газрын бонд (Тодруулга 15)	86,922,932	58,608,068
	1,049,758,391	800,717,854
Хасах нь: Банкны өдөр тутмын үйл ажиллагааг үл санхүүжүүлэх, Монголбанканд заавал байлгах нөөц (Тодруулга 11)	(232,714,354)	(218,620,220)
Хасах нь: Бусад банк, санхүүгийн байгууллагад БХАН хэлцлийн дагуу барьцаанд байршуулсан мөнгөн хөрөнгө	(17,418,005)	–
Хасах нь: Бусад банканд байршуулсан, анхны дуусгавар хугацаа нь гурван сараас дээш хугацаа бүхий харилцах, хадгаламж	–	(300,000)
Хасах: ХДК-тай хийсэн гэрээний дагуу хязгаарлалттай байршиж буй Монголбанкны үнэт цаас (Тодруулга 15)	(61,679,526)	–
Хасах: Монголбанкны анхны дуусгавар хугацаа нь гурван сараас доош БХАН хэлцлийн дагуу барьцаанд буй үнэт цаас	(153,193,453)	–
Хасах нь: Засгийн Газрын анхны дуусгавар хугацаа нь гурван сараас дээш хугацаа бүхий үнэт цаас	(82,228,288)	(91,591,088)
Нийт мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө	502,524,765	490,206,546

29. БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР БА ҮҮРЭГ

Харилцагчдын санхүүгийн хэрэгцээ, шаардлагыг хангахын тулд, Банк нь төрөл бүрийн буцалтгүй үүрэг болон болзошгүй өр төлбөр хүлээж байдаг. Хэдийгээр эдгээр үүргийг санхүүгийн байдлын тайланд тусгаагүй байж болох ч холбогдох зээлийн эрсдэл нь улмаар Банкны нийт эрсдэлд хамаардаг. (Тодруулга 30.2 харна уу).

	2018 мян.төг	2017 мян.төг
Болзошгүй өр төлбөр		
Барьцаагүй гүйцэтгэлийн баталгаа	2,489,803	2,713,158
Аккредитив	82,615	102,558
	2,572,418	2,815,716
Үүрэг		
Олгогдоогүй зээл	10,851,310	3,481,175
Үндсэн хөрөнгө	1,412,886	2,013,321
	12,264,196	5,494,496
Нийт	14,836,614	8,310,212

Болзошгүй өр төлбөр

Баталгаа нь өмнөөс голдуу тендерийн үйл ажиллагаатай холбоотойгоор тусгай үйл явдал тохиолдоход харилцагчийн төлбөр хийх үүргийг Банканд ногдуулдаг. Баталгаа нь хэдийгээр болзошгүй шинж чанартай боловч зээлтэй ижил эрсдэл агуулдаг. Эдгээр ажил гүйлгээний үр дүнд материаллаг алдагдал гарахгүй гэсэн хүлээлттэй байна.

Үүрэг

Үүрэг гэдэг нь Банкны зүгээс зээл олгох, зээлийн шугам нээх гэрээт үүргүүдийг хүлээснийг илэрхийлдэг. Ийм үүргүүд нь тогтсон дуусах хугацаа эсвэл цуцлах бусад төрлийн заалтуудтай байдаг. Зээл олгох үүрэг нь хэрэгжээгүй байтал тус үүргийнх нь хугацаа дууссан байж болох тул гэрээнд заасан дүн нь ирээдүйн мөнгөн урсгалын шаардлагыг илэрхийлдэг гэсэн ойлголт биш юм.

Шүүхийн нэхэмжлэл

Бизнесийн онцлог шинж чанарын улмаас Банкны салбарт шүүхээр асуудлыг шийдэх явдал түгээмэл байдаг. Банк нь шүүхийн нэхэмжлэлийг хянах, удирдах албан ёсны

бодлого журамтай. Мэргэжлийн зөвлөгөө авч, хохирлын хэмжээг найдвартай тооцоолох боломжтой нөхцөлд Банк нь тухайн нэхэмжлэлээс үүдэн санхүүгийн тайланд үзүүлж болох аливаа сөрөг нөлөөллийн тохируулгыг бүртгэдэг. 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр Банканд шийдвэрлэгдээгүй материаллаг шүүхийн нэг нэхэмжлэл байсан.

Энэхүү шүүхийн нэхэмжлэл нь Банкнаас Улаанбаатар Төмөр Зам ХНН-ийн эсрэг гаргасан хуулийн зарга бөгөөд Улаанбаатар Төмөр Зам ХНН-ээс Хадгаламж Банк ХХК-д гаргаж өгсөн 4 сая ам.долларын өрийн бичгийг төлөхийг шаардсан хуулийн зарга юм. 2018 оны 5 дугаар сарын 17-ны өдөр Иргэний Шүүх Төрийн Банкны талд буюу УБТЗ ХНН нь гаргасан өрийг бичгийг төлөх үүрэгтэй гэж шийдвэрлэсэн. УБТЗ ХНН нь дараагийн шатны шүүхэд давж заалдсан. 2018 оны 8 дугаар сарын 08-ны өдөр давж заалдах шатны шүүх мөн Төрийн Банкны талд шийдвэрлэсэн.

Банк 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр Монголбанкнаас албан бичиг хүлээн авсан бөгөөд энэхүү захидалд УБТЗ ХНН-ээс авах авлагад тооцсон 7.4 тэрбум төгрөгийн найдваргүй авлагын нөөцийг буцааж Дээд Шүүхийн эцсийн шийдвэр гарах хүртэл хүлээхийг зөвшөөрсөн. 2019 оны 01 дүгээр сарын 19-ний өдөр Дээд Шүүхээс шүүхийн шийдвэрийг дэмжих хангалттай нотолгоо байхгүй гэж үзэн хэргийг эцэслэн шийдвэрлэхээс тагталзан Иргэний Шүүхэд буцаан шилжүүлсэн.

Иргэн Э. Сүрэнгийн 34.86 сая ам.долларын нэхэмжлэлтэй иргэний хэргийг 2018 оны 02 дугаар сарын 05-ны өдөр Дээд Шүүхээс Банкны талд эцэслэн шийдвэрлэсэн. Уг шийдвэрээр иргэн Э.Сүрэнгийн Жаст Групп ХХК-д олгосон зээлд Хадгаламж Банкны гаргасан баталгааг Төрийн Банк хариуцахгүй гэж үзсэн. Төрийн Банк нь Хадгаламж Банкны гаргасан энэхүү баталгаанд хуулийн дагуу хариуцлага хүлээхгүй тул энэхүү хуулийн хэрэгт холбоотой болзошгүй өр төлбөр цаашид тодруулагдах шаардлагагүй болсон.

Үйл ажиллагааны түрээсийн үүрэг - Түрээслэгч нь Банк

Банк нь цуцлах боломжтой, үйл ажиллагааны түрээсийн гэрээний дагуу түрээслэгч болж төрөл бүрийн барилгыг үйл ажиллагаа явуулах зорилгоор түрээсэлдэг. Банк эдгээр гэрээнүүдийн хугацааг дуусгавар болгох тохиолдолд мэдэгдлээ нэг сарын өмнө өгөх үүрэгтэй. Түрээсийн гэрээнд аливаа шинэчлэх, худалдан авах, сайжруулах боломжуудыг тусгаагүй ба Банканд эдгээр түрээсийн гэрээнд тал болсноор аливаа хязгаарлалууд тавигдаагүй болно.

30. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА

30.1 Оршил

Банкны үйл ажиллагааны салшгүй гол эрсдэлүүд бол зээлийн эрсдэл, хөрвөх чадварын эрсдэл, хүүгийн түвшний эрсдэл, валютын ханшийн эрсдэл, үйл ажиллагааны эрсдэлүүд байдаг ба эдгээр эрсдэлүүдийг Эрсдэлийн Удирдлагын Газар удирдаж байдаг бөгөөд Гүйцэтгэх Захиралд шууд тайлагнадаг бие даасан нэгж юм. Эрсдэлийн удирдлагын үндсэн зорилго нь бизнесийн сегментэд эрсдэл өгөөжийн түвшинтэй нь уялдуулан капиталыг зөв хуваарилах болон Банкны хөрөнгийн эрсдэлд тохируулсан өгөөжийг нэмэгдүүлэхийн тулд байнгын илрүүлэлт, хэмжилт, хяналтын үйл явцуудаар дамжуулан эрсдэлийг удирдах явдал юм. Энэ үйл явц нь Банкны тасралтгүй ашигт ажиллагаанд маш чухал үүрэгтэй ба Банкны ажилтан бүрийн оролцоо, тэдний ажил үүргийн хариуцлагын хүрээнд эрсдэлийг илрүүлэхтэй шууд холбоотой юм.

Хараат бус эрсдэлийн удирдлагын явцад бизнесийн эрсдэлийн удирдлага багтаагүй болно. Бизнесийн эрсдэл гэдэг нь бизнесийн хүрээлэн буй орчин, технологи, болон үйл ажиллагаа явуулж буй салбарт гарсан өөрчлөлтүүдээс үүссэн эрсдэлийг хэлнэ. Эдгээр бизнесийн эрсдэлүүд нь Банкны стратеги төлөвлөлтийн хүрээнд хянагдаж байдаг.

Банк нь эрсдэлийг бүр мөсөн арилгахад чиглэхээс илүүтэйгээр эрсдэл, өгөөжийг хамгийн оновчтой хослуулахад чиглэсэн эрсдэлийн удирдлагын бодлоготой. Одоо мөрдөж буй эрсдэлийн удирдлагын систем нь дараах зарчмуудыг агуулсан байна. Үүнд:

- (i) Эрсдэлийг удирдаж буй ажилтнууд нь шаардлага болон хэмжилтийн системийг сайн ойлгож байх;
- (ii) Банкны эрсдэл нь Төлөөлөн Удирдах Зөвлөл (“ТУЗ”)-өөс тогтоосон эрсдэлийн хязгаарын хүрээнд байх;
- (iii) Эрсдэлийн хэмжилт нь ТУЗ-өөс баталсан бизнесийн стратегийн дагуу байх;
- (iv) Капиталын хуваарилалт нь эрсдэлийн түвшинтэйгээ уялдаж байх;
- (v) Банкны гүйцэтгэлийн зорилтууд нь эрсдэл даах хэмжээ болон зөвшөөрөгдөх хэмжээтэй уялдаж байна.

Эрсдэлийн удирдлагын бүтэц, зохион байгуулалт

Төлөөлөн Удирдах Зөвлөл нь эрсдэлийн удирдлагын арга барилыг бүхэлд нь хариуцах бөгөөд эрсдэл даах хэмжээ болон зөвшөөрөгдөх хэмжээг тодорхойлсон эрсдэлийн болон зээлийн бодлогыг баталж гаргадаг.

ТУЗ-ийн дэргэдэх Эрсдэлийн Удирдлагын Асуудал Эрхэлсэн Хороо (“ЭУАЭХ”)

ТУЗ-ийн дэргэдэх Эрсдэлийн Удирдлагын Асуудал Эрхэлсэн Хороо нь ТУЗ-д Банкны эрсдэлийг хянаж, удирдахад тусалдаг. ЭУАЭХ нь Банкны эрсдэлийн удирдлагын үндсэн чиг хандлагыг тодорхойлж, эрсдэлийн стратеги, зарчмыг батлах, Банкны бүхий л үйл ажиллагааг чиглүүлэх, нэвтрүүлэхэд шаардлагатай бодлого, журмуудыг бэлтгэн гаргадаг.

Эрсдэлийн Удирдлагын Хороо (“ЭУХ”)

ЭУХ нь Банкны бизнес нэгжүүдийн шинээр бий болсон болон өмнө байсан санхүүгийн эрсдэлүүдийг урьдчилан харах, хянах, хүлээх эрсдэлийн зохистой хязгаар, тохиромжтой системийг тогтоох болон үйл ажиллагааны эрсдэл, зээлийн эрсдэл, гүйцэтгэлийг хэмжих стандартыг тодорхойлж, дэлгэрэнгүй эрсдэлийг тайлагнах, удирдлагын хяналтын процессоор хангах үйл ажиллагааг эрхэлдэг. Банканд хоёр түвшний эрсдэлийн удирдлагын хороо ажилладаг: төв банкны ЭУХ болон салбарын ЭУХ.

Дотоод Аудит

Банкны эрсдэлийн удирдлагын үйл явцад дотоод аудит жилд нэг удаа аудит хийх ба аудитын үед Банкны журмуудын зохистой байдал, журмуудын мөрдөж байгаа байдалд хяналт хийдэг. Дотоод аудитын газар нь хийсэн бүх үнэлгээнийхээ үр дүнг Банкны удирдлагатай хэлэлцэж, илрүүлсэн алдаа, дутагдал болоод өгөх зөвлөмжүүдийн талаар ТУЗ болон ЭУАЭХ-нд тайлагнадаг.

Актив Пассивын Удирдлагын Хороо (“АПУХ”)

АПУХ нь эрсдэлийн удирдлагын стратегийг боловсруулж, ТУЗ болон ТУЗ-ийн дэргэдэх ЭУАЭХ-нд санал оруулах үндсэн үүрэгтэй. Батлуулсан тохиолдолд АПУХ нь хүүгийн түвшин, хөрвөх чадвар болон зах зээлийн эрсдэлүүдтэй холбоотой зарчим, хамрах хүрээ, бодлого, хязгаарлалтуудыг хэрэгжүүлдэг.

Зээлийн Хороод

Зээлийн хороод нь дотоод журмаар тодорхойлсон эрх хэмжээний хүрээнд зээлийн шийдвэр гаргадаг Банкны нэгж юм. Зээлийн хороод нь дараах үндсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

- Бүх зээлийн багцын чанар, бүтэц болон багцын эрсдэлийг тогтмол хянах;
- Сектор тус бүрээр болон газарзүйн бүсийн байршлын хувьд олгогдох зээлийн хэмжээг багтах;
- Зээлийн бодлого, журам батлах;
- Зээлийн ангилал болон сан байгуулах түвшин хэмжээг багтах;
- Зээлийн хүсэлт/өргөдөл батлах.

Эрсдэлийн Удирдлагын Газар нь Банкны зээл, эрсдэлийн бодлогын удирдлага болон хэрэгжүүлэлтийг бүхий л түвшинд тусгай үүрэг бүхий дараах хоёр хэлтсээр дамжуулан хангаж ажилладаг.

Үйл Ажиллагааны Эрсдэлийн Хэлтэс

Үйл ажиллагааны эрсдэлийн хэлтэс нь эрсдэлийн холбогдох бодлого, журмыг боловсруулах болон хэрэгжүүлэх үүрэгтэй ба хөндлөнгийн хяналтын зохистой хэрэгжилтийг хангаж ажилладаг.

Мөн тус хэлтэс нь үйл ажиллагааны эрсдэлийн зарчмын мөрдлөгийг хянах, үйл ажиллагааны эрсдэлийг тодорхойлох болон хэмжих, болзошгүй өрийн хэмжээ эрсдэлийн удирдлага болон тайлагналын системийн дагуу зохих түвшинд байгаа эсэх дээр хяналт тавин ажилладаг.

Бизнесийн эрсдэлийн хэлтэс:

Бизнесийн эрсдэлийн хэлтэс дараах үндсэн үүргийг хэрэгжүүлдэг. Үүнд:

- (i) Зээлийн эрсдэлийн үнэлгээ, судалгааг хийх;
- (ii) Зээлийн эрсдэлийн түвшинг тогтоохын тулд зээлийн өргөдөлд бие даасан эрсдэлийн үнэлгээг хийх;
- (iii) Зээлийн багцыг хянах болон зээлийн багцын эрсдэлийг салбар бүрээр болон газарзүйн хувьд бүсчлэлээр төрөлжүүлэх талаар санал зөвлөмж өгөх;
- (iv) Төрөл бүрийн аргачлал ашиглан Банкны зээлийн багцын эрсдэлийг бууруулах.

Эрсдэлийн хэмжилт ба тайлагналын систем

Банкны эрсдэлийг ердийн нөхцөлд үүсэх хүлээгдэж буй алдагдал болон статистик загварт үндэслэн тооцсон эцсийн бодит алдагдал болох хүлээгдээгүй алдагдал зэрэг аль алиныг нь агуулсан аргачлалд үндэслэн хэмждэг. Энэхүү загвар нь түүхэн мэдээллийг эдийн засгийн орчны нөхцөл байдлаар тохируулан гаргасан магадлалыг ашигладаг.

Эрсдэлийн удирдлага, хяналт нь гол төлөв Банкнаас тогтоосон хязгаарын хүрээнд хэрэгждэг. Эдгээр хязгаарт Банкны бизнес төлөвлөгөө, зах зээлийн орчин болон тухайн салбарын онцлогийг тодотгосон хүлээн зөвшөөрөхүйц эрсдэлийн түвшин хамаарна. Үүнээс гадна Банк нь өөрийн эрсдэл даах чадварыг бүхий л холбогдох үйл ажиллагаа болон эрсдэлийн төрлүүдээр тодорхойлон хэмжиж, түүнд хяналт тавьж байдаг.

Эрсдэлийг цаг алдалгүй олж таних, шинжлэх, хянах үүднээс бизнесийн бүх нэгжүүдээс авсан мэдээллүүдийг нягталж, шалгаж үздэг. Энэхүү мэдээллийг ТУЗ,

АПУХ, ЭУХ, Зээлийн хороод болон бүх газар, хэлтсийн захирлуудад танилцуулж, тайлбарладаг. Тайланд зээлийн эрсдэлд өртөж болох нийт багцын хэмжээ, зээлийн хэмжээний таамаглал, тогтоосон лимитийн гажилт, VaR, хөрвөх чадварын харьцаа болон эрсдэлийн өөрчлөлтийг тусгадаг.

АПУХ болон ЭУХ нь Банкны эрсдэлд үнэлэлт, дүгнэлт өгөхөд бүхий л шаардлагатай мэдээллээр хангах үүднээс иж бүрэн эрсдэлийн тайланг улирал бүр хүлээн авдаг. Актив Пассивын Удирдлагын Хороонд Эрсдэлийн үнэ цэнэ (VaR), хөрвөх чадварын шинжилгээ, зах зээлийн эрсдэлийн хязгаарлалтын хэрэгжилт болон бусад эрсдэл үүсгэх хүчин зүйлийн талаар 2 долоо хоног тутамд танилцуулдаг.

Эрсдэлийг бууруулах

Ерөнхий эрсдэлийн удирдлагын хүрээнд хүүгийн түвшний эрсдэл, гадаад валютын ханшийн өөрчлөлт, зээлийн эрсдэл болон ирээдүйн үйл ажиллагаанаас үүдэж болзошгүй эрсдэлийн хэмжээг мэдрэмжийн шинжилгээ болон VaR аргаар тооцон, хянаж ажилладаг.

Банк зээлийн эрсдэлийг бууруулах зорилгоор барьцаа хөрөнгө болон хувь хүний батлан даалтыг идэвхитэй ашигладаг.

Эрсдэлийн хэт төвлөрөл

Төвлөрөл нь хэд хэдэн талууд ижил төрлийн бизнесийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг, нөгөөтэйгөөр газар зүйн болон эдийн засгийн хувьд нийтлэг шинж чанартай бизнес эрхэлдэг бөгөөд улс төр, эдийн засаг болон бусад өөрчлөлтүүд тэдгээрийн гэрээний үүргийн биелэлтэнд ижил төстэй байдлаар нөлөөлөхүйц байх үед үүсэн бий болдог. Төвлөрөл нь тодорхой салбар болон газар зүйн байрлалаас шалтгаалан үр дүнд нөлөөлөхүйц байдлыг харуулдаг.

Эрсдэлийн хэт төвлөрлөөс зайлсхийх үүднээс Банк өөрийн бодлого, журамдаа багцыг төрөлжүүлэх талаар заалт оруулсан байдаг. Олж илрүүлсэн зээлийн эрсдэлийн төвлөрлийг зохистойгоор хянаж удирддаг.

Нэг зээлдэгчийн хүрээнд Монголбанк дараах хязгаарлалтуудын стандартыг тогтоосон. Үүнд:

- (i) Нэг зээлдэгч болон түүний холбоотой этгээдэд олгох нийт зээлийн дүн болон зээлтэй адилтган тооцох бусад хөрөнгийн нийлбэр дүн Банкны өөрийн хөрөнгийн 20 хувиас хэтрэхгүй.

(ii) Банкны нэг холбоотой этгээдэд олгосон зээлийн хэмжээ болон зээлтэй адилтган тооцох бусад хөрөнгийн дүн нь Банкны өөрийн хөрөнгийн 5 хувиас, нийт холбоотой талуудад олгосон зээлийн хэмжээ болон зээлтэй адилтган тооцох бусад хөрөнгийн нийлбэр дүн нь өөрийн хөрөнгийн 20 хувиас тус тус хэтрэхгүй.

Банкны журмын дагуу хадгаламжийн төвлөрлийн түвшингээс хамааран хөрвөх чадварыг Банк нь зохистой түвшинд барих ёстой.

30.2 Зээлийн эрсдэл

Банкны харилцагч буюу зээлдэгч гэрээнд заагдсан үүргээ биелүүлэхгүй байх нөхцөл байдлаас үүсэх эрсдэлийг зээлийн эрсдэл гэнэ. Банк нь зээлийн өргөдлүүдийг сайтар хянах, эрсдэлийн түвшинд нийцэх хүүгийн хувь хэмжээг тогтоох, газарзүйн байршил, салбар болон нэг харилцагчид олгох зээлийн эрсдэлийн хязгаар тогтоох зэргээр зээлийн эрсдэлд хяналт тавьдаг.

Банк нь эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор харилцагчийн зээл төлөх чадварыг үнэлэхээр зээлийн чанарын хяналтын ажлыг нэвтрүүлсэн ба зээлийн эргэн төлөлтийн хуваарийн өөрчлөлт, барьцаа хөрөнгөө тогтмол шинэчлэх зэрэг ажлууд хийгддэг. Зээлийн чанарын хяналтын ажил нь Банканд үүсч болзошгүй алдагдлыг эрт тогтоох, түүнээс сэргийлэх арга хэмжээ авах бололцоогоор хангадаг. Банк зээлийн үйл ажиллагааг жишиг аргачлалд нийцүүлэх үүднээс зээлийн журам зааврыг тогтмол хянан шалгаж, сайжруулж байдаг.

Зээлтэй холбоотой болзошгүй үүргийн эрсдэл

Банк нь харилцагчдад баталгаа, зээлийн аккредитив зэрэг үйлчилгээ үзүүлдэг бөгөөд энэ нь Банк тэдгээрийн өмнөөс төлбөр төлөх шаардлагыг бий болгох магадлалтай. Ийм төлбөр төлсөн нөхцөлд тухайн баталгааны гэрээний нөхцөлд тулгуурлан харилцагчдаас эргүүлэн авдаг. Эдгээр баталгаа нь Банканд зээлтэй нэгэн адил эрсдэл учруулах ба түүнийг мөн зээлийн үйл ажиллагааны бодлого, журмаар зохицуулдаг.

Барьцаа хөрөнгө болон бусад зээлийн баталгаа, батлан даалтыг тооцохгүйгээр зээлд учирч болзошгүй эрсдэлийн дээд хэмжээг авч үзвэл:

Доорх хүснэгт нь тайлан тэнцлийн үзүүлэлт бүрийн хувьд зээлийн эрсдэлд өртөж болох нийт багцыг харуулсан. Эрсдэлд өртөж болох нийт багцыг барьцаа хөрөнгөөр эрсдэлийг бууруулахаас өмнөх нийт дүнгээр илэрхийлсэн болно.

	Нийт багцын хэмжээ 2018 мян.төг	Нийт багцын хэмжээ 2017 мян.төг
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах (касс дахь бэлэн мөнгийг оролцуулаагүй (Тодруулга 11)	234,016,875	217,597,406
Бусад банк, санхүүгийн байгууллага дах харилцах, хадгаламж (Тодруулга 12)	29,416,237	49,304,129
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл (Тодруулга 13)	4,225,997	282,957
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (Тодруулга 14)	1,877,182,722	1,468,242,592
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт-борлуулахад бэлэн (Тодруулга 15)	555,120,081	421,304,609
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт- дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших (Тодруулга 15)	–	93,956,414
Барьцаанд байгаа буцаан худалдан авах хэлцлээрх санхүүгийн хөрөнгө оруулалт борлуулахад бэлэн (Тодруулга 15)	153,892,396	–
Барьцаанд байгаа буцаан худалдан авах хэлцлээрх дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших (Тодруулга 15)	87,043,032	7,760,816
Бусад хөрөнгө (Тодруулга 16)	10,495,783	11,020,930
Нийт	2,951,393,123	2,269,469,853
Болзошгүй өр төлбөр (Тодруулга 29)	2,572,418	2,815,716
Олгогдоогүй зээл (Тодруулга 29)	10,851,310	3,481,175
Нийт	13,423,728	6,296,891
Зээлийн эрсдэлд өртөж болох нийт дүн	2,964,816,851	2,275,766,744

Эрсдэлийн төвлөрлийн шинжилгээ

Бодит үнээр бүртгэгддэг санхүүгийн хэрэгслийн хувьд дээрх дүнгүүд нь өнөөгийн зээлийн эрсдэлийн өртөлтийг харуулсан ба энэ нь ирээдүйд үнэ цэнэ өөрчлөгдөхөөс шалтгаалж бий болж болох эрсдэлийн дээд хэмжээ биш юм.

Дараах хүснэгтэд Банкны харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааг (Тодруулга 14) аж үйлдвэрийн салбараар нь ангилан, нийт дүнгээр нь (зээлийн барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ эсвэл зээлийн чанарыг сайжруулах бусад зүйлүүдийг авч үзэхээс өмнөх) үзүүлэв.

	2018		2017	
	Нийт багцын хэмжээ мян.төг	%	Нийт багцын хэмжээ мян.төг	%
Хэрэглээ	1,352,188,113	72%	962,604,606	66%
Хөдөө аж ахуй	211,867,031	11%	190,950,057	13%
Барилга	79,792,264	4%	87,940,105	6%
Үйлдвэр	86,262,756	5%	83,374,981	6%
Бөөний болон жижиглэн	28,571,544	2%	31,097,847	2%
Зочид буудал болон ресторан	23,450,925	2%	28,051,770	2%
Уул уурхай, олборлолт	13,328,541	1%	13,785,379	1%
Тээвэр, харилцаа холбоо	8,983,283	0%	7,371,058	1%
Үл хөдлөх хөрөнгө	7,498,701	0%	6,118,126	0%
Эрүүл мэнд хамгаалал	5,069,313	0%	4,050,026	0%
Аялал жуулчлал	4,441,705	0%	3,957,470	0%
Санхүүгийн үйлчилгээ	797,923	0%	1,789,585	0%
Боловсрол	1,258,397	0%	1,583,615	0%
Цахилгаан ба газрын тос	1,176,271	0%	1,545,843	0%
Засвар үйлчилгээ	56,578	0%	203,367	0%
Нийтийн үйлчилгээ	248,979	0%	2,141	0%
Бусад	52,190,398	3%	43,816,616	3%
	1,877,182,722	100%	1,468,242,592	100%

Зээлийн барьцаа хөрөнгө ба бусад сайжруулалтууд

Шаардлагатай барьцаа хөрөнгийн үнэлгээний дүн болон төрөл нь зээлдэгч болон харилцагчийн зээлийн эрсдэлийн үнэлгээ ба олгох зээлийн төрлөөс хамаарна. Барьцаанд авсан хөрөнгийн гол төрлүүдийг дор үзүүлэв. Үүнд:

- (i) Байгууллагуудад олгосон зээлийн хувьд үл хөдлөх хөрөнгө, бараа материал, үйлдвэр ба тоног төхөөрөмж, машин механизм;

- (ii) Жижиг бизнесийн зээлийн хувьд үл хөдлөх хөрөнгө, бараа материал;
- (iii) Хэрэглээний зээлийн хувьд автомашин, санхүүжилтийн орлого, болон үл хөдлөх хөрөнгө, гэх мэт;
- (iv) Орон сууц худалдан авах зээлийн хувьд орон сууц.

Банк нь хязгаарлагдмал хариуцлагатай компанид зээл олгохдоо тухайн компанийн толгой компани болон гол хувьцаа эзэмшигчдээс баталгаа гаргуулж авдаг боловч холбогдох боломжит өгөөжийг дээр харуулаагүй.

Банк нь барьцаа хөрөнгийн зах зээлийн үнэ цэнийг тогтмол хянаж байдаг ба тухайн гэрээний дагуу шаардлагатай үед нэмэлт барьцаа хөрөнгө гаргуулахаар хүсэлт тавьдаг.

Банкны журмаар өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгүүдийг Банк нь зохион байгуулалттайгаар борлуулдаг. Хөрөнгө борлуулсанаас орж ирсэн орлогыг зээлийн үлдэгдэл төлбөрийг багасгах эсвэл төлж дуусгахад зориулдаг. Банк нь өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгийг өөрийн бизнесийн хэрэгцээнд ашигладаггүй.

Санхүүгийн хөрөнгийн бүлэг нэг бүрийн чанар

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны чанарыг Банк дотооддоо хэрэглэдэг зээлийн үнэлгээний системийг ашиглан удирддаг.

Банкны зээлийн эрсдэлийн үнэлгээний системийг дараах хүснэгтээр үзүүлэв:

Зээлийн зэрэглэл	Тодорхойлолт
A	Маш сайн
B	Сайн
C	Хангалттай
D	Хэвийн бус

Банк зээлийн багцдаа зохистой, байнгын эрсдэлийн зэрэглэл тогтоож байх бодлогыг баримталдаг. Энэ нь зарим төрлийн эрсдэлийг удирдах боломжийг олгохын зэрэгцээ, бүх зээлүүдийн эрсдэлийг нэг хэмжигдэхүүнээр илэрхийлэн харуулах боломжийг олгодог. Үнэлгээний систем нь харилцагчийн зээлийн эрсдэлд нөлөөлөх гол хүчин зүйлүүдийн статистик шинжилгээ болон зах зээлийн мэдээлэлд суурилагдан хийгддэг. Эрсдэлийн зэрэглэл нь төрөл бүрийн зээлийн эрсдэлтэй уялдсан бөгөөд зээл эрсдэх тохиолдолд алдагдлыг бууруулах барьцаа хөрөнгө, эсхүл бусад төрлийн алдагдлыг бууруулах зээл тус бүр ялгаатай байна гэсэн бодлогыг баримталдаг.

Зээлийн багцын чанар, эрсдэлийн ангиллаар

Дараах хүснэгтэд зээлийн чанарыг Банкны зээлийн дотоод үнэлгээний систем дээр үндэслэн зээлтэй холбоотой хөрөнгийг бүлэг тус бүрээр нь үзүүлэв. Болзошгүй эрсдэлийн санг оруулаагүй дүнгээр үзүүлэв.

		2018						
		Хугацаа хэтрэлтгүй ба үнэ цэнийн бууралтгүй				Үнэлээгүй мян. төг	Хугацаа хэтэрсэн эсвэл дангаараа үнэ цэнийн бууралттай мян. төг	Нийт мян. төг
Тодруулга		Маш сайн мян. төг	Сайн мян. төг	Хангалттай мян. төг	Хэвийн бус мян. төг			
Монголбанк дахь харилцах	11	234,016,875	–	–	–	–	–	234,016,875
Бусад банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	12	29,416,237	–	–	–	–	–	29,416,237
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалтууд	15							
Борлуулахад бэлэн		527,682,221	–	–	–	34,747,649	–	562,429,870
Барьцаанд байгаа буцаан худалдан авах хэлцлээрх борлуулахад бэлэн		153,892,396	–	–	–	–	–	153,892,396
Барьцаанд байгаа буцаан худалдан авах хэлцлээрх дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших		87,043,032	–	–	–	–	–	87,043,032
Зээл ба урьдчилгаа	14							
Бизнесийн зээл		193,165,997	14,118,589	18,878,337	64,410,617	–	82,277,193	372,850,733
Хэрэглээний зээл		1,142,472,682	2,238,273	870,413	940,713	–	4,646,445	1,151,168,526
Орон сууцны зээл		188,604,868	1,160,619	335,383	191,912	–	5,721,009	196,013,791
Хөдөө аж ахуйн зээл		156,794,723	180,428	5,755	10,746	–	158,020	157,149,672
Бусад хөрөнгө	16	896,241	–	–	–	–	9,599,542	10,495,783
Нийт		2,713,985,272	17,697,909	20,089,888	65,553,988	34,747,649	102,402,209	2,954,476,915

		2017						
		Хугацаа хэтрэлтгүй ба үнэ цэнийн бууралтгүй					Хугацаа хэтэрсэн эсвэл дангаараа	Нийт мян. төг
Тодруулга		Маш сайн мян. төг	Сайн мян. төг	Хангалттай мян. төг	Хэвийн бус мян. төг	Үнэлээгүй мян. төг	үнэ цэнийн бууралттай мян. төг	
Монголбанк дахь харилцах	11	217,597,406	–	–	–	–	–	217,597,406
Бусад банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	12	41,281,068	–	8,023,061	–	–	–	49,304,129
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалтууд	15							
Борлуулахад бэлэн		385,040,236	–	–	–	41,530,133	–	426,570,369
Дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших		93,956,414	–	–	–	–	–	93,956,414
Барьцаанд байгаа буцаан худалдан авах хэлцлээрх дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших		7,760,816	–	–	–	–	–	7,760,816
Зээл ба урьдчилгаа	14							
Бизнесийн зээл		220,589,447	36,520,491	287,538	23,004	–	118,446,395	375,866,875
Хэрэглээний зээл		721,729,991	869,766	106,928	594,355	–	5,481,678	728,782,718
Орон сууц худалдан авах зээл		220,233,001	1,152,172	275,456	2,294,584	–	4,345,357	228,300,570
Хөдөө аж ахуйн зээл		134,907,654	46,648	556	–	–	337,571	135,292,429
Бусад хөрөнгө	16	2,724,951	–	–	–	–	8,295,979	11,020,930
Нийт		2,045,820,984	38,589,077	8,693,539	2,911,943	41,530,133	136,906,980	2,274,452,656

ТӨРИЙН БАНК ХХК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2018 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

Хугацаа хэтэрсэн зээл ба урьдчилгаанд зөвхөн цөөн хэдэн хоногоор хугацаа хэтэрсэн зээлүүд багтсан.

2018.12.31-ний өдрөөр	30 хоног хүртэл мян. төг	31-60 хоног мян. төг	61-90 хоног мян. төг	91-ээс дээш хоног мян. төг	Нийт мян. төг
Бизнесийн зээл	3,467,985	1,777,544	5,250,047	6,081,491	16,577,067
Хэрэглээний зээл	463,635	277,962	–	–	741,597
Орон сууцны зээл	168,458	–	–	–	168,458
Хөдөө аж ахуйн зээл	9,278	7,191	–	–	16,469
Нийт	4,109,356	2,062,697	5,250,047	6,081,491	17,503,591
2017.12.31-ний өдрөөр	30 хоног хүртэл мян. төг	31-60 хоног мян. төг	61-90 хоног мян. төг	91-ээс дээш хоног мян. төг	Нийт мян. төг
Бизнесийн зээл	13,062,520	–	6,163,192	8,635,299	27,861,011
Нийт	13,062,520	–	6,163,192	8,635,299	27,861,011

Хугацаа хэтэрсэн боловч үнэ цэнийн бууралтад ороогүй зээл, урьдчилгааны нийт дүнд Банк нь 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх 53,250 сая төгрөг (2017 онд 41,458 сая төгрөг)-ийн үнэ бүхий хөрөнгийн барьцаатай байна. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаанд байгуулсан болзошгүй эрсдэлийн сангийн талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг Тодруулга 14-аас харна уу.

Нөхцөл өөрчлөгдсөн санхүүгийн хөрөнгийн бүлэг тус бүрийн бүртгэлийн дүн

Нөхцөл өөрчлөгдсөн санхүүгийн хөрөнгийн бүртгэлийн дүнг бүлэг тус бүрээр нь дараах хүснэгтэд үзүүлэв.

	2018 мян. төг	2017 мян. төг
Зээл ба урьдчилгаа:		
Бизнесийн зээл	30,555,182	38,325,011
Төслийн зээл	14,621,860	20,164,338
Орон сууцны зээл	4,178,044	5,122,252
Тусгай нөхцөлт зээл	3,693,865	4,351,647
Хэрэглээний зээл	139,568	809,156
Хөдөө аж ахуйн зээл	83,242	250,336
	53,271,761	69,022,740

Үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээ

Зээлийн үндсэн ба хүүгийн хуваарьт төлбөр 90-ээс дээш хоногоор хугацаа хэтэрсэн, зээлдэгчийн мөнгөн урсгалд мэдэгдэхүйц хүндрэл учирсан, зээлийн үнэлгээ буурсан, зээлийн гэрээний анхны нөхцөл зөрчигдсөн эсэх зэрэг асуудлуудыг зээлийн үнэ цэнийн бууралтын шинжилгээ хийх явцад авч үздэг.

30.3 Төлбөрийн чадварын эрсдэл

Санхүүгийн хэвийн болон тогтворгүй нөхцөл байдалд харилцагчийн өмнө хүлээсэн төлбөр тооцооны үүргээ гүйцэтгэж чадахгүй байвал Банк төлбөрийн чадварын эрсдэлд орно. Уг эрсдэлийг хязгаарлахын тулд удирдлага нь өөрийн үндсэн харилцах, хадгаламжийн эх үүсвэрээс гадна олон төрлийн эх үүсвэрийг төвлөрүүлсэн ба өдөр тутам ирээдүйн мөнгөн урсгал болон төлбөрийн чадвараа хянаж байдаг. Мөн хүлээгдэж буй мөнгөн урсгалыг үнэлэх, шаардагдах нэмэлт санхүүжилтыг баталгаажуулахад ашиглаж болох өндөр зэрэглэлийн барьцааны боломж зэргийг үнэлэх аргууд байдаг.

Банк нь үргэлж Монголбанкны шаарддаг түвшнээс илүү, хангалттай хэмжээ бүхий хөрвөх хөрөнгөтэй байдаг. Үүнээс гадна Банк нь нийт харилцагчдын харилцах, хадгаламжийн 2 долоо хоногийн дундаж дээр үндэслэн 12%-тай тэнцэх хэмжээний бэлэн мөнгийг Монголбанканд заавал байршуулах үүрэгтэй.

Санхүүгийн хэрэгслийг гэрээний үлдэж буй хугацаагаар шинжилсэн шинжилгээ

Дараах хүснэгтэд 2018 оны болон 2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн дуусгавар хугацааг тэдгээрийн аливаа нэг хөнгөлөлтгүйгээр, гэрээний дагуу эргэн төлөх үүрэг дээр үндэслэн харууллаа. Гэсэн хэдий ч, Банк харилцагчдын дийлэнх нь гэрээт хугацаанаасаа өмнө зарлагын гүйлгээ хийхгүй гэсэн хүлээлттэй байгаа ба хадгаламжийн татан авалтын түүхэн өгөгдөл дээр үндэслэн Банкны хүлээж буй мөнгөн урсгалыг хүснэгтэд тусгаагүй болно.

2018 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	Хугацаагүй мян.төг	3 сараас доош мян.төг	3-6 сар мян.төг	6 сараас 1 жил мян.төг	1-5 жил мян.төг	5-с дээш жил мян.төг	Нийт дүн мян.төг
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах	278,688,430	–	–	–	–	–	278,688,430
Бусад банк, санхүүгийн байгууллага дах харилцах, хадгаламж	8,998,232	–	20,418,005	–	–	–	29,416,237
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	–	4,225,997	–	–	–	–	4,225,997
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт:							
Борлуулахад бэлэн	7,309,789	506,013,564	–	19,161,965	–	76,444,828	608,930,146
Барьцаанд байгаа буцаан худалдан авах хэлцлээрх борлуулахад бэлэн	698,943	155,918,540	–	–	–	–	156,617,483
Барьцаанд байгаа буцаан худалдан авах хэлцлээрх дуусгавар хугацаа хүртэл нь эзэмших	–	20,382,764	–	10,900,000	13,179,420	88,153,895	132,616,079
Зээл ба урьдчилгаа	–	109,804,362	120,417,071	229,338,703	1,573,224,120	633,898,400	2,666,682,656
	295,695,394	796,345,227	140,835,076	259,400,668	1,586,403,540	798,497,123	3,877,177,028
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	26,681,931	23,274,594	10,683,675	14,423,825	–	–	75,064,025
Буцаан худалдах нөхцөлтэй хэлцэл	–	161,012,928	–	–	74,628,222	–	235,641,150
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	–	5,286	–	–	–	–	5,286
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	744,799,245	342,954,096	346,904,394	559,230,640	146,025,383	98,672,188	2,238,585,946
Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл	18,697,333	128,350,830	22,467,396	3,673,596	62,257,816	154,302,360	389,749,331
Бусад өр төлбөр	11,227,117	–	–	–	–	–	11,227,117
	801,405,626	655,597,734	380,055,465	577,328,061	282,911,421	252,974,548	2,950,272,855
Цэвэр дүн	(505,710,232)	140,747,493	(239,220,389)	(317,927,393)	1,303,492,119	545,522,575	926,904,173

ТӨРИЙН БАНК ХХК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2018 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

2017 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	Хугацаагүй мян.төг	3 сараас доош мян.төг	3-6 сар мян.төг	6 сараас 1 жил мян.төг	1-5 жил мян.төг	5 жилээс дээш мян.төг	Нийт дүн мян.төг
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах	269,922,019	–	–	–	–	–	269,922,019
Бусад банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	15,024,299	34,440,642	325,260	–	–	–	49,790,201
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	–	283,810	–	–	–	–	283,810
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт:							–
Борлуулахад бэлэн	5,265,760	392,226,197	39,082,040	–	61,638,418	–	498,212,415
Дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших	–	–	–	–	8,641,787	98,360,349	107,002,136
Буцаан худалдах нөхцөлтэй хэлцэлд барьцаалсан дуусгавар хугацаа хүртэл нь эзэмших	–	–	–	–	–	9,868,642	9,868,642
Зээл ба урьдчилгаа	38,389,347	47,345,178	116,093,481	175,236,191	1,259,396,662	537,239,632	2,173,700,491
	328,601,425	474,295,827	155,500,781	175,236,191	1,329,676,866	645,468,623	3,108,779,714
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	12,860,314	115,090,072	62,447,433	3,806,836	–	–	194,204,655
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	538,939,627	319,000,437	286,668,881	334,481,216	88,902,802	118,949,272	1,686,942,235
Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл	4,063,527	2,398,689	60,742,366	4,811,375	150,417,192	134,655,140	357,088,289
Буцаан худалдах нөхцөлтэй хэлцэл	–	7,722,342	–	–	–	–	7,722,342
Бусад өр төлбөр	8,008,511	–	–	–	–	–	8,008,511
	563,871,979	444,211,540	409,858,680	343,099,427	239,319,994	253,604,412	2,253,966,032
Цэвэр дүн	(235,270,554)	30,084,287	(254,357,899)	(167,863,236)	1,090,356,872	391,864,211	854,813,682

30.4 Зах зээлийн эрсдэл

Зах зээлийн эрсдэл гэдэг нь хүүгийн түвшин, гадаад валютын ханш гэх мэт зах зээлийн хувьсагчуудын өөрчлөлтийн улмаас санхүүгийн хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнэ эсвэл ирээдүйн мөнгөн урсгал хэлбэлзэх эрсдэлийг хэлнэ. Банк нь эрсдэлийн энэ элементийг VaR болон мэдрэмжийн шинжилгээг ашиглан хянаж удирддаг. Гадаад валютын доторхи төвлөрлийг эс тооцвол Банк нь зах зээлийн эрсдэлийн төвлөрөл ихгүй байна. Арилжааны багцын зах зээлийн эрсдэлийг, эрсдэлийн хувьсагчдын харилцан хамаарлыг илэрхийлэх VaR аргачлалыг ашиглан хянаж удирддаг. Арилжааны бус нөхцөл байдлыг бусад мэдрэмжийн шинжилгээг ашиглан хянаж удирддаг.

Активын Чанарын Үнэлгээ (АЧҮ)

2017 оны 5 дугаар сарын 24-ний өдөр Олон Улсын Валютын Сангийн Захирлуудын Зөвлөлөөс Монгол Улсын эдийн засгийн шинэчлэлийн хөтөлбөрийн хүрээнд Өргөтгөсөн санхүүжилтийн хөтөлбөрийг гурван жилийн хугацаанд хэрэгжүүлэхээр баталсан. Хөтөлбөрийн хүрээнд ойролцоогоор 5.5 тэрбум ам.долларын санхүүжилт олгогдох бөгөөд Азийн Хөгжлийн Банк, Дэлхийн Банк, Япон Улс, Бүгд Найрамдах Солонгос Улс болон Бүгд Найрамдах Хятад Ард улсуудаас дэмжлэг авах юм. Хөтөлбөрийн нэгэн тулгуур нь банкны системийг сэргээн тогтворжуулж, Монголбанкны үйл ажиллагааг бэхжүүлэхэд чиглэсэн цогц арга хэмжээ юм. Хөтөлбөрийн хүрээнд, Монголбанкнаас Арилжааны Банкуудын Төлбөрийн Чадварын Үнэлгээг (АЧҮ-г хамруулаад) зохион байгуулсан. АЧҮ-г Европын Төв Банкны Активын Чанарын Үнэлгээний 2-р Удирдамжийн дагуу гүйцэтгэсэн ба Монголбанк нь тодорхой зүйлсийг Монгол Улсын нөхцөл байдалд тааруулж тусгайлан тохируулсан.

2018 оны 5 дугаар сард Монголбанкнаас 2018 оны 01 дүгээр сард арилжааны банкуудад танилцуулсан АЧҮ-ний үр дүнг дахин үнэлж, 2018 оны тайлант жилийн эцэст шаардлагатай өөрийн хөрөнгийн хэмжээг тооцон арилжааны банкуудад танилцуулсан бөгөөд энэ нь АЧҮ-ний үр дүнгээрх чанаргүй зээлийн хэмжээ болон банкуудын бизнес төлөвлөгөөнд үндэслэсэн стресс тестийн үр дүнд суурилсан. Энэ нь 2018 оны эцэст банкны системийн хэмжээнд шаардлагатай өөрийн хөрөнгийн хэмжээг дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 3.1 хувьтай тэнцэх хэмжээнд байхаар өөрчлөлт орсон. 2018 оны 9 дүгээр сард арилжааны банкууд нь Монголбанкнаас шаардсан АЧҮ-ний үр дүнгээрх нэмэлт зээлийн болзошгүй эрсдэлийн санг бүртгэсэн бөгөөд энэ нь ОУВС-ийн Өргөтгөсөн санхүүжилтийн хөтөлбөрийн 5 дах тайланд тусгасан төлөгдсөн зээлийн хэмжээгээр тохируулагдсан дүн болно.

Энэхүү санхүүгийн тайланг нийтлэн гаргахыг баталсан өдрөөр Төрийн Банк нь АЧҮ-ний үр дүнгээр Монголбанкнаас шаардсан зээлийн болзошгүй эрсдэлийн санг бүртгэсэн бөгөөд Монголбанкны өөрийн хөрөнгийн шаардлагыг хангасан байна.

Хүүгийн түвшний эрсдэл

Хүүгийн түвшний өөрчлөлтүүдээс үүдэн Банкны ашигт байдал, ирээдүйн мөнгөн урсгал эсвэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнэд нөлөөлөх нөхцлөөс хүүгийн түвшний эрсдэл үүснэ. Банкны зээлийн олон санхүүжилтийн, хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаанууд нь хүүгийн эрсдэлийг бий болгодог. Хүүгийн хувь хэмжээний өөрчлөлт нь Банкны хүүгийн цэвэр орлогод тэр даруй нөлөөлдөг бол урт хугацаанд Банкны хөрөнгө, өр төлбөр, тэнцлийн гадуурх зүйлсийн эдийн засгийн үнэ цэнд нөлөөлөх учраас Банкны өөрийн хөрөнгөд нөлөөлдөг. Тодорхой хугацаанд байж болох хүүгийн хувь хэмжээний өөрчлөлтийн хязгаарыг Банкны удирдлага тогтоож өгдөг. Позитуудыг өдөр бүр хянаж байдаг ба хейджинг стратеги хэрэгжүүлэх замаар позицийг тогтоосон хязгаарын хүрээнд удирдан ажилладаг.

Дараах хүснэгтэд Банкны орлогын тайлангийн зүйлүүдийн бусад бүх хувьсагчууд тогтмол байх үед хүүгийн хувь хэмжээний зохистой, боломжит өөрчлөлтүүдэд үзүүлэх мэдрэмжийг харуулав. Орлогын тайлангийн мэдрэмж гэж нэг жилийн хүүгийн цэвэр орлогод хүүгийн өөрчлөлт (2018 оны 12 дугаар сарын 31 ба 2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн хөвөгч хүүгийн өөрчлөлт)-ийн үзүүлэх нөлөөллийг хэлнэ.

Валют	Хүүгийн түвшний өөрчлөлт	Цэвэр хүүгийн орлогын мэдрэмж	
		2018 мян.төг	2017 мян.төг
Евро	+/-120	9,604	15,694
Америк доллар	+/-120	1,030,537	68,406
Төгрөг	+/-120	1,491,535	515,784

Гадаад валютын эрсдэл

Гадаад валютын эрсдэл гэдэг нь санхүүгийн хэрэгслүүдийн үнэ цэнэ гадаад валютын ханшийн сөрөг өөрчлөлтийн улмаас хэлбэлзэх эрсдэл юм. Банкны удирдлага гадаад валютын позицууд дээр хязгаар тогтоож өгдөг ба тэдгээрийг тогтмол хянадаг. Үүнээс гадна Банк нь гадаад валютын эрсдэлийг удирдах, хэмжих үйл ажиллагаандаа VaR загварыг ашигладаг. VaR нь тодорхой хугацаанд ба өгөгдсөн итгэлцлийн түвшинд багцын зах зээлийн үнэд гарч болох өөрчлөлтийг ойролцоолон тооцоолох замаар санхүүгийн эрсдэлийг хэмжихэд ашиглагддаг арга юм.

VaR аргачлалын зорилго болон хязгаарлалтууд

VaR загвар нь зах зээлийн хэвийн орчинд зах зээлийн эрсдэлийг хэмжихэд ашигладаг. Эдгээр загварууд нь зах зээлийн хэвийн орчинд нөлөө үзүүлж буй эрсдэлийн хүчин зүйлүүд дээр гарч буй аливаа өөрчлөлтүүд нь хэвийн тархалттай байна гэж авч үздэг. Банк нь өнгөрсөн нэг өдрийн түүхэн өгөгдөлд суурилан валютын багцад гарч болох өөрчлөлтүүдийг тооцоолохдоо түүхэн болон Монте Карло гэх хоёр загварыг ашигладаг. Банкны хэрэглэж буй VaR аргачлал нь 99 хувийн итгэлцлийн түвшин ба хэрэв одоогийн зах зээлийн эрсдэлийн хэмжээ нэг өдөр өөрчлөгдөхгүй хэвээр байхад болзошгүй алдагдлын хэмжээ нь хэтэрч илүү гарахгүй байх нэг өдрийн хугацааг ашигладаг ба эдгээр хувьсагчуудыг зах зээлийн өгөгдлийн 250 өдрийн хөдөлгөөнийг ажигласны үндсэн дээр тодорхойлдог. 99%-ийн итгэлцлийн түвшинг ашиглана гэдэг нь VaR-ын дүнгээс илүү гарсан алдагдалтай өдөр 100 өдөр тутамд нэгээс илүү тохиолдохгүй гэсэн үг.

VaR нь зах зээлийн үнэ ба үнийн ирээдүйн хөдөлгөөн нь статистик тархалттай байна гэж үздэг, мөн зах зээлийн үнийн түүхэн корреляц ба огцом өөрчлөлтүүд дээр суурилдаг учраас энэ аргыг хэрэглэхэд зарим нэг хязгаарлалтууд байдаг. VaR арга нь мэдээллийг гаргахдаа түүхэн өгөгдлүүд дээр их тулгуурладаг, эрсдэлийн хүчин зүйлүүдийн ирээдүйн өөрчлөлт ба хөдөлгөөнийг тодорхой харуулж чаддаггүй зэргийн улмаас хэрэв эрсдэлийн хүчин зүйлүүдийн өөрчлөлт нь хэвийн тархалттай байна гэсэн төсөөллөөс зөрвөл, зах зээлийн том хөдөлгөөний магадлалыг дутуу үнэлж болно. Эрсдэлийн хүчин зүйлүүд ба тодорхой нэг хэрэгслүүдийн хувьд тэдгээр хүчин зүйлүүдийн хоорондын хамаарлын талаар хийсэн төсөөллүүдийн улмаас VaR нь дутуу эсвэл илүү тооцоолж болно. Позицууд нь өдрийн туршид өөрчлөгдөөгүй байсан ч VaR нь зөвхөн ажлын өдөр дуусах үеийн байдлаарх багцын эрсдэлийг илэрхийлдэг ба 99 хувийн итгэлцлийн түвшнээс давсан аливаа нэг алдагдлыг тооцож үздэггүй.

VaR-ын хязгаар ба алдагдлын хэмжээ нь удирдлагаас тогтоож өгсөн хязгаарт байгаа эсэхийг тогтмол шалгаж үздэг. Гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн санхүүгийн хэрэгсэл дээр нэг өдрийн хугацаанд гарч болох алдагдлын хэмжээг VAR аргаар тооцоолж гаргасныг дор үзүүлэв. Үүнд:

	Түүхэн загвар мян.төг	Монте Карло загвар мян.төг
2018.12.31-ний өдөр	(69,472)	(68,694)
2018 оны өдрийн дундаж	(262,818)	(261,391)
2018 оны дээд хэмжээ	(593,011)	(575,517)
2018 оны доод хэмжээ	(69,472)	(68,694)
2017.12.31-ний өдөр	(347,492)	(350,272)
2017 оны өдрийн дундаж	(295,356)	(293,975)
2017 оны дээд хэмжээ	(703,454)	(702,047)
2017 оны доод хэмжээ	(162,576)	(155,098)

Дараах хүснэгтэд гадаад валютын эрсдэлд өртөж болох Банкны хөрөнгийн дүнг 2018 болон 2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр үзүүлэв. Хүснэгтэд санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бүртгэлийн дүнг гадаад валют тус бүрээр бүлэглэн үзүүлэв.

Санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөр, валютаар	Төгрөг мян.төг	Ам.доллар мян.төг	Евро мян.төг	Бусад мян.төг	Нийт мян.төг
2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр					
Хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах (Тодруулга 11)	136,104,954	130,075,223	2,611,327	9,896,926	278,688,430
Бусад банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж (Тодруулга 12)	296	26,811,413	1,159,917	1,444,611	29,416,237
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл (Тодруулга 13)	4,225,997	–	–	–	4,225,997
Зээл ба урьдчилгаа (Тодруулга 14)	1,744,625,654	8,702,512	287	15,471	1,753,343,924
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт					
- борлуулахад бэлэн (Тодруулга 15)	562,415,741	–	14,129	–	562,429,870
- буцаан худалдах нөхцөлтэй хэлцэлд барьцаалсан борлуулахад бэлэн (Тодруулга 15)	153,892,396	–	–	–	153,892,396
- буцаан худалдах нөхцөлтэй хэлцэлд барьцаалсан дуусгавар хугацаа хүртэл нь эзэмших (Тодруулга 15)	16,879,532	70,163,500	–	–	87,043,032
Бусад хөрөнгө	8,528,052	310,484	14,940	–	8,853,476
	2,626,998,046	236,063,132	3,800,600	11,357,008	2,877,893,362
Өр төлбөр					
Банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж (Тодруулга 21)	64,293,367	8,832,776	507,419	566,082	74,199,644
Буцаан худалдах нөхцөлтэй хэлцэл (Тодруулга 22)	157,447,493	72,314,169	–	–	229,761,662
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл (Тодруулга 13)	5,286	–	–	–	5,286
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж (Тодруулга 23)	1,832,411,707	218,879,450	3,213,828	9,585,557	2,064,090,542
Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл (Тодруулга 24)	335,585,854	1,338,566	–	–	336,924,420
Бусад өр төлбөр (Тодруулга 25)	10,489,802	561,226	48,683	127,406	11,227,117
	2,400,233,509	301,926,187	3,769,930	10,279,045	2,716,208,671
Цэвэр дүн	226,439,113	(65,863,055)	30,670	1,077,963	161,684,691

Санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөр, валютаар	Төгрөг мян.төг	Ам.доллар мян.төг	Евро мян.төг	Бусад мян.төг	Нийт мян.төг
2017 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр					
Хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах (Тодруулга 11)	204,093,339	47,285,190	2,799,060	15,744,430	269,922,019
Бусад банк, санхүүгийн байгууллага дах харилцах, хадгаламж (Тодруулга 12)	300,890	42,685,903	2,014,445	4,302,891	49,304,129
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл (Тодруулга 13)	282,957	–	–	–	282,957
Зээл ба урьдчилгаа (Тодруулга 14)	1,387,641,936	12,115,477	–	1,457	1,399,758,870
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт					
- борлуулахад бэлэн (Тодруулга 15)	426,557,908	–	12,461	–	426,570,369
- буцаан худалдах нөхцөлтэй хэлцэлд барьцаалсан борлуулахад бэлэн (Тодруулга 15)	57,484,630	36,471,784	–	–	93,956,414
- буцаан худалдах нөхцөлтэй хэлцэлд барьцаалсан дуусгавар хугацаа хүртэл нь эзэмших (Тодруулга 15)	7,760,816	–	–	–	7,760,816
Бусад хөрөнгө	2,494,100	228,273	1,449	18,160	2,741,982
	2,086,616,576	138,786,627	4,827,415	20,066,938	2,250,297,556
Өр төлбөр					
Банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж (Тодруулга 21)	170,026,580	21,930,559	184,324	1,140,920	193,282,383
Буцаан худалдах нөхцөлтэй хэлцэл (Тодруулга 22)	7,722,342	–	–	–	7,722,342
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж (Тодруулга 23)	1,429,347,185	125,975,687	4,615,347	7,257,006	1,567,195,225
Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл (Тодруулга 24)	303,535,254	1,363,554	–	–	304,898,808
Бусад өр төлбөр (Тодруулга 25)	7,754,952	231,791	4,467	17,301	8,008,511
	1,918,386,313	149,501,591	4,804,138	8,415,227	2,081,107,269
Цэвэр дүн	168,230,263	(10,714,964)	23,277	11,651,711	169,190,287

Үйл ажиллагааны эрсдэл

Үйл ажиллагааны эрсдэл гэдэг нь системийн доголдол, хувь хүний санамсаргүй болон санаатай үйлдэл болон бусад гадаад хүчин зүйлүүдийн улмаас Банк алдагдалд орж болох эрсдэл юм. Хяналт алдагдах үед үйл ажиллагааны эрсдэл нь Банкны нэр хүнд унах, хуулийн болон зохицуулалтын асуудалд орох, улмаар санхүүгийн алдагдалд ороход ч хүргэж болно. Банк хэдийгээр үйл ажиллагааны эрсдэлийг бүрэн арилгах бололцоогүй ч хяналт, мониторинг сайжруулах замаар энэ төрлийн эрсдэлийг удирдаж болно. Хяналтад ажил үүргийн хуваарь, хяналттай системд нэвтрэх, тулган баталгаажуулах журмууд, боловсон хүчний боловсрол, дотоод аудитыг ашиглах зэрэг үнэлгээний үйл явцуудыг ашиглан Банк нь үйл ажиллагааны эрсдэлийг удирдан, бууруулахыг зорьдог.

31. БОДИТ ҮНЭ ЦЭНИЙН ТОДРУУЛГА

Бодит үнэ цэнэ болон бодит үнэ цэнийн түвшинг тодорхойлох

Бодит үнэ цэнэ гэдэг нь хэмжилтийн өдрөөр зах зээлд оролцогч талуудын хооронд хийгдсэн хөрөнгө борлуулсанаас хүлээн авсан эсвэл өр төлбөрт шилжүүлсэн ажил гүйлгээний үнэ, санхүүгийн хэрэгслийн зах зээл дээр арилжаалагдах дүн юм. Зах зээл дээр бүртгэлгүй санхүүгийн хэрэгслийн хувьд бодит үнэ цэнийг нь тохиромжтой үнэлгээний аргуудыг ашиглан тодорхойлно.

Дараах хүснэгтэд бодит үнэ цэнээрээ бүртгэгдсэн санхүүгийн хэрэгслүүдийг бодит үнэ цэнийн түвшнээр нь ангилан үзүүлэв.

	Түвшин 1 мян.төг	Түвшин 2 мян.төг	Түвшин 3 мян.төг	Нийт мян.төг
2018.12.31-ний өдрөөр				
Санхүүгийн хөрөнгө				
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт - борлуулахад бэлэн (Тодруулга 15)	7,295,660	555,120,081	14,129	562,429,870
Дахин үнэлсэн хөрөнгө (Тодруулга 17)	–	–	77,194,913	77,194,913
Дахин үнэлсэн газрын эрх (Тодруулга 18)	–	–	1,072,299	1,072,299
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл (Тодруулга 13)	–	4,225,997	–	4,225,997
Нийт	7,295,660	559,346,078	78,281,341	644,923,079

	Түвшин 1 мян.төг	Түвшин 2 мян.төг	Түвшин 3 мян.төг	Нийт мян.төг
2017.12.31-ний өдрөөр				
Санхүүгийн хөрөнгө				
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт - борлуулахад бэлэн (Тодруулга 15)	5,253,299	421,304,609	12,461	426,570,369
Дахин үнэлсэн хөрөнгө (Тодруулга 17)	–	–	62,487,953	62,487,953
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл (Тодруулга 13)	–	282,957	–	282,957
Нийт	5,253,299	421,587,566	62,500,414	489,341,279

1, 2 болон 3 дугаар түвшний хоорондох хөдөлгөөн

Бодит үнэ цэнээрээ бүртгэгдсэн, санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийн 1, 2 болон 3 дугаар түвшний хооронд хөдөлгөөн гараагүй болно.

3 дугаар түвшний бодит үнэ цэнийн хэмжилтэнд орсон хөдөлгөөнийг доорх хүрснэгтүүдэд харуулав:

Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалт

	2018 мян.төг	2017 мян.төг
01 дүгээр сарын 01-ний өдөр	12,461	11,205
Худалдан авалт	1668	5,390
Борлуулалт	–	(4,134)
12 дугаар сарын 31-ний өдөр	14,129	12,461

Дахин үнэлсэн хөрөнгө

	2018 мян.төг	2017 мян.төг
01 дүгээр сарын 01-ний өдөр	62,487,953	61,933,925
Нэмэгдсэн (Тодруулга 17)	4,404,174	2,538,600
Ашиг, алдагдал болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэсэн элэгдэл (Тодруулга 17)	(1,803,107)	(1,908,940)
Дахин үнэлгээ	12,619,956	–
Хасагдсан (Тодруулга 17)	(514,063)	(75,632)
12 дугаар сарын 31-ний өдөр	77,194,913	62,487,953

ТӨРИЙН БАНК ХХК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2018 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

Дахин газрын эрх

	2018 мян.төг	2017 мян.төг
01 дүгээр сарын 01-ний өдөр	–	–
Дахин үнэлгээ	1,072,299	–
12 дугаар сарын 31-ний өдөр	1,072,299	–

Биржид бүртгэлгүй борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалт

3 дугаар түвшний санхүүгийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнийн таамаглал дах үндэслэлтэй боломжит өөрчлөлтийн нөлөөллийг бодит үнэ цэнийг найдвартай хэмжих боломжгүй тул тооцоолоогүй болно.

Хөрөнгийн дахин үнэлгээ

Хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг хараат бус мэргэшсэн үнэлгээний байгууллагын гүйцэтгэсэн үнэлгээнд үндэслэсэн болно. Газар болон барилгын бодит үнэ цэнийг зах зээлийн арга хандлага, орлого арга хандлага болон өртгийн арга хандлагыг ашиглан тодорхойлсон. Зах зээлийн арга хандлага нь зах зээл дээрх ижил төстэй барилгын мэдээллийг түүний байршил, нөхцөл байдал, насжилт, жагсаалт болон бусад төстэй үзүүлэлтүүдийг харьцуулан гүйцэтгэсэн үнэлгээ юм. Орлогын арга хандлага нь зах зээл дээрх ижил төстэй барилгын түрээсээс бий болох түрээсийн орлого эсвэл ойролцоо байрлах Банкны өөрийн түрээслэж буй салбарын барилгын түрээсийн дүнг тодорхой дискаунтын хувь хэмжээгээр тохируулсан үнэлгээ юм.

Өртгийн арга хандлага нь зах зээлийн үнэ болон гүйлгээний үнэ эсвэл түрээсийн дүнг тодорхойлох боломжгүй, алслагдмал байрлах барилгыг дахин барьж байгуулах өртгийг барилгын өртөг, инфляци болон барилгын статистик болон хөрөнгийн насжилт, нөхцөл байдлыг харгалзан тодорхойлсон үнэлгээ юм.

Хэрэв зах зээлийн үнэ нь 2%-иар өсвөл/буурвал, хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ 1,543,898 мян.төгрөгөөр (2017 онд 1,249,759 мян.төгрөг) өсөхөөр/буурахаар байна.

Бодит үнэ цэнээрээ тусгагдаагүй санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бодит үнэ цэнэ

Санхүүгийн тайланд бодит үнэ цэнээрээ хараахан бүртгэгдээгүй байгаа санхүүгийн

хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход ашиглах аргачлал, таамаглалыг доор харуулав.

Тогтмол хүүтэй санхүүгийн хэрэгсэл

Хорогдуулсан өртгөөр илэрхийлэгдсэн тогтмол хүүтэй санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийг Монгол Улс дахь ижил төстэй санхүүгийн хэрэгслүүдийн одоогийн зах зээлийн хүү болон тэдгээр санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрсөн үеийн зах зээлийн хүүтэй харьцуулан тооцно. Удирдлагын гүйцэтгэсэн бодит үнэ цэнийн үнэлгээг харахад, нэг жилээс дээш хугацаатай банк, санхүүгийн байгууллага дах харилцах, хадгаламжийн бодит үнэ цэнийг санхүүгийн тайланд толилуулсанаар дансны үнэ цэнэ байна. Энэ нь адил төстэй хадгаламжийн бүтээгдэхүүнд ногдож байгаа өнөөгийн зах зээлийн хүү нь зах зээлд анх гаргасан хүүгээс огцом өөрчлөгдөхгүй гэсэн зарчимаас үүдэлтэй.

	Дансны үнэ мян.төг	Бодит үнэ цэнэ мян.төг
2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр		
Санхүүгийн хөрөнгө		
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (Тодруулга 14)	1,753,343,924	1,753,343,924
	1,753,343,924	1,753,343,924
Санхүүгийн өр төлбөр		
Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл (Тодруулга 24)	336,924,420	336,924,420
	336,924,420	336,924,420
2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр		
Санхүүгийн хөрөнгө		
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (Тодруулга 14)	1,399,758,870	1,399,758,870
	1,399,758,870	1,399,758,870
Санхүүгийн өр төлбөр		
Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл (Тодруулга 24)	304,898,808	304,898,808
	304,898,808	304,898,808

Банкны гол удирдах албан тушаалтнуудтай хийсэн ажил гүйлгээ

Тайлант жилийн турш Банкны захирлууд болон Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн гишүүдэд олгосон нийт олговрын дүнг дараах хүснэгтээс харна уу. Үүнд:

	2018 мян.төг	2017 мян.төг
<i>Богино хугацаат тэтгэмж:</i>		
Цалин	1,246,824	1,446,833
Эрүүл мэнд нийгмийн даатгалын сан	181,765	14,000
Урамшуулал, бусад тэтгэмж	269,589	194,628
	1,698,178	1,655,461

Банкны гол удирдах албан тушаалтнууд болон захирлуудтай хийсэн ажил гүйлгээ

	2018 мян.төг	2017 мян.төг
Гол удирдах албан тушаалтнуудад олгосон зээл	1,461,759	482,142
Гол удирдах албан тушаалтнуудын байршуулсан хадгаламж	254,775	304,638

Гол удирдах албан тушаалтнууд нь Банктай бизнесийн хэвийн үйл ажиллагаан дээр үндэслэн банк болон харилцагчийн харилцаатай ба энэ нь ижил төстэй ажил эрхэлж байгаа бусад хүмүүс, эсвэл бусад ажилтнуудтай хийсэн харьцуулж болохуйц гүйлгээнүүдтэй хүүгийн төвшин болон барьцааны хувьд ерөнхийдөө ижил нөхцөлтэй байсан. Эдгээр гүйлгээнүүд нь эргэн төлөлтийн хэвийн эрсдэлээс илүү эрсдэл эсвэл бусад тааламжгүй шинж чанаруудыг агуулаагүй болно.

Гол удирдах албан тушаалтнуудад олгосон зээл болон урьдчилгаа нь барьцаатай бөгөөд жилийн 5%-иас 26% хүүтэй (2017 онд 5%-иас 36%) ба 1-ээс 32 хүртэл жилийн эргэн төлөгдөх хугацаатай байна. Уг санхүүгийн жилд эдгээр зээлээс олсон хүүгийн орлого нь 158.68 сая төгрөг (2017 онд 49.66 сая төгрөг) болно.

Гол удирдах албан тушаалтнуудын харилцах, хадгаламж нь жилийн 1.4% -иас 15.3%-ийн хүүтэй байсан (2017 онд 0.6%-иас 17.8% байсан). Тухайн санхүүгийн жилд эдгээр харилцах, хадгаламжид төлсөн хүүгийн зардал 4.6 сая төгрөг (2017 онд 5.1 сая төгрөг) байна.

Банкны хувьцаа эзэмшигчидийн дансны үлдэгдэл

12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх үлдэгдэл дараах байдалтай байна:

	2018 мян.төг	2017 мян.төг
Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл (Тодруулга 24)	(85,227,393)	(85,111,859)
Хоёрдогч өглөг (Тодруулга 27)	(65,000,000)	(65,000,000)
Харилцах, хадгаламж	(84,852,849)	(44,969,680)
Бирж дээр бүртгэлгүй Засгийн газрын бонд (Тодруулга 15)	79,162,116	50,814,053
Бирж дээр бүртгэлтэй Засгийн газрын үнэт цаас (Тодруулга 15)	120,100	43,181,807
Өрийн бичиг (Тодруулга 24)	(61,679,526)	–

Хувьцаа эзэмшигчидтэй хийсэн ажил гүйлгээ:

Тайлант жилд хийгдсэн гол гол ажил гүйлгээнүүд:

	2018 мян.төг	2017 мян.төг	
Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл	Хүлээн авсан санхүүжилт	79,572,823	15,010,091
	Эргэн төлөлт	17,777,763	5,164,890
Харилцах, хадгаламж	Байршуулсан хадгаламж	1,379,994,702	1,163,827,008
	Таган авсан хадгаламж	1,467,255,916	1,184,302,280

Хувьцаа эзэмшигчдийн харилцах, хадгаламж нь жилийн 3.6%-иас 9.6%-ийн хүүтэй байсан. Тухайн санхүүгийн жилд эдгээр харилцах, хадгаламжид төлсөн хүүгийн зардал 604.0 сая (2017 онд 1,194 сая төгрөг) байна.

Хувьцаа эзэмшигчдээс авсан зээл нь жилийн 1.5%-иас 7.0%-ийн хүүтэй байсан. Тайлант жилд эдгээр зээлд төлсөн хүүгийн зардал 2,716 сая төгрөг (2017 онд 2,742 сая төгрөг) байна.

Хоёрдогч өглөг нь хүүгүй, хугацааны эцэст Төрийн Банкны 65,000 ширхэг хувьцаанд хөрвөх нөхцөлтэй байна. (Тодруулга 27-г харна уу.)

ТӨРИЙН БАНК ХХК
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2018 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

Монголбанкны дансдын үлдэгдэл 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх үлдэгдэл дараах байдалтай байна :	2018 мян.төг	2017 мян.төг
Монголбанк дахь харилцах (Тодруулга 11)	234,016,875	217,597,406
Монголбанкны үнэт цаас (Тодруулга 15)	654,610,692	379,735,030
Буцаан худалдан авах нөхцөлтэй хэлцэл (Тодруулга 22)	(7,717,585)	(7,722,342)
Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл (Тодруулга 24)	(57,565,069)	(91,452,174)

Монголбанкттай хийсэн ажил гүйлгээ

Тайлант жилд хийгдсэн гол гол ажил гүйлгээнүүд:

	2018 мян.төг	2017 мян.төг
Монголбанкны харилцах Байршуулсан харилцах	17,069,186,592	10,835,529,519
Татан авсан харилцах	17,052,767,123	10,838,640,879
Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл Хүлээн авсан санхүүжилт	14,311,618	175,044
Эргэн төлөлт	48,198,723	22,032,786

Тайлант жилд Монголбанкттай хийсэн ажил гүйлгээтэй холбоотой хүлээн зөвшөөрсөн хүүгийн орлого болон хүүгийн зардал нь 44,001 сая төгрөг болон 3,597 сая төгрөг (2017 онд 20,495 сая төгрөг болон 4,539 сая төгрөг) байна.

Бусад засгийн газрын байгууллагуудын дансдын үлдэгдэл

12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх үлдэгдэл дараах байдалтай байна:

	2018 мян.төг	2017 мян.төг
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	(194,731,184)	(199,416,100)
Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл (Тодруулга 24)	(69,848,449)	(86,441,824)
Буцаан худалдан авах нөхцөлтэй хэлцэл (Тодруулга 22)	(149,729,908)	–
Банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	–	34,404,800
Буцаан худалдан авах нөхцөлтэй гэрээнд барьцаалсан борлуулахад бэлэн биржид бүртгэлгүй бонд (Тодруулга 15)	7,760,816	7,760,816
Бусад хөрөнгө: Авлага (Тодруулга 16)	7,436,601	7,436,601

Бусад засгийн газрын байгууллагуудтай хийсэн ажил гүйлгээ

Тайлант жилд хийгдсэн гол гол ажил гүйлгээнүүд:

		2018 мян.төг	2017 мян.төг
Харилцах, хадгаламж	Хадгаламж хийсэн	1,730,314,227	2,528,759,516
	Татан авсан	1,734,999,143	2,496,702,346
Банк, санхүүгийн байгууллага дахь хадгаламж, харилцах	Хадгаламж хийсэн	86,413,338	114,203,336
	Татан авсан	120,818,138	167,231,971
Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл	Хүлээн авсан санхүүжилт	10,959,605	476,987
	Эргэн төлсөн	27,552,980	15,986,233

Тайлант жилд бусад засгийн газрын байгууллагуудтай хийсэн ажил, гүйлгээтэй холбоотой хүлээн зөвшөөрсөн хүүгийн орлого болон хүүгийн зардал нь 0 болон 16,035 сая төгрөг (2017 онд 3,836 сая төгрөг болон 20,924 сая төгрөг байсан).

Холбоотой талуудтай хийсэн гүйлгээний нөхцөлүүд

Бизнесийн ердийн үйл ажиллагааны үр дүнд дээр дурьдсан үлдэгдэл дүнгүүд үүссэн болно. Тайлант жилийн эцсээрх зээл болон урьдчилгаанаас бусад үлдэгдэл дүн нь барьцаа хөрөнгөгүй болно. Бусад холбоотой талуудын өглөг эсвэл авлагын дүнд ямар нэгэн хүлээн авсан эсвэл гаргасан баталгаа байхгүй. 2017 болон 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилүүдэд Банк өөрийн холбоотой талуудтай холбоотойгоор найдваргүй авлагын сан байгуулаагүй болно.

Банк нь НББОУС 24-ийн өөрчлөлт болох “Төрийн оролцоот байгууллагуудын хувьд шаардлагатай тодруулгын хэсэгчилсэн хөнгөлөлт” хэсгийг хэрэгжүүлсэн. Иймд төрийн оролцоот байгууллагуудтай хийсэн дангаар материаллаг бус ажил гүйлгээнүүд нь санхүүгийн тайлангийн тодруулгад тусгагдаагүй болно.

33. ХӨРӨНГӨ БОЛОН ӨР ТӨЛБӨРИЙН ХУГАЦААНЫ ШИНЖИЛГЭЭ

Дараах хүснэгтэнд Банкны хөрөнгө, өр төлбөрийн эргэн төлөх, эргэн төлөгдөх болон барагдуулах хугацааны шинжилгээг харуулсан байна. Тодруулга 30.3 “Төлбөрийн чадварын эрсдэл ба эх үүсвэрийн удирдлага”-аас Банкны зүгээс барагдуулах бууруулж тооцоогүй гэрээт үүргүүдийг харна уу.

	12 сар хүртгэлх мян.төг	12 сараас дээш мян.төг	Нийт мян.төг
2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр			
Санхүүгийн хөрөнгө			
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах (Тодруулга 11)	278,688,430	–	278,688,430
Бусад банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж (Тодруулга 12)	29,416,237	–	29,416,237
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл (Тодруулга 13)	4,225,997	–	4,225,997
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (Тодруулга 14)	407,692,712	1,345,651,212	1,753,343,924
Санхүүгийн хэрэгсэл			
- борлуулахад бэлэн (Тодруулга 15)	520,372,432	42,057,438	562,429,870
- буцаан худалдан авах нөхцөлтэй хэлцэлд барьцаалсан борлуулахад бэлэн (Тодруулга 15)	153,892,396	–	153,892,396
- буцаан худалдан авах нөхцөлтэй хэлцэлд барьцаалсан дуусгавар хугацаа хүртэл нь эзэмших (Тодруулга 15)	22,200,616	64,842,416	87,043,032
Бусад хөрөнгө (Тодруулга 16)	8,853,476	–	8,853,476
	1,425,342,296	1,452,551,066	2,877,893,362
Санхүүгийн бус хөрөнгө			
Бусад хөрөнгө (Тодруулга 16)	4,812,125	–	4,812,125
Үндсэн хөрөнгө (Тодруулга 17)	–	102,640,378	102,640,378
Борлуулах зориулалттай хөрөнгө (Тодруулга 19)	1,966,138	–	1,966,138
Биет бус хөрөнгө (Тодруулга 18)	–	2,637,230	2,637,230
	6,778,263	105,277,608	112,055,871
Нийт	1,432,120,559	1,557,828,674	2,989,949,233
Санхүүгийн өр төлбөр			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж (Тодруулга 21)	74,199,644	–	74,199,644
Буцаан худалдах нөхцөлтэй хэлцэл (Тодруулга 22)	157,447,493	72,314,169	229,761,662
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл (Тодруулга 13)	5,286	–	5,286
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж (Тодруулга 23)	1,916,307,558	147,782,984	2,064,090,542
Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл (Тодруулга 24)	171,847,155	165,077,265	336,924,420
Бусад өр төлбөр (Тодруулга 25)	11,227,117	–	11,227,117
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр (Тодруулга 20)	584,084	–	584,084
	2,331,618,337	385,174,418	2,716,792,755
Цэвэр*	(899,497,778)	1,172,654,256	273,156,478

* Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн тодорхой ангиллыг гэрээний үүрэг дээр үндэслэсэн байна. Гэсэн хэдий ч, Банк харилцагчдын дийлэнх нь гэрээт хугацаанаасаа өмнө зарлагын гүйлгээ хийхгүй гэсэн хүлээлттэй байгаа ба хадгаламжийн татан авалтын түүхэн өгөгдлүүд дээр үндэслэн Банкны хүлээж буй мөнгөн урсгалыг хүснэгтэд тусгаагүй болно.

	12 сар хүртэлх мян.төг	12 сараас дээш мян.төг	Нийт мян.төг
2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр			
Санхүүгийн хөрөнгө			
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах (Тодруулга 11)	269,922,019	–	269,922,019
Бусад банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж (Тодруулга 12)	49,304,129	–	49,304,129
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл (Тодруулга 13)	282,957	–	282,957
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (Тодруулга 14)	443,509,912	956,248,958	1,399,758,870
Санхүүгийн хэрэгсэл			
- борлуулахад бэлэн (Тодруулга 15)	422,929,298	3,641,071	426,570,369
- буцаан худалдан авах нөхцөлтэй хэлцэлд барьцаалсан борлуулахад бэлэн (Тодруулга 15)	–	93,956,414	93,956,414
- буцаан худалдан авах нөхцөлтэй хэлцэлд барьцаалсан дуусгавар хугацаа хүртэл нь эзэмших (Тодруулга 15)	–	7,760,816	7,760,816
Бусад хөрөнгө (Тодруулга 16)	2,741,982	–	2,741,982
	1,188,690,297	1,061,607,259	2,250,297,556
Санхүүгийн бус хөрөнгө			
Бусад хөрөнгө (Тодруулга 16)	3,780,311	–	3,780,311
Үндсэн хөрөнгө (Тодруулга 17)	–	82,858,961	82,858,961
Биет бус хөрөнгө (Тодруулга 18)	–	1,402,091	1,402,091
	3,780,311	84,261,052	88,041,363
Нийт	1,192,470,608	1,145,868,311	2,338,338,919
Санхүүгийн өр төлбөр			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж (Тодруулга 21)	193,282,383	–	193,282,383
Буцаан худалдах нөхцөлтэй хэлцэл (Тодруулга 22)	–	7,722,342	7,722,342
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж (Тодруулга 23)	1,420,637,003	146,558,222	1,567,195,225
Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл (Тодруулга 24)	67,532,027	237,366,781	304,898,808
Бусад өр төлбөр (Тодруулга 25)	8,008,511	–	8,008,511
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр (Тодруулга 20)	377,632	–	377,632
	1,689,837,556	391,647,345	2,081,484,901
Цэвэр*	(497,366,948)	754,220,966	256,854,018

* Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн тодорхой ангиллыг гэрээний үүрэг дээр үндэслэсэн байна. Гэсэн хэдий ч, Банк харилцагчдын дийлэнх нь гэрээт хугацаанаасаа өмнө зарлагын гүйлгээ хийхгүй гэсэн хүлээлттэй байгаа ба хадгаламжийн татан авалтын түүхэн өгөгдлүүд дээр үндэслэн Банкны хүлээж буй мөнгөн урсгалыг хүснэгтэд тусгаагүй болно.

34. ХӨРӨНГИЙН ЗОХИСТОЙ ХАРЬЦАА

Банкны хөрөнгийн зохистой байдлыг Монголбанкнаас баталсан дүрэм, журам болон тогтоосон харьцаануудыг ашиглан хянадаг. Өнгөрсөн тайлант жилд Банк нь зохицуулагч байгууллагын хөрөнгийн бүх шаардлагуудыг бүрэн хангаж ажилласан.

Капиталын удирдлага

Банкны капиталын удирдлагын үндсэн зорилго нь хөндлөнгөөс тавигдсан зохистой харьцааны шаардлагуудыг биелүүлэх ба сөрөг цочролыг дааж чадах өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг хадгалахад оршдог.

Банк өөрийн хөрөнгийн бүтцийг удирдаж, эдийн засгийн нөхцөл байдал болон үйл ажиллагааныхаа эрсдэлийн шинж чанарт орсон өөрчлөлтүүдийг харгалзан капиталын бүтэцдээ залруулга хийдэг.

Зохицуулалттай капитал

Монголбанкнаас арилжааны банкуудын нэгдүгээр зэрглэлийн өөрийн хөрөнгийн эрсдэлээр жигнэсэн активын зохистой харьцааг хамгийн багадаа 9% (2017 онд 9%), өөрийн хөрөнгийн эрсдэлээр жигнэсэн активын харьцааг 14% (2017 онд 14%)-иас доошгүй байхаар тогтоосон байдаг бөгөөд эдгээр харьцаа нь эрсдэлийн уг шинж чанараар нь тохируулсан хөрөнгө болон нийт капиталыг авч тооцоолсон байдаг. Банкны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг доор үзүүлэв.

	2018	2017
Өөрийн хөрөнгийн эрсдэлээр жигнэсэн харьцаа	10.52%	12.84%
Эрсдэлээр жигнэсэн хөрөнгийн харьцаа	16.03%	18.61%
I-р зэрэглэлийн хөрөнгө		
Энгийн хувьцаа	113,000,000	113,000,000
Бусад сан	693,669	693,669
Хуримтлагдсан ашиг	65,566,592	63,610,132
Нийт I-р зэрэглэлийн хөрөнгийн дүн	179,260,261	177,303,801
II-р зэрэглэлийн хөрөнгө		
Дахин үнэлгээний нэмэгдэл	23,535,557	10,195,302
Нийгмийн хөгжлийн сан	956,832	956,832
Борлуулахад бэлэн нөөц	4,403,828	3,398,083
Хоёрдогч өглөг	65,000,000	65,000,000
Нийт II-р зэрэглэлийн хөрөнгийн дүн	93,896,217	79,550,217
Нийт капитал/капиталын суурь	273,156,478	256,854,018

12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх эрсдэлээр нь жигнэсэн хөрөнгийг эрсдэлийн ангилал тус бүрээр үзүүлбэл:

%	2018		2017	
	Хөрөнгө мян.төг	Эрсдэлээр жигнэсэн мян.төг	Хөрөнгө мян.төг	Эрсдэлээр жигнэсэн мян.төг
0	1,106,757,750	–	813,481,960	–
20	29,713,155	5,942,631	6,573,008	1,314,602
50	253,986,692	126,993,346	308,419,217	154,209,608
70	100,735,476	70,514,834	161,435,593	113,004,915
100	1,491,680,808	1,491,680,808	1,106,000,089	1,106,000,089
120	7,075,352	8,490,423	4,859,174	5,831,009
150	–	–	–	–
Нийт	2,989,949,232	1,703,622,042	2,400,769,041	1,380,360,223

Энэхүү санхүүгийн тайланг нийтлэн гаргахыг баталсан өдрөөр Төрийн Банк нь АЧҮ-ний үр дүнгээр Монголбанкнаас шаардсан бүх зээлийн болзошгүй эрсдэлийн санг бүртгэсэн бөгөөд Монголбанкны одоогийн өөрийн хөрөнгийн шаардлага болон 2021 оны эцэст хувьцаат капиталыг 100 тэрбум төгрөг хүртэл нэмэгдүүлэх шаардлагыг мөн хангасан байна.

35. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛТЫН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН НӨЛӨӨ

Дараах хүснэгтэнд СТОУС-аас СТОУС-д тулгуурлан Монголбанкнаас баталсан заавар, журам болж өөрчлөгдсөн нягтлан бодох бүртгэлийн үзэл баримтлалын өөрчлөлтийн нөлөөг харуулсан.

	Өөрчлөлтийн өмнөх бүртгэл 2017.12.31	Залруулга	Эхний үлдэгдэл 2018.01.01
	MNT'000	MNT'000	MNT'000
ХӨРӨНГӨ			
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах	269,922,019	–	269,922,019
Бусад банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	49,304,129	–	49,304,129
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	282,957	–	282,957
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	1,399,758,870	–	1,399,758,870
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – борлуулахад бэлэн	520,526,783	(93,956,414)	426,570,369
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – буцаан худалдан авах нөхцөлтэй хэлцэлд барьцаалсан борлуулахад бэлэн	7,760,816	(7,760,816)	–
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – Дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших	–	93,956,414	93,956,414
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт - буцаан худалдан авах нөхцөлтэй хэлцэлд барьцаалсан дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших	–	7,760,816	7,760,816
Бусад хөрөнгө	6,522,293	–	6,522,293
Үндсэн хөрөнгө	82,858,961	–	82,858,961
Биет бус хөрөнгө	1,402,091	–	1,402,091
НИЙТ ХӨРӨНГӨ	2,338,338,919	–	2,338,338,919
ӨР ТӨЛБӨР			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	193,282,383	–	193,282,383
Буцаан худалдах нөхцөлтэй хэлцэл	7,722,342	–	7,722,342
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	1,573,467,532	(6,272,307)	1,567,195,225
Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл	298,626,501	6,272,307	304,898,808
Бусад өр төлбөр	8,008,511	–	8,008,511
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр	377,632	–	377,632
НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР	2,081,484,901	–	2,081,484,901
БАНКНЫ ХУВЬЦАА ЭЗЭМШИГЧДЭД НОГДОХ ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ			
Энгийн хувьцаа	113,000,000	–	113,000,000
Бусад нөөц	15,243,886	–	15,243,886
Хоёрдогч өглөг	65,000,000	–	65,000,000
Хуримтлагдсан ашиг	63,610,132	–	63,610,132
НИЙТ ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ	256,854,018	–	256,854,018
НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР БОЛОН ХӨРӨНГӨ	2,338,338,919	–	2,338,338,919

Дараах хүснэгтэнд СТОУС-аас СТОУС-д тулгуурлан Монголбанкнаас баталсан заавар, журам болж өөрчлөгдсөн нягтлан бодох бүртгэлийн үзэл баримтлалын өөрчлөлтийн нөлөөг харуулсан.

	Өөрчлөлтийн өмнөх бүртгэл 2016.12.31 MNT'000	Залруулга MNT'000	Эхний үлдэгдэл 2017.01.01 MNT'000
ХӨРӨНГӨ			
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах	288,418,179	–	288,418,179
Бусад банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	142,206,967	–	142,206,967
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	2,998,768	–	2,998,768
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	1,128,995,688	–	1,128,995,688
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – борлуулахад бэлэн	427,619,291	(321,243,169)	106,376,122
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – буцаан худалдан авах нөхцөлтэй хэлцэлд барьцаалсан борлуулахад бэлэн	7,760,816	(7,760,816)	–
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – Дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших	–	321,243,169	321,243,169
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – буцаан худалдан авах нөхцөлтэй хэлцэлд барьцаалсан дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших	–	7,760,816	7,760,816
Бусад хөрөнгө	12,778,559	–	12,778,559
Үндсэн хөрөнгө	78,914,811	–	78,914,811
Биет бус хөрөнгө	1,962,475	–	1,962,475
НИЙТ ХӨРӨНГӨ	2,091,655,554	–	2,091,655,554
ӨР ТӨЛБӨР			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	127,139,398	–	127,139,398
Буцаан худалдах нөхцөлтэй хэлцэл	7,722,342	–	7,722,342
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл	6,997	–	6,997
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	1,351,618,088	(4,779,893)	1,346,838,195
Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл	351,859,125	4,779,893	356,639,018
Бусад өр төлбөр	7,190,858	–	7,190,858
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр	561,859	–	561,859
НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР	1,846,098,667	–	1,846,098,667
БАНКНЫ ХУВЬЦАА ЭЗЭМШИГЧДЭД НОГДОХ ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ			
Энгийн хувьцаа	113,000,000	–	113,000,000
Бусад нөөц	16,691,594	–	16,691,594
Хоёрдогч өглөг	65,000,000	–	65,000,000
Хуримтлагдсан ашиг	50,865,293	–	50,865,293
НИЙТ ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ	245,556,887	–	245,556,887
НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР БОЛОН ХӨРӨНГӨ	2,091,655,554	–	2,091,655,554

36. ТАЙЛАНГИЙН ДАРААХ ҮЙЛ ЯВДАЛ

Удирдлага нь тайлангийн өдрөөс хойш санхүүгийн тайланд нөлөө үзүүлэх, залруулах эсвэл тодруулах шаардлагатай ямар нэгэн үйл явдлыг олж илрүүлээгүй болно.

37. МОНГОЛ ХЭЛ ДЭЭРХ ОРЧУУЛГА

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг Англи хэл дээр мөн бэлтгэсэн болно. Монгол, Англи хувилбаруудын хооронд утга, агуулгын зөрүү гарах тохиолдолд Англи хувийг баримтална.